

కృష్ణలీల నాటకము

అగ్రది

రచయిత, డి. సు. ప్రియదాస్, బే.

కా. స. స. స.

వా. కూర్మ

కా.

కృష్ణలీల నాటకము
 రచయిత, డి. సు. ప్రియదాస్, బే.
 కా. స. స. స.
 వా. కూర్మ
 కా.
 కృష్ణలీల నాటకము
 రచయిత, డి. సు. ప్రియదాస్, బే.
 కా. స. స. స.
 వా. కూర్మ
 కా.
 కృష్ణలీల నాటకము
 రచయిత, డి. సు. ప్రియదాస్, బే.
 కా. స. స. స.
 వా. కూర్మ
 కా.
 కృష్ణలీల నాటకము
 రచయిత, డి. సు. ప్రియదాస్, బే.
 కా. స. స. స.
 వా. కూర్మ
 కా.

ప్రకటన

ఇందువలన సూచించుట యేమనగా నాచే విరచింపబడి ప్రకటిం
చున్న ఈ శ్రీకృష్ణలీల నాటకమునకు గల నర్వ స్వాతంత్ర్యములు కొంత
కొంతలు ఆక్రమణకారము నాకు జెందియున్నవి. కావున దీనిని భాషాం
తరీకరణ మొనర్ప వలయునన్నను లేక ఖేలన మొనర్ప వలయునన్నను
నాయనమతిని వ్రాతస్థులమున పొందవలెను. అటుగాక స్వతంత్రించిన
వారలు నానష్టమునకు పాత్రులగుదురు.

10-1-28. }

పండిత కె. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
బళ్ళారి.

శ్రీ గోపాలకృష్ణ

శ్రీ

కృష్ణలీలనాటకము

సృజమాంకము—ప్రథమరంగము

సీ. ర సా గ ర ము.

విష్ణువు పరుండియుండును. శఙ్ఖపాకల బ్రహ్మాదిదేవతలు

నిలచి స్తుతించుచుండును. అనుబంధము. 1]

విష్ణువు—కమలాసనా ! దేవనాథా ! మీకందఱికిని గుళలమా !
స్వస్వరాజ్య మేయంతరాయమునులేక పాలింపబడుచున్నదా ? నీ వజ్ర
ధార దానపులశిషిండుట యందజాగ్రతఁ బొందియుండదుగదా ?
బృహస్పతి యుపదేశము నీకామోదము నిచ్చుచున్నదా ? రాకరాక
మీఱందరి చ్చటికివచ్చుట యేదోయొక విశేషమును సూచింపుచున్నది.

మ. సురలారా ! కుశలంబెమీకు, శుభమేచ్ఛ్యాలకన్ నేమమే
తరుణీనారముకున్, ప్రమోదులెనుతుల్, దైత్యుల్ నిరోధింపరే
అరుదయ్యెన్గదమీగువచ్చుట మనోహానంబుచేకూరెభా

సురవాంఛన్వదియింపుడిచ్చెద మనస్కూర్తిన్ నరాజ్ఞాసనా.

విష్ణు—సీ. ధరణీసురా దత్తవరహవిర్భాగముల్

కొనుచుమోదింతురే యనఘులార ?

బ్రహ్మ—కృతువులుండినగదా కృతుభాగములుగల్గు

కృతువులునీటిలో హంతములయెట్లు

విష్ణు—ఎక్కడై మిరలిచటికే తెంచితి

అమిశంకింపక దెలుపుడయ్య

ఇంక—నిన్ను జూచుటకంటె సున్న దేవేరొక్క

కోరికమాకెందు సీరజాతు ?

విష్ణు—ఎక్కడై తెంచితి చేగుదేరిమింట

లరుదేర నాశ్చర్యమమలెనాకు

నారద—ఆశ్చర్యమంతయు సమరుసీయందె, నీ

వెలుగునియాశ్చర్యమేమి కలదు

విష్ణు—పురుహూత వేడుము మోక్షమైననునిత్తు

మిభక్తిమనినాకు మెప్పునిందె

నిన్ను విన్నాను మాన్ నిన్ను మిక్కిలిగన్న

అలెగెగా నను అమరులార

నారద—నీ అన్న మోక్షమనించుని కన్నదెగలిగె

విష్ణు—ఎప్పుడూ నాగదా ?

నారద—యే మిచ్చెప్ప, నీకనా కంస శిశుపాల కంతవక్త్ర

లిచ్చి కపాలమోక్షంబు చిందిరే

బ్రహ్మ—దేవా? నీహృదయగ్రహము మమ్ముల నెప్పుడు
బాలించుచుండ మాకశుభమెక్కడినుండిరాగలదు? అయినను ధూలోక
మున కంసాదిరాక్షసులు వెల్లువెరగి చెలరేగి గోబ్రాహ్మణుల హింసించు
చున్నవారు. అందువలన యజ్ఞయాగాదికృతువు లొక్కటియులేక మేమం
దరము హవిర్భాగంబులు కానకయున్నవారము.

భూదే—దేవా! నీయజ్ఞచే నేను సకలపర్వత సరిత్రిముద్రముల
సహించుచున్నదానగాని యాదుష్టకంసాది మహాపాపులను సహించజా
లను. లోకనాథుడవగు నీవే యిట్లు కన్నులుమూసికొనియున్న నింకెవ్వరిని
శరణొందువారము. (అనుబంధము, 2)

దేవేంద్రమూరమణా ! ఈ పితామహుడును నీభూదేవియు నిట్లు నలేని చింతలపాలై యుండ నింక నాగితియేమని విన్నవించువాడను? కంస, శిశుపాల, దంతవక్త్రాదులెల్లప్పుడును నాదేవపురిపై దండెత్తుటకై యెంతయు నాలోచించుచున్నవారు, అందున కంసుడనురక్తనుడు ప్రపంచము సంతయు బాధించుచున్నవాడు. వాని దాడికి వెఱచి యహోరాత్రములు వజ్రాయుధముచేనుంచుకొని కనుతెప్పవలె నాలోకమును రక్షించుకొనుచున్నవాడ. దేవా ! నీమీనుడుముల బాపకున్న మాకు మనుగడకలుగదు, ఇందునకై యీకమలాసునివేడి యతనిపురస్కరించుకొని నిను శరణొందవచ్చియున్నారము. అలనాడు హిరణ్యకశిపురావణాదులపొలియించి మమ్ముగాపాడిన నీవయారసము మాపైఁ బ్రసరింపజేయుము. నీవుగాకున్న మమ్మెవ్వరింక గాపాడుదురు?

చ. కనులకునిచ్చిరాదు, భయకఁపితమానన మూరడిల్లుదా
ఘనసురరాజ్యసౌఖ్యములు గానగరా వటుయజ్ఞభాగముల్
వినుటకునైన నలేవు బలువేడుకలేదు రమావత్త ! జగం
బనయము కంసురాయడికి నక్కటచిక్కె తలంచిబోసవే !

విష్ణు—పురందర శతానందులారా ! భూదేవి ! యూరడిల్లుడు. నేనిదివఱకే నాలోచించియున్నవాడను. నానిది నివలన నీవృత్తాంతము లనెల్ల నెఱిగి యున్నాడను. నాభక్తులై భూలోకమున నుదయించిన దేవకీ వసుదేవుల మనోరథము లీడ్చి వారిసందనుడై శ్రీకృష్ణుడను నేన భూమియందుదయించి మీకట్టముల బావువాడను. మీదేమియు నాలోచింపకుడు. కుమారా ! నాయంశమున నీయాదిశేషుడు బలభద్రుడై జనించువాడు నీవీగీర్వాణమునయంబు సంతయు యాదవులుగ జనించునట్లు జేయుము. ప్రేయసీ ! ఇందిరా ! యేమట్లూరకున్నదా నవు? నీసంకల్పమునగదా నామనోరథము లీడరును? నీవులేకున్న నాకవతారములే ఘటిల్లుజాలవు కావున నాకెంతయు సైదోడుగ నుండి యీ దేవతల పరితాపము మాన్పుము, నీవు సందగోకులమున నందుని భార్య

యగు యశోదయందు జనింపుము. నీమాయచే నాకంసుని కనులగప్పి నన్నెఱిగించి, నాటనుండి భూలోకమున శక్తిస్వరూపిణి నై భక్తులపూజ లఁగైకొనుచుండుము మఱియు రుక్మిణివై జనించినా వామభాగమలంక రింపుము.

బ్రహ్మ—భాగ్యము. దేవతలారా? మనమీదేవదేవుని నింత పార్థిక్రింతము. (అనుబంధము. 5 యవనిక పదము)

ప్రథమోఽంశము—ద్వితీయరంగము

మధురాపట్టణము — 1 వాహమంటపము.

(ఉగ్రసేనుడు, మంత్రులు, విప్రాదగజ్ఞులు లోకప్రక్కను, పౌరు లోకప్రక్కను కూర్చొనియుండును. దేవకీసనుదేవులు పీఠమున కూర్చొని యుండును. కంసుడు శ్రీకృష్ణుని నిలచియుండును. బ్రాహ్మణులు మంత్రా దినయమముల నాచరించుచుండును.)

కంస—బ్రాహ్మణులారా! చాలింపుడు మీ యధికప్రసంగ ముల! మంత్రులారా! యీ బ్రాహ్మణులకుఁ దగిన బహుమతులిచ్చి యనువుడు.

గాలవ—కంసప్రభూ! నేను చిరకాలమునుండి నీపురోహితుఁడను. ఇట్టిలగ్నకాలమున నాకెక్కువ బహుమానము రావలయు.

కంస—అందునకే నీ కేబహుమానము నుసినాడు చాణూడు. ఊరక మాటాడకపోమ్ము.

గాలవ—చిత్తము.

బ్రాహ్మ—దేవా! నేనధ్యాపకుఁడను. నాకు—

కంస—వెట్టిబాపడా! నీకేమిచెవుడా? నీకెక్కువబహుమానము వేణి కావలయునా?—

బ్రాహ్మ—మహాస్వామీ! ఏమియువలదు.

ఉగ్ర! నేన—(దేవకీయొద్దకువచ్చి) అమ్మా! నేను సీపు సీవల
చిన్నపతితోడగూడి యీడుతుంటే ముడమందుట మాకందఱికని సంతసమే
యగు. తల్లీ! నీవతియింట పరమ సాధ్వీగుణముల నెట్లు చాటెడవో, నీ
సౌశీల్యము నెట్లు ప్రకటించెడవో, కులనలీ మహిమంబును వెలిపరచి
పుట్టినంటికిని మెట్టినంటికిని యెట్లెనలేని శ్రీనిఘటించెడవో? తనయా!
పతి నే దైనముగభావించి, పతిశ్రావణమే మోక్షమార్గముగ నెంచి,
పరమపతివ్రతా శిరోమణివై వెలుగుచుండుము. అత్తిమమిలు గాంచిన
మముగాంచినట్లు కడుగరాబమున బరిచగ్యజేయుము. మఱిందులయెడ
పుత్రవాత్సల్యముంచి వారిగుణులచే నరయుము. బంధువులయందు, సం
పదకలిగినప్పుడును, వారికి బీదఱికము సంభవించినపుడును, సమభావ
నచేసనగోచర శ్రేయంబును ఘటించుము. దేవ! భర్తనీయెడ నెంత
కోపించినను, యెంత దూషించినను, యెంత బాధించినను పతిభక్తిని
మఱువకుము. భామలకు లోకమున పతియేదైవము; పతియేస్వామి;
పతియేతపము; పతియే సర్వధర్మములని వేదములు బోధించుచున్నవి.
కావున పతిభక్తిపరాయణుడై యుండుము. పతి కడునించిన తరువాత
శయించి, పతి నిద్రలేవకమునుపు నిద్రలేచి పతిభక్తిభావమున మెలం
గుకులాంగనలకు జపతపాదులన్నియు నిష్కలముల గుండదా! కుమారీ!
రేపు తొలిమాముననే పయనము కావలయు. ఇన్నిదినములు బోషించి
తిమి. వెంచిపెద్దజేసితిమి. ఇప్పుడు నీవతివెంట బంపుచున్నారము. ఇంక
మమ్ములమరచిపోమ్ము. పుత్రికా వాత్సల్యమున నిన్ననువలల కున్నను
మన సనాతనధర్మముచే పుట్టినంట నుంచికొనగూడమిచే నిన్నుబంపుట
కెంతయో మనసు రాయిజేసుకొని పంపుచున్నారము. అమ్మా! నిన్ను
మేమెంత కోపించియుండినను మఱచిపోమ్ము. బుద్ధిగటపుటకై యెంత
శిక్షించియుండినను వానినెట్లు మనసుననుంచకుము. నీజననీజనకుల నష్ట
డప్పుడు స్మరింపుము. పోయిరమ్ము. మఱల పుత్రీపతివై మధురాపట్ట

ణమును జేరుదువటలెమ్ము. మీయన్న కంఠుడు నీన్న బదిలముగో
వీడ్కొని రాగలడు.

సీ. ఘనభక్తినింజార కనియ త్తమామల

కెలమిశిశూషల సలపునుమ్మ

పతినిదైవముగాగ భావించియెప్పుడు

పతియాజ్ఞానదాట వలవడమ్మ

తోడ్కితోడండ్రి నీ తోడ్బట్టువులబోలె

సుదత్తరో! బలుప్రేమబూడుమమ్మ

పరిచారివలగన్న నెరువేదలనుగన్న

కన్నపుత్రులబోలె గాంచవమ్మ

గీ. అతిభిక్షాజలమది నెందు సరయుమమ్మ

పరుషబాషలనెప్పుడు పలుకకమ్మ

దేవకీ! మాకు సత్కీర్తి తేగడమ్మ

పోయిరావమ్మ శుభములపొందుమమ్మ!

వసుదేవా! ఈవిడి యేనియు తెలియని ముగ్ధ! బాల, కాపుర దీని
గరుణచే సరయుము.

వసు—అయ్యా! తమయానతిమేరకుపర్తించెద. గృహస్థాశ్రమ
ధర్మముల గొన్నిటి విముఖులు ధర్మజ్ఞులనలన వినియన్నాడను
మీయుపకారము నే నెన్నడును మఱువను.

చ. కరుణను బోధితియ్య, యుపకారము మీరెగడయ్య, నీవునా
దరమున కన్యనిచ్చి గృహదానము చేసితివయ్య, నీకృపన
మఱుతునటయ్య? నీతనయ మన్నన ప్రేమను పెంతునయ్యమ
ద్విరువుర నాశివంబులను నిచ్చి మహాన్నాభిషంపుమయ్యరో.

దేవ—అయ్యా! మీయుపదేశము నన్నెంతయు కృతార్థుడ
జేసను నేనెటు మిము బాసిపోవగలను! ఆత్మనుఖంబుల నిండుకైన
గణింపక, యాయాసముల లెక్కింపక, కడుప్రేమచే పోషించి, విద్యా

బుద్ధులచేర్చిన జనకులబాసి యెట్లుపోవుదును? తండ్రి! నేనెంతయు
మిలద్దిగా జెంచుచున్న నాముద్దులకుంక గొప్పవశిగా చున్నదిగదా
దానినెట్లు డించిపోవుదును? ఓసఖులారా! రాయంచలారా! నాకింక
శంపిండు.

నీ. క. క్షేమ నన్నితకాలంబుపాలించి
దయనుపెంచిన తల్లినింగార
తోడునీడలబోలె తోబుట్టువులబోలె
ననుబాయని శిశువంబులూ
నేభుజించిగాని నిర్మలదాడిమీ
శలములగొనని యోనియిన
నడియూననెప్పుల నాకుబోధించి
న్నెలించు నొకాహుసం
గీ. పండు ముము బాసి పతియింక కేగుదా
మమకమహివంగవలదు నోమాన్యగా
హరిణ శిశులగురులగు యుమలు
పరగి నాంక కలవిచ్చి పనుపుడయ్యె.

కగ్గి—కుమార్! మఱల కొలదికాలములోనే నిన్నుఁగాంచె
నిముకదా? యోదంపకము. నీ పెంపుడుంక పశిసించిన వెంటనే
నీకావృత్తాంతము దెలియపరిచెదను లెమ్ము. శుభముగ పోయినమ్ము.
మీగురువులకును గురునీయులగు వారికందరికిని నమస్కరింపుము. నీవు
ను జక్కినికుమారునితోఁగూడి నీకింకనాదరింతువను లెమ్ము.
దేవకి—(అందఱికిని నమస్కరించును, ఆశీర్వదించును.) అనుబంధము. 4

ప్రథమం కము.

—తృతీయరంగము—అరణ్యము:—

—అరణ్యము—

(ప్రవేశము; కంసుడు సైన్యముతో. రథముపై దేవకివసు నేర్పులు.)

(అనుబంధము 5)

కంస—సైన్యసింహురా ! మీమీశిబిరముల నచ్చటనేలిరువును. ఇదే మధ్యాహ్నము కావచ్చును. చండభానుడు చండతరకిరముండై పాంథులను, వనచరబృందములను నెంకయు బాధింపఁజొచ్చెను. అతఁడు పము కనులకు మిఱుమిట్లుగొలుపుచు తేరచూడరాకయున్నది సమస్తది శిలు శూన్యములై కానవచ్చుచున్నవి. యెండూపులు తమనడబెడంగుచే పైపై బాటచు బాటసారులనెంతయు వంచించుచున్నవి. కానిండు, ఈ సూర్యుడు మిగులదీక్షితక్మి మింటువిట్టివీగుచున్నవాడు. తొల్లిహిరణ్య కశిపు రావణాదులు వాని కండకావరమణచియు న్నను మిడి దేరి మఱిల మఱిల “మత్తమోనాస్తి” యని నన్నింతయైన లెక్కగొనకున్నవాడు. మీమీ రథతురగ పదాతుల నందలి విస్తార వృక్షచ్ఛాయలయందు విడి యునట్లుచేయుడు. వెరుక నచ్చుచున్న రథముననున్న దేవకీ ససు దేవుల నదెయక్కడ గొన్నించుచున్న లేమావి కాంతారమునశించి వారికినను నగు నుపచారములఁ జేయతగిన సేవకుల నియోగింపుడు. గాశిబిరము పైతము వారివిడిది చావుననుండునట్లు చేయుడు. పొండు. నేనీవృక్షచ్ఛాయలఁ గొంచెము విశ్రామించివచ్చెదను.

సైనికులు—భాగ్యము. (నిష్క్రమము.)

కంస—అహా ! నాసేరు విన్నమాత్రమున సకల గీర్వాణబృంద మదే జగత్ప్రళయమని భావించును. ఇంక భూలోకమన్ననో నాకరతల మునకుఁజిక్కి సముద్రముందలి తరంగములనలె తల్లడిల్లుచున్నది. ఆ దేవేంద్రుని గడతేర్ప వలయునని యతి దృఢప్రయత్నముల నేఁజేసియు న్నను నావిష్టువు వానికిపైదోడుగ నుండుటచేత నాయుద్యమమంతటితో శతశేరదయ్యె. ఇంక సద్ధిరకాలములో మొదట నాహరిని పొందించుటకై

దండువెడలవలయునని యున్నవాడ. అపుడిందుగిడు మృతప్రాయుడే కాగలడు. ఏప్రయత్నముచేత గాని కార్యము నెరవేర్చిన గదా పురుష సింహుడనబోలును? అయిన, నన్ను లోకులరక్షణ దుష్టకర్మజని పరిపరినిందింతురు. నాచేయవలములకై నాయెదుట నాడకున్నను లోలోన నొచ్చిఁకొనుచు నన్నెంతయో నాడికొందురు. వదలికొననీ. శుశ్రూషము కూతలు సింగంబును ప్రోతారింతునే? ఇక నామునుసలితండ్రియో ఇది ధర్మము, ఇదియధర్మము, న్యాయము, అన్యాయమని ఎప్పుడుచూచినను నూలునుగూర్చొని నదరుచుండును. ధర్మమనగనేమి? అధర్మమనగ నేమి? మంచిమాటలకు మామిడికాయలు రాలునే? మత్తేభేంద్ర పరం పరంపై నురకిన హర్షక్షంబు పగిలి లోకులపై నెత్తి కసిదీర చుక్కాణి, బాధించి, వేధించి, సంహరించి, తల్లడిల్లునట్లు చేసినగదా కంసుడన్న లోకంబు లన్నియు నిర్విణ్ణములగును? “ఏనకే నాపుష్పాయేన ప్రసిద్ధ? పురుషోభవ” యనిగదా నీతిశాస్త్రము ఘోషించుచున్నది! (లోనః అనుబంధము:-) ఆహా! ఇదియేమి? నారదుడు వచ్చుచున్నట్లున్నది-రాసి చూచెదనుగాక. (ప్రవే: నారదుడు. అను: 7)

నార—ఆహా! ఏమి యీకంసుడు కోరికానలమూర్తియైయున్న వాడు! వీనితో మాట్లాడవలయునన్న భయమగుచున్నది. అట్టైన నా కార్యము సఫలమగుటెట్లు? కాని. (అనుబంధము: 8)

కంస—నారదా? రమ్మ. కూర్చొనుము. (అనగా నారదుడు దూరముగా కూర్చొనును.) నారదా! సమీపమునకు రమ్మ.

నార—కంసరాజేంద్రా! దూర మేమియు లేదు. ఇక్కడనే యుండెదను. నీకు నేమమా?

కంస—“నేమమా?” ఏమిట్లడిగెదవు? తేమముగాక అతేమము గలిగించువాడెవడు?

నార—భాగ్యము. ఇంకొకతూరి యడుగను, ఏమి కలుసంతోః ముతో కూర్చొనియున్నావు?

కంస—నారదా! సంతోషము నాయదిగాక యింకొకరికి గలుగునా?

నార—సింహము. సంతోష మొక్కటియే గాదు. శ్రీకంచమే నీయది. కాని యెచ్చటికి నీప్రయాణము?

కంస—నాచెలియలగు నేనకిని యొమె పలియగు ననుదేవుని పురముఁజేర్చి నచ్చెడను.

నార—(నవ్వున.)

కంస—నారదా! ఏమి నవ్వెదవు?

నార—నవ్వువచ్చిన నవ్వించిని.

కంస—అకారణ హాస్యమా?

నార—అకారణమేల? సకారణమే.

కంస—ఏమరు కారణము?

నార—నీపుగాకపోయిన నీబుద్ధి.

కంస—నాబుద్ధియా?

నార—అదియుగాకపోయిన నీయవివేకము.

కంస—నారదా! ఏమి నీమాటలుచిత్రముగానున్నవి! నాయవివేకమేమి?

నార—చంపునగవానిని తానె వెతకకొనిపోవుట యవివేకము కాదా?

కంస—నాకు నగవాఁడెవఁడు?

నార—ఇంకెవ్వరు? నీచెలియలగు చేపకేయే!

కంస—నాచెలియలు నాకు నగదాయి యెట్ల?

నార—ఆమెకాకున్న నామెగర్భమున జనించు నప్తమ పుత్రుని నీకు నగవాఁడు కాగలఁడు.

కంస—నారదా! మానవుడనగునేమి? నాకు శత్రువునగునేమి? పురందరాదులు తమయాండ్రో మంగళసూత్రముల చేతనుంచుకొని యు

నవరతము నన్ను స్మరించు చుందురు. నిర్భీతిగ చెలరేగి భవనసముదయంబుల నదమదమొనర్చు నీమత్తగ జేంద్రమున కొనిపగి వానిని గల్పించితివా? నీబుద్ధి నీ స్వాధీనమందున్నట్లు లేదు.

నార—నాకు బుద్ధి స్వాధీనములేదా? సీయదృష్టము నీకు స్వాధీనమునలేదా? నీకుశత్రువై జనించువాడు మానువుడనుకొంటివా? అతడు మానవుడుకాడు. రాక్షసుడుకాడు. వాచామగోచరుడు. దుష్టశిక్షకుడు. శిష్టరక్షకుడు. వేదాంతవేసుడు. నేపుడు. సీకొనికద్యోమి నేనకిగ్గమున జనించువాడు.

కంస—వానివేతెయ్యది! వాడే నానిట్లై జనించును? నీదృష్టరముగాఁ దెల్పుము.

నార—నాకు దీర్ఘసంవాదమున కిదికాశము లేదు. నేను బ్రహ్మలోకిమునకు పితామహుని జూచుటకేగవలయు. ఒక్కరహస్యము దెల్పదనినము. ఏమన, దేవతలందఱు నారాయణునితో మొరపెట్టుకొనిగా నాదేవదేవుడు నిన్నును, నిన్నుబోలినవారిని సంహరించుటకై నీసహోదరీమణియగు నేనకి గర్భమున జనించువాడంటు. నేను మొన్ననే వైకుంఠమున నీయుదంతము వింటిని. విన్నసంగతి నీకుఁజెప్పితిని.

కంస—నారదా! నన్ను బెడరించెదవా! నారాయణుడా నన్ను సంహరించువాడు? వాడు చెప్పినమాత్రముననే యీ కిర్ణకటకములగు మాటలు నీవెట్లువింటివి? నీవును నాప్రితిపక్షులతోఁ జేరితివా? నీకేల బుద్ధిచాలదయ్యె? అప్పుడే యజులమృగముగు కేశవునికి మదీయ ప్రతాపప్రభావంబు నేల యెఱిగింపక పోయితివి? నిన్ను వేషించినందుకు గదా నీవిత నిర్లక్ష్యభావమున సంచరించెదవు! (అను: 9.)

సీ. కృతనంతతులనాచ్చి వృశసంతతులనోచ్చి

భువనేమించుట యంతకనెనోలేదా?

కలవాఁబలనమించు లలనామఁబలమించి

వెలనారులనుసేత వినెనోలోదా!

ఖలవాదములమీఁది యలవేదములదారి

నడలింప బలువంతపడెనోలేదో?

అలాంటి జనబృందముల నందరాసట్టి

యిడుములబడదోయి యిడుముగదో?

గీ. నన్ను గెన్నాడో? యేమంచునన్నవాడో?

తెలియకన్నాడో తెలిసియే పలికినాడో?

పుట్టినన్నాడో? యహరి పుట్ట లేదో?

బుద్ధిచెప్పము నారదా! యుద్ధమేల?

నార—అయ్యో! ఇది యేమి గ్రహచారము నాకు? చెప్పవచ్చిన
మీడు సన్నేకోపించుచున్నవాడు. ప్రతాపశిరోమణి! నావలన తప్పేమి
యులేదు. నేనావిష్ణువుతో సేవయమంతయు స్తోత్రముఁజేసి చెప్పియు
న్నాను. సీమహిమయట్టివాడే తెలియునా?

చ. జలమటవానియిల్లు జలకాంతయటా మరివానియాలునా

జలజభవుండటా సుతుడు సారజలంబుట వానియంగమా

బలవిశేతుండా జలవిచారమునీఘనవిక్రమంబునుక

తెలియఁగటా నే మదిని దివ్యపరాశ్రమకలచంద్రమా.

కంస—భిలే నారదా! నీవుకదా నామెచ్చునకు వచ్చువాడవు.

నార—నేనిక వెడలివచ్చెదను. (అను 10 నిమిషము)

కంస—అహ! నేడెట్టి యుదంతము వినగంటిని? ఇన్నిదినములు
సమంచితవిఖ్యాతియై లోకశాసనమును కొనవేలియండిడుకొని సకల
రాజరాజుకిరీటముగవేద్యోతిత పాదారవిందుడనై యున్న నాకు నేడుకర్ణ
కంటకములగు “శత్రు” వనురెండక్షురములు వినఁగలిగెగా? అందును
నెందోయెచ్చటనో కాక నాప్రియసోదరియందు నాశాత్రీవుడుదయిం
చునన్న నిదియేమి విపరీతమనవలయు? ఆగ్ర్యాణులు తన సన్నిధానమున
మొఱియిడినమాత్రముననే యానారాయణుడు నన్ను సంహరింప నమ
కట్టెగా? వాని నామిత్రుని లినివరకే నహంబుఁచియొందిన నాకింత భీతి

యుండదుగదా? లేక నారదుడేమైన నాకెసలేని భయపీభ్రాంతిగలిగించుటకై యీకల్పనాకథను పన్నియుండునా? ఇట్టి యపహవాద కల్పించుటకతని కేమియక్కర? ఇదియధార్థమనుటకు సందియములేదు. ఆహా! ఈదురంత శాస్త్రవచితా రోగము కుదుర్చుకొన్నగదా నామదికించుక యూరటగలుగును? నేనిప్పుడే నాశత్రుసర్పమును కాధారమగు నాదేవతే పల్లకమునట్టె ధ్వంసముజేసి నామనశ్చింత బాహిండునా? అయ్యో! నాకెట్టిపాపబుద్ధికలిగెను? నాకు దోబుట్టునై నేకడుగారాబమునబెంచిన చెలియై నేనెంతయుఁగూర్చు సోదరియైన మాదేవకిని నేను కడతేర్చిన లయననెజిబుద్ధికలిగెగా? అకటా! యెంతపాపమున కొడిగట్టితిని? ఔరా! ఈతుచ్ఛమగు పిచ్చిపామరమను విషమును వెదజల్లి నాజీవితమునపాపం జేసికొనబోలునా? చెల్లెలగుఁగాక తల్లియగుగాక. తన యాపదలకు మూలమగు పస్త్రపును పరిమార్చకుండుట ధీమంతునిలక్షణమగునా? కట్టా! నాయొక్కని మనుగడకై యెవరోచెప్పిన యొకకల్ల వృత్తాంతమునువిని నాముద్దుసోదరిని ఖండింపబూనుట యగునే? ఆవెత్తై నాతల్లిదండ్రులొకటణమైన జవంపగలుగుదురే? నారదునివాక్కులు తథ్యములైనను నాశత్రువును తుదముట్టించుటకై వేటొకయుపాయముగలుగదా? (కొంచు మాలోచించి) ఆహా! వేటేమియు నాలోచన పాల్పడదుగదా? ఏమిసేయదు? ఔరా! దాక్షిణ్యమును గరుణనుయోచించిన ప్రయోజనముండునే? మాయింటనుంచకపరునియింటికిఁబంప యోగ్యయైన యొక యావ పడుచుకై తుదలేనినుఃఖసాగరమును నీదనలయునా? ఇతరులయింటికిఁబంపుటకమారుగా నాయమునియింటికి పంపెడినుగాక. నాకెంతయుబల్లెముబోచె బాధించుచెల్లెలున్న నేమి? చన్న నేమి? ఇదియేనిర్ధారము. మున్నందురానున్న నాప్రాభవక్షీచంద్రిక కంతరాయకరధ్వంతనముదయ మేమివచ్చినను మేరుమందరము లడ్డపడినను ముత్కార్యసాహసమును వదలన, మానను. హీనములై మానవుని యభ్యుదయలక్ష్మీలతాలవిత్రములై ప్రసిద్ధిబాలికా విషప్రాయములై యొప్పు కరుణ, దాక్షిణ్య, ప్రే

మలను తుచ్చభూతములను మదీయదైర్య విజ్ఞానఖడ్గంబుచే నాశనమొనర్చెదను. కార్యసాధనల్యంతోపరాజ్యమేలెదను. కార్యసాహస వరాకృతి మములను కరతలామలకముగాఁ గొనెదను. దిష్ణుభోంతరాళంబులనెందును కంసుడను నామమత్రింబునుఁ జాటెదను. నకల గీర్వాణస్తోమంబుల దురుద్యమంబుల నాపాదాహతి నలచెదను. మత్స్యోధ ప్రళయానల బాహులకు నీభువనంబుల నాహుతిఁ జేసెదను. ఇదే వెళ్ళెదను.

(అను. 11—సంభవముగ నిష్క్రమము)

తురీయరంగము—అదేయవ్యము

(2క పృథ్విచ్ఛాయించుచు దేవకీ వసుదేవులు కూర్చొనియుండును)

(అనుబంధము 12)

వసు—ప్రేమసీ! దేవకీ! చూచితినే యీకాంతారము? చూచుటలకు నెంతయో పింతఁగొలుపుచున్నది. ఈగిరికందరములనుండి పవన హించెడి శైలయేర్లు తమ జలబిందువులచే ముగ్ధశ్రాంతిలకు కడుండు శీతల సుఖమొసంగుచున్నవిగదా? లోకమున బుద్ధిశక్తిలేని యాచార్యుడమునె పరోపకార మొనర్చి తాముకటికతాలపడియైనను ప్రజలకు సంతసముఁగలిగించుచుండ నీలోకులొకింతయేని పరోపకారమునకు బూనుకదా?

దేవ—నాథా! నిజము. లోకమున దైవమిచ్చిన బుద్ధిగలవారి కంటె బుద్ధిలేని వస్తువులే మేలుగాఁ దోచుచున్నవి. అంతయేల? మన ముప్పుడు కూర్చొనియున్న మత్స్యపృథ్విమునుఁ జూడుము. మనము మధురాపట్టణమునుండి యెంతదవ్వరుదెంచినను మనకు నూగ్ధాయానము నింతేని దోపనీతుక యాసూర్యునిఁ రాయితీకఁ దనపర్ణములసాచి మనలను గాపాడుచున్నది.

వసు—బాగుగానుగ్గడించితివి. రమణీ! సూర్యుడవరాంబుధిఁ
గుంకుచున్నవాడు కంటివే?

సీ. అనరతిక్కామిసీ విపుల కేశభరంబు

పైనొప్పు నరుణంపు పద్మమనఁగ

గగనరా మామణి సాగసారుమొగముపైఁ

బాలుపారు కుంకుమబొట్టనంగ

భాసతి కనకాగ్ని పుత్రీకునాడింప

ప్రక్కంగట్టి కెంపుపతకమనఁగ

దేవాంగనలుచూడ దివియందుకట్టిన .

ముద్దారు మాణిక్యముకుట మనఁగ

గీ. సర్వకాలంబు తెలిపెడి చక్రమనఁగ

మంత్రీయోగులు పూరించు యంత్రమనఁగ

చరగుబలు కెంపు దీప్తుల భరణియనఁగ

పచ్చిమాంబుధి గుంకెడు భానుగింటె.

దేవ—బౌను. అన్నజే సాంధ్యరాగము కనుపించుచున్నది.

వసు—ఇక మనము పయనముసాగించుట మేలనితోచుచున్నది.

ఏల మీయన్న కంసుడింకను రాజేదు?

దేవ—(అటునిటుచూచి) అదిగో! దూరమునవచ్చుచున్నట్లున్నది.

(ప్ర)వేశము కంసుడు ఖడ్గమెత్తి మహాకోపముతో పాడుచు)

(అను 13-కంసుడు దేవకీదేవిని జడపట్టి యీడ్చి ఖడ్గముపై కెత్తి
చంపవ్రేయిత్తించును. వసుదేవుడు దిగ్భ్రాంతుడగును.)

దేవ—(గడగడ వణకుచు) అన్నా! అయ్యో! అయ్యో! ఏమి
నన్నుజంపసాహించితివి?

కంస—నీవు చెల్లెలైనవేమి? నీగర్భకుహరమునుండి నాకు ఇత్తుఁ
డగువాడొకడు జనింపగలడట. కావున నిన్ను సంహరించి శత్రువబా
ధభేకుండఁ జేసుకొనియెద,

దేవ—అన్నా ! ఎవరు చెప్పిరి? ఏ బాలికుడు చెప్పెను? అట్టివానిమాట విని నన్ను సంహరింపజూచెదవా? (అనుబంధము 14)

కంస—ఎవ్వరనలే! ఎవ్వరో యాక సముచుండి చెప్పియున్నారు. నేనేమి నేయుదు? నీపాపి యిట్లున్నది. నిన్ను మానను. (అని ఖడ్గము పైకెత్తును. దేవకి “నాథా; నాథా” యని మూర్ఛబోవును.)

నను—బావా ! ఏమి యీ విపరీతము? నీ ముద్దుసోదరిని సంహరింపజూచెదవే? ఇప్పుడేగదా, యతి సంతోషమున ముద్దులుపుని నూరుజేర్చుటకై నీతండ్రి నిన్నంపెను? ఇంతలోనిట్టివిచునను నీకిట్టి దుర్బుధి రాజెల్లునే? ఇదెక్కడిమాట? ఆబడులుమాటలనా నీవుచమ్మునది? అట్టి మాటలకై యెంత ఘోరకృత్యముజేయఁబాల్పడితివి? అయ్యో! అన్ననై ననీవు చెల్లెలికిమోడలిచ్చుటో వస్త్రములనొసంగుటో, కంకభూషణంబు లర్పించుటో, యివన్నియుమాని వానికన్నిటినిని ప్రతిఫలముగా నీచేచేత యీ సుకుమారికంతంబు దేరింపజూచెదవా?

ఉ. అన్నపునీవు చెల్లెలికెక్కటమాడలు చీరలిచ్చుటో!

మన్నననేయటో, మధురమంజుళభాషల నాదరించుటో

మిన్నులమోతలే నిజముమేలని చంకకుమన్న, మానిరా

వన్న, సహింపుచున్న, తగడన్న, పధింపకుమన్న వేడెడక

కంస—ఛీ! వేమాటలే! తన్ను బాధించు సగవారిని జనించుచుండ నేను దానికియ్యకొని వానిగడతేర్చుసాహసోద్యమము జేయక యూరకుండుమంటివా? కావున నవశ్యమిమెను వధించెదను. నీవేమి చెప్పినది.

నను—(కంసుని చేతులబట్టుకొని) కంసరాజేంద్రా! నామాటలాలించి పినన నీయుష్టమువచ్చినట్లుచేయుము. మేమిటువుము నీచేతిలోని వారమేగదా? మృత్యువనునది వచ్చువేళ యెవ్వరడ్డపడినను రాకమానదు. రానివేళ యెందఱెందరు దానిని బోతాహూపఱచినను రాజాలదు. ఇట్టి దానికై శ్రీహత్యాపాతకమునకు నిన్ఘబోలు వివేకశిఖామణులొడిగ

ట్టుదురే? అందును యెందో యూరుచులేని సామాన్యకామినిని జంపుటయా? ఏకోదరమున రక్తము సర్థముగా బంచుకొని నీమేనితోడబట్టిన నీసహోదరిని జంపుటయే? అయ్యో! యట్టి నెడగిరిమాటల విశ్వసింపజేసే యెవరోయీకరు ప్రమాణపద్ధతిలేక, కారణములేపుక, వ్యర్థప్రలాపము లాడిన మాత్రముననే యామాటలు వేదవాక్యములనుకొని “నాకొక శత్రువు జనించు” నని భవాత్మికీరశిఖామణి పోతంబుబోలునే? అట్టి శత్రువు జనించుననియెనమ్ముము. అట్టివానితో ననుసంగి ముందునాకో రాహుళినిరాడి శాత్రువుని దునుమాడి జగన్నుత్తమైన సత్త్వద్విని పడయుటగదా ధీరశిఖామణుల కెనలేని భూషణము? ఆ చెప్పినవారిమాటలు తప్పుములని జేసిబట్టి నమ్మవలయు? అట్టి సందేహపు దుర్భాషలను చెవినిడి కన్నులార మన్నింపుమని వేడెడి నీచిన్ని చెలియిని కన్నకు వధింపనెంచుట నీకు పిదప పశ్చాత్తాపము కలుగజేయదా? కావున నీ కార్యము మానము. వివేకము తచ్చుకొనము. కోపముచే జేసిన కార్య కెట్టివానినైన వగనరానిక మానదు.

మ. చెలియల్, కన్నయ, మున్దరాలు, అబ్బా నేమిబెచింతించు నీ ర్కల, దీనికబయలాడు మాటలకునై మర్యాదపోగొట్టి, నీ త్కులజాతుండవు, పుణ్యనూర్తివకటా, కోపంబుపాడంబు నెచ్చెలినోహో తెగనేయ పడియిగనె చింతించు భోదశ్వరా!

కంస—వనునవా! నాకాసీతినేర్పడవు? నీయట్టివారికి ఏదిజేపు రకు సీతినేనేర్పడను. బయలాడు వాక్యములని యెంచకుము. చెప్పినవలయునన్ను తెప్పెడను. ఆ నారదహాసీందుగ్గిడే యీ యుపంతము నాకు దెలిపెను. ఇది విశ్వసనీయమో యవిశ్వసనీయమో నీనే తెలిసికొనము. ఎక్కడిచెల్లెలు? కార్యసాధకులగువారికి బంధువావి పరసలు మానాప మానములు నెంచనగునే? ఇట్టి యొక యాచార్యునికై చింతించిన నా ప్రాభవ జీవిత ఫలవృక్ష మంతటితో నశింపదా? పొమ్మూరిక.

వసు—ఆహా! నీయట్టి నీతి నీయట్టివారికే తెలియును. తల్లి, తం

డి), చెల్లెలు, అన్న, తమ్ములని భేదములేక చరించు మహనీయునగు నేనేమి చెప్పగలను? ఇప్పుడు శత్రుబాధకు తాళలేనివాడవు రేపుయాడండ భరుని బాధకెల్లు తాళుదువు? కటిక తాయియైన నీ ఘోరకృత్యమును జూచి మార్దవము వహించునుగాని నీమానసము మార్దవము వహింపదయ్యె. ఈధర్మరాజ్యము శాశ్వతమని నమ్ముకొని, ఘోర రౌరససరకదాయకమని యెంచక, పరమ హేయ హింసాకార్యమని గణింపక, దీనిగొంచిన నీతివిదంబుల మనస్సంతాపదవాసలంబు నించుకయైన శంకింపక, చెలువారు నిండునీమంపుచుట్టములలో నెక్కడగు గారాబు తోబుట్టువేయని యొక్కింత శంకింపక, మహాసాతకావాచ్య నిందాకృత్యమని గణింపక, నకలజు భూషణాయ మానంబగు కుణాకనంబును మదినింత హేని: గొనక, దురాశాశాచావేళితుడై కన్నమిన్నెలుంగక, యస్పదీయ నీతివాక్యంబుల బాటింపక, కట్ట - ! యంతకంతకు దుర్మదకోరి ధావిట్టుడనై, “సాహీ” యని దీనయై పాపంబులపై బడిన పరమ స్వాధీమతస్థులగు సేచెల్లెలిని జంప నెంచితివే? సీరాజ్యమును, నీహమును, నీసంపదయు, నీదేహాప్రాణంబులును స్థిరంబులని నన్నిటివా? ఇవి నీవెంటుపచ్చునా? పండ్లధాత హరిశ్చంద్రాదు తండరీభూమినేలిరి. వాహిక్కడైన నీభూమిని వెంటగట్టుకొని పోవలేదు గాని నీవుమాత్రమీనకల భూమండలము నెచ్చటను గడలాడకుంటు నీవెంటబెట్టుకొని పోయెదవు గాబోలు !

సీ. నిరతసత్యప్రాణి ధరణినేలిన హరిశ్చంద్రుని

డీధరబాసి చనంగలేడె ?

ఎల్లలోకములేలి యెనఁగుశ్రీ సకరాజు

తనవెంట భూమిని గొనుచుచనె ?

కృతయుగంబున కలంకృతజేయుమాంధాత

శిరిమూటుగట్టుక నరుగఁగనె ?

జలధి సేతువుగట్టి యలరారు శ్రీరాముఁ

దుర్వై నిప్పుడు నున్నవాడె ?

గీ. ఎందఱెందఱొ రాజులు నేగినారు

బక్కరును వెంటగొనిపోవ రుద్వితలము

నీవు మాత్రము రాజ్యంబు నీకు సినియు

తలను కట్టక పోనునో భర్తవృద్ధయ.

నెవ్వరులేని నిర్జనారణ్య ప్రాంతమునియునెంచి సేవెంటసమ్మిసచ్చిన చుట్టంబుల నట్టేటద్రోసెదవే? నీవు బలిష్ఠుడవైన గానిమ్ము. నీకు నేవె అువను. ధర్మపద్ధతిని నీతిమార్గమును చెప్పకమానను. ఇంతకు మీరివచ్చిన మాయుడువు? ప్రాణంబులగదా నీవుకొనెదవు? అది తృణప్రాయములు. నేనుగారున్న ముఱునాడైన చనగలవు. ఇంకేమి చేసెదవు? నా మాట లిప్పుడేల గ్రహించెదవు? పరలోకంబున యమమూతనలబడి ప్రాణంబులుపోక పరితపించి తనకులాడునప్పుడైన యెఱుంగగలవు. ఈపాపకార్యము నీహక్కుడవాచరించినను, యెవ్వఁజెఱుంగకుండురని యోచింపకుము. సత్యమార్గ మవలంబించిన సూర్యుఁడను సకలవికృతులును ధర్మదేవతలైన నెఱుంగరా? కానిమ్ము. మమ్మిరపురను వధింపుము.

నీ. నమ్మివచ్చినవారి నట్టడివినిండు

తెలియఁజెవ్వరికంచు నలంకయ్య

కలుషకార్యముకోడి, చలియించి తిరియించి

దీనించు ఖడ్గంబు తెలియలేదె

నీచేతకార్యమున్ నిత్యంబుచేయించు

తొలిజన్మకర్మంబు తెలియలేదె

జగముల రక్షించి సర్వంబు భరియింప

గల ధర్మదేవత తెలియలేదె

తే. గీ. పరగ నీయూత్మ, నాయూత్మ, పాపనాత్మ,

నిత్యదేవాత్మ, సగుణాత్మ, నిర్గుణాత్మ

అఖలదేవాత్మ, సత్యాత్మ, అంతరాత్మ

నిరతకాలాత్మ, పరమాత్మ, యెఱుంగలేదె,

కంస—ఈగ్రుడ్డిబెడరింపులకు నేబెడకెడననిదలచితివా? చాటలు కొట్టి పిల్లలబెడరించుట యెన్నడు సేయ్యకొంటివి? యముడను! నరకమను! వాడెవడు? కొత్తయముడ? పాతయముడ? మత్స్యధీశుని పీఠముల బరితపించుచు నేజెప్పినట్లు పండియ శాసనమున వర్తించు యమునినా నామందరకొనియాడెదవు? అయమునకు యముడను నేనుకానా? ఇక ప్రేమిని వివాహములు దక్కవు. నాశత్రువును నేలబెట్టికాలరాచుట నాకెంతయు గొప్పవ్యయము. దానికై యెట్టిసాహసమైన జేసెదను. ఊరక నిప్పుయోగముగ స్త్రీని వధించెన ననుకొంటివా? యోచించి యోచించి యెందును దాణిగానక నాకొక దుర్నివారుడగు శాత్రువునునయించుట కెంతయు సహించజాలక యిట్టి సహోదరీ భూరికృత్యమునకు సాహసించితిగా? యిట్టివివేకము తెలియక కాదు. ఏమో యధువని నీని చుట్టూరముల విసగిల్లితిగాక నాయశక్తియని యెంచకము.

సను—(స్వ.) ఏమో మార్గమునకు నచ్చుచున్నట్లున్నది. చూడెదగాక. (ప్ర.) కంస రాజేంద్రా! ఇదొక్కటియే నీకును నాకును బ్రథమవర్గము. నీకుశాత్రువబాధలేకుండునట్లును సహోదరీ మారణపాపము రాకుండునట్లును నేనొక్క చిన్ని యువాయము జెప్పెద. అప్పుడే నను నీవు చేయునది ధర్మమో యధర్మమో బయలుపడగలదు.

కంస—చెప్పుము. తొలుతజెప్పుము. మదీయ ఖడ్గధార దుర్వారశ్రుతిపక్ష కంఠసీమయం దునుపబడి విజయలక్ష్మిని చేకొనుటకై యెదురుచూచుచున్నది గాని చేతగాని యొక్కయబలను చక్కాడి లోకమున సాటిలేని యశక్తిని నొందుటకై వేచియున్న దనుకొనుము. ఏదియాయుపాయము? వచింపుము. నిర్భీతిగ వచింపుము.

మను—ఇట్లునును. యశక్తియున్న గైకొనుము. మౌఖ్యముమాత్రము నడలుము. నీచెలియలి యప్తమగర్భముగదా నిన్ను సంహరించునని నారదుడు చెప్పెనని చెప్పితివి?

కంస—అప్తమగర్భమనియే చెప్పినట్లున్నది; (యోచించి) కాని యది దృఢమని నమ్మజాలను. కావున నేగర్భమైనను సరియే.

నను—కానిమ్ము. అయిన నీమెకు జనించు పృతి శిశువును జనించిన వెంటనే నీకప్పగించెదము. నీవేమైనఁ జేసికొనుము. ఇంతకై నీచెలియలిని వధించునంత యానశ్యకతయేమి?

కంస—నరియే. (కొంచెమాలోచించి) నీయుపాయము బాగుగ నేయున్నది. అయిన మీరాశిశువులఁ దప్పక నిత్తురనుటకే ముత్తరవాదము? కావున నిది యెన్నటికిని నడిపడదు.

నను—అంతయే? అంతవఱకు మేమిటువురము సిద్ధమముననే యుండుము.

కంస—పట్ల. గృహచార సమయమున నెవ్వరికెట్టి బాధకలుగుకో యెవ్వఁడెరింగుదురు?

మ. తనయుడుగోపనంచు, తనధర్మపు పత్ని యెయేనగించు, తా జనకుఁడెమోసగించు, సహజాతుఁడగుదుడంగ మెంచుతన్నుగాంచినజనయిత్రీ శత్రువయి చిక్కులబెంచు, విరోధకాలముకొనఁగలనవేళ బంధువులు తాల్మిని నమ్మగరాదు ధామణిక

కార్యముపట్ల నేను యడమచేతిలి కుడిచేతిని నమ్మువాడనుగాను. అందును మీరా ముదుసలియగు నుగ్రసేనునితో మొఱబెట్టుకొంటిరా నాకార్యమంతయు విఫలమగును. కావున నెనమండు? పుత్రులను పోస వించునఱకు నూత్రీము మిమ్ము కారాగృహమున నుంచెద. పిదప

నను—కంసరాజేదా? ఇది న్యాయమా?—

కంస—చీలకుమింక. వచించినది వచించియే యున్నాడను. మిన్న వితిగిపై బడినను వెనుదీయను. నేవకులారా! (ప్ర)వేశమునేవకులూ.)

వీరిద్దరిని మధురాపిష్టణమునకుఁ గొనిపోయి కారాగృహమునందునుపుడు. వీరి రక్షణమున మిక్కిలి బాగూర్చుకొనె యుండుడు. తప్పేతిమిరా మీయొడలు మీవికావు. కొని పొండు వీరిని. (నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

కృష్ణలీలనాటకము.

—•—

ద్వితీయాంకము—ప్రథమరంగము

—•—

కా రా గృ హ ము.

[శృంగభలాబద్ధులై దేవకీ పసురేవులుంచును.]

(అనుబంధము 15)

దేవ—దైవమా! నాయట్టి నిర్భాగ్యురాలెవరైన జగతినుందురే ఎవరైన కష్టముల ననుభవింపవలసి వచ్చిన దమ పగవారినుండిగదా యనుభవించుదురు? నాకటుగాక నాకు యగ్రీణి నుండియే వినరాని కసరాని కష్టములు గల్గెగా! పురాకృత పాపఫల మెంతగలదో కన్నకని గండుపుల గనులారజూచుట కైన బ్రాహ్మి లేదయ్యెగా? అకట! కంసుని బోలిన కఠినాత్ముడెవడైన నుండునే? ఏమియు సహరాధ మెఱుంగని నెత్తురుగందుల కన్నుల తెరిచి సెరవని చిన్ని పాపల నించుకైన గనికరంబు లేక వధించి యేఫలము ననుభవించెను? నాథా! నాడేల నీవాకంసుని వేడికొంటివి? ఆనాడే వాని నిశితఖడ్గధారచే నేరధింబడి యుండిన నిట్టి పుత్రీకోకము గన్నులార దిలకించుకష్టము నాకు లేకుండుగదా! ఒక్కరు కాదు. ఆరుగురిని. చిరుకపిల్లల బాపురగాని కప్పగించి నట్లయ్యెనే? ఈ పాపాత్మురాలికిన్ని కష్టములుచాలవని, మొన్న యెనిమిదవగర్భముపైత ముగిర్భస్రావహావమున బోయెనుగదా! ఇపుడుమాత్రముసంపూర్ణగర్భ వత్ని నైయుండి యేనుఖము లనుభవింప నున్నదానను? కన్నసుతుల ముద్దాడి, వారిముచ్చటలాలించి, మనసారముద్దిశుభాగ్యము లేదయ్యెగా! ఇత నేమనజాల? గర్భవత్నినై యీ ఘోరకష్టముల చూడజాల. ఈజ నించు శిశువును కంసుని కరవాలధార కప్పగింపజాల.

వసు—ప్రేయసీ ! ఏమి చింతిల్లి యేమిప్రయోజనము ! తొలి జన్మంబుల నెన్ని శిశుహత్యలఁ జేసియుంటిమో యాపాప ఫలము నెప్పుడనుభవించు చున్నారము. అయినను నాదేవ దేవుడా శ్రీహరి మన మొత్తాలించి మనకష్టముల కంత్యము చేయగలడు. ఊరడిల్లుము.

(ఒక శబ్దము వుట్టును. అనేక విద్యుత్ప్రకాశములతో గొప్పవెలుతురు గలుగును. దానియందొక వ్యక్తి శ్రీవిష్ణుమూర్తిగానుద్భవించును దేవదేవులు దిగ్భ్రమనొంది చూచి, సంతసించి, సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబులఁ జేయుదురు. అనఁబంధము 16.)

వసు—దేవాధిదేవా ! సుస్రిభావా ! గోవిందా ! ముకుందా ! సీలమేఘశ్యామా ! నీ దయావలోకనమున మా తాపత్రయముల బాపుము. నేను సంసారసుఖముల నక్షేపింపను. విశ్వరథములఁ గాంక్షింపను. మాజ్యము నాశింపను. సిత్యమై, నిరుపమానమై, నిర్దుఃఖమై, వెలరారు మోక్ష సుఖమొసగి కాపాడుము కాపాడుము.

దేవ—లక్ష్మీవల్లభా ! లోకవల్లభా ! దీనశరణ్యా ! కంఠసేవే బాధితులమై గత్యంతరము గానక నజన్మము నిన్నే ధ్యానించుచున్న మాపై దయరావించి, చల్లగపాలించి, కృపాకటాక్షము నిందిగదా ! మాకు సాక్షాత్కరించితివి ! పుండరీకాక్షా ! భవదీయ సచ్చిదానంద స్వరూపమును గిన్నలార తిలకించెదమన్న మాంబులపురి నేత్రములకు సాధ్యముగాక యున్నది. శ్రీచరదా ! జ్ఞాననేత్రముల నొసగి తనవిదీర నీమూర్తిసిగాంచు పరమభాగ్యము దయచేయుము. దేవా ! శ్రీచాపల్య మునకోరిన గోరరానిదియైనను నీకోర్కీ ఫలించఁజేయుము. వాచామ గోచరమగు, కౌస్తుభభూషితమగు, లక్ష్మీనన్నిధానమగు, సేదవ్య ప్రభా దేహమును నొక్కపరి గాంచి మాజన్మ సాఫల్య మొందెదము, నారాయణా ! భవద్దర్శనభాగ్య మబ్బుటచే సీచెరసాలయే నైకుంత ధామ మగును. ఈధూళిధూసర కళనప్రదేశమే మణిమయ సాధమగు. త్రివిక్రమా ! పురుషోత్తమా ! అనాధులమై యున్నవారము. సీవుతప్ప శరణాంతరముఁ గాంచనివారము. బోధిపుమా ! కరుణింపుమా !

విష్ణు—దేవకీ వసుదేవులారా! ఇదే మీకు జ్ఞాననేత్రముల నొసంగితి. ఒక్కవరి దిలకింపుడు.

వసు—పరమాత్మా! నీకరుణారసమేషుని కొనియాడుదుము? నీదివ్యతేజోమయాంగమును గాంచితిమి. ధన్యత వించితిమి. సారసలోచనా! భవదీయమూర్తిని గాంచిన యీనేత్రములు మఱల బ్రపంచమును జూడకుండ జేయుమా!

విష్ణు—పావనలారా! మీరు తల్లిజన్మమున పన్నెంతయో యారాధించితి. మీ యిరువురిలో నీమె ప్రుత్నియను నొక కామినీ. నీవు సుతపుండను మహానీయుడవు. మీరు ఘోరకాలతొరిమున నున్న గూర్చి యద్భుతరీతి నవమొనర్చితి. మీభక్తికిమెచ్చి నేను మీకు సాక్షాత్కరించెతిని. అపుడు మీరు దివ్యమోక్ష పుష్పినిగోరక నాయట్టి కుమారుడు కావలయునని వేషితిని. మూడు జన్మములయందు మీకు గుమారుడనై నేనేజనించుటయల మీకు వరంబొసంగితి. మొదటిజన్మమున ప్రుత్నిగర్భుడను పుత్రుడనై మీకుజనించితి. రెండవ జన్మాంతరమున అదితికశ్యపులుగా జనించిన మీకు నేను వామనావతారమొంది పుత్రునుఖ మొసంగిని. ఇప్పుడు మూడవజన్మమున దేవీవసుదేవపులుగా సుగ్భవించిన మీకు నేను శ్రీకృష్ణుడను కుమారుడనై జనించెన మీరేమియు నాలోచింపకుడు.

చ. పోగలకుమమ్మ నీకనుగు పుత్రుడనై జనియింతునమ్మ నీ
పగతునిగంనుదుర్చి విముబంధవిముక్తుల జేతునమ్మ మీ
కగణితసంపదల్ గలుగునమ్మ మహోన్నతమోక్షసాఖ్య మొం
దెగనగునమ్మ నిత్యప్రీముదంబున వెల్గుదువమ్మ దేవకీ.

వసు—దేవా! కంసుడు మాకు జనించు కుమారులందఱిని గ్రమముగా వధించెను. నిన్నుగాపాడు విధానమెట్లో తెలియకున్నది.

విష్ణు—మీరేమియు జంఠింపకుడు. ఇదివఱకే యీమెగర్భమున వృద్ధిగాంచుచున్న నాయంశమగు నాదిశేషుని తేజమును ప్రవల్లె

యందు రోహిణియనెడు యాదవాంగన గర్భముననుంచి జనింపజేసి యున్నవాడ. ఆ యేడవగర్భమే యీమెకు గర్భస్థానమైనదని మీర నుకొనుచున్నది. నాయోగమాయ యా ప్రేక్షణయందు యశోదాదేవి గర్భమున జనించియున్నది. నీవు నన్నిపుడే ప్రేక్షకుఁగొనిపోయి యా యశోద ప్రక్కన పరుండబెట్టి యామెప్రీతిశుభ నిచ్చుటికిఁ గొనితెమ్ము దానిని కంసుఁడేమియు జేయజాలడు.

వసు—దేవా ! ఇదియెట్లుసాధ్యమగును ? పాదముకొనల్ప నేరకుం డి సంకెలలు వేయఁజియున్నవి. ఈయర్థరాత్రముననేబోవునపుడు కంసు నిభటులెవ్వరైన ననుఁగాంచిర దప్పకమోనము వాటిల్లును. ఇదియుగాక యపారమగు యమునానది నెట్లుదాటుదును ? ఎఱకలేని తనమున నేనింత ప్రసన్నించినందుకై నను తమింపుము.

విష్ణు—నీవేమియు భయపడవలదు. నీ సుంకెలలుండఁగోవు ఎవ్వరునిన్నుఁ దిలకించినను పికే యపాయము రాకుండనే గాపాడెద ను. యమునా నదినీకుఁ దారినిచ్చగలదు. వేయేల ? పికేయంతరాయము నుఁ గలుగదు. ఇదే నేనిప్పుడే లోకసామాన్యమగు బాలుని హాసమును గైకొనియెద. (వసుదేవుని సుంకెలలుఁజిహ్ను. నేవకులు మూర్ఛిల్లుదు రు. విష్ణుహాసమవ్యక్తమైపోవ నొకచిన్ని బాలుఁడుఁడగు దేవకి వానినె త్తుకొని ముద్దులాడును.)

వసు—(కడుసంతోషముతో) సతీతత్నమా ! తెమ్ము, మనభా గ్యఫలమును ! తెమ్ము మనమోక్షఫలమును తెమ్ము, మనదేవదేవుని తెమ్ము. ఒకతూరి మనసార గన్నలాంటిదికంచి నాకిమ్ము.

దేవ—(బాలకుని నెత్తుకొని) ఆహా ! ఈబాలుఁడు, సచ్చిదానంద శీలుఁడు, భానురకపోలుఁడు నాచెంత ముచ్చటలాడు భాగ్యము నోచనై తిగా ? కటికపగదాయియై కంసుఁడు, కులపాంసరుఁడు నాకన్నబిడ్డల నాకులేకుండజేసినే ? రమారమతా ! నాకేలసంతానఫలమిచ్చితివి? అట్టె గొడ్రొలైయున్న నాకీదుఃఖముండి యుండదుగదా ? అచింతనంతయు

మఱచి యీ కుమార రత్నమును దిలకించి భస్మతగాంచ నెంచితినిగా ?
అట్టిభాగ్యము నొకరిగనిపించి కనిపింపకపోయెగా ! ఓకుమారా ! రూప
జితమారా ! నీవుపటపత్రమునశయనించి నమ స్తలోకముల నీనేత్రవికోచ
నమున గలిగింపజేయలేదా ? అదితిదేవియంక పాళిపై శయనించికరంబు
నలంకరించి, ముద్దులనించి, మురిపెమువహించి, వామనుడను పేరుచే
నామె కెంతయు నందరాని మోక్షపడవి నొసంగలేదా ! కాసల్య ముద్దు
లబొలుడనై, కానకీమనః కాముడనై తలదండ్రుల గృతార్థులచేయ
లేదా ? ఇప్పుడు నేనొసర్పియపరాధమేమి ? ఇంతలో ననుభావదేవ ?
నిన్ను గన్నలారనింకను చూడనై నను లేదుగదా ? సీముద్దుమాటల
నాకెప్పుడు వినిపించెదవు ? నీయాటపాటల నెప్పుడాలింపజేసెదవు ? నాయం
కపాళిపై శయనించి “అమ్మా” యని యెప్పుడు ముద్దులొలుక విలిచెదవు ?
అన్నా ! పోయి నచ్చెదవా ? మరల నీజననినిగాంచెదవా ! లేక యీ
జన్మమున నింతయేప్రాప్తియా ?

సీ. పటపత్రశాయిస్తే యటులొకములు ॥

కనులువిప్పినయంత కనగలేడె ?

అదితియంకముఁజేరి యలవామనుండనై

చెలువారముద్దుల చిలుకలేడె !

ముదమారకొసల్య ముద్దులరాముడై

యనమభాగ్యము నామె కొనగలేడె !

చూచిచూడకమున్నె నాచిరుపాప ! ననె

బాయుట నాపాపఫలముగాడె ?

గీ. రాజసమఘాల భక్తసంతానికీల

జగదవనలోల సత్కృపాసారజాల

అభ్రాంతమనీల సుకుమార తాలవాల

బాలగోపాల సుకపోల భాగ్యశాల.

వసు—దేవీ ? శోకించిన నేమిప్రయోజనము ? ఎంతశోకించినను

మనప్రాప్తియింతయే. ఏయపాయమురాకుండ నీకుమారుడు ప్రేమలై
యందు రక్షింపబడుచుండ నాక్షేపివార్తవినియెను సంతసింపవచ్చును
గదా? ఇందీకంసుని బారికప్పగించి మన కన్నులెదుట—అకటా! తలచు
కొన్న నెట్టిరాగుండియయైన నీరగుగదా—అట్టి తలపరాని, శత్రువుకైన
గోరరాని, ఘోరకార్యముచేయుటకన్న మేలుగదా? తనానీ! మన
యెనలేని, యెప్పరికిలేని, సుకుమారుడు, మారుడు మారజుకుడు
కుమారుడుగానున్న సమీపించివచ్చుభాగ్యమునహిత మనుభవించు
నదృష్టము కలుగదయ్యె. కట్టా! మముబోలిన హతభాగ్యులుందురే!
తొలిజన్మకర్మఫలమునకు చింతించి యేమి ప్రయోజనము? లెమ్ము
దైర్యముపూనుము. జాలునినిమ్ము. అదే యర్థరాత్రము మీరుచునచ్చె.

(ఆనుబంధము. 17)

దేవ—అయ్యో! చేతికివచ్చినఫలము సుభవింపనేరకున్నదాననీ!
ఆజన్మము దుఃఖములకు నిలయమగు నాయట్టి నిర్భాగ్యురాలి కట్టిభాగ్య
మేల లభించును? పాపదా! నాచిన్నితేడా? నాయట్టిపాపాత్మురాలి
గర్భమున నేలజనించితివి? అకటా గర్భమునకలిగిన కన్నకుమారు నొక
క్షణమాత్రము రక్షింపజాలనితల్లి నెందైన నెప్పుడైననింటిమే? ఎంత
దరిదురై నను దమపుత్రిలనెందైన బారవేయజూతురా? బాలకా!
పోయిరమ్ము. మరల నినుజూచుట సంభవించునో సంభవింపదో కాని
యిదియేయొక్కమాట వచించెనను. ఎప్పుడైనను సీతల్లిని స్మరింపుము.
నాముద్దులయ్య! నీకుమార్గమున శుభమయ్యెను. అలనాడయోధ్యాపు
రిలో పితృవాక్యపరిపాలన మొనర్చుటకై యడవికేగు శ్రీరామచంద్రుని
కేయాశిష్యముల నాకాసల్యామహాదేవి యొనగెనో యాయాశిష్యములు
నీకుగలుగుగాక. ఆమృతండుమహాముని తననందనుడగు మార్కండే
యుని చిరజీవిత్యముగోరి తపమొనరింపబంపునపుడేవరముల నిచ్చిబంపి
యుండెనో యాశుభములు నీకు గలుగుగాక. (ముద్దిడుకొనియిచ్చును.)

వసు—(శిశువును తీసుకొని) అన్నా ! రమ్మ. నీకు జాతకర్మనామ
కరణాదులపై తము చేయుదుమన్న శక్తిలేని యీతండ్రి నేమియుగనల
కుము. కనులు తెరవని చిన్నిపాపని నెందోపారవైచెను దుష్కర్మజని
దూరకుము. విధిలేక కంఠునికివెఱచి నిన్ను దూరమునవిడిచినచ్చెదగాని
వేరనిదలంకుము. పెరిగి పెద్దవాడవై కడిదితోడవై మఱలనాయొస్త
జేయము.

నీ. పుత్రోత్సవ ! నిన్ను బుట్టినంతనె యెందో
పారవైచిననంచు దూరకున్న
కన్నబిడ్డలనింట కాపాడిబోనలే
నట్టితండ్రికి నేను పుట్టికన్న
సాంపార నీముద్దు సుద్దులనాలించు
నట్టి భాగ్యము నోచునైతివన్న
అన్నరో ! మఱల నిన్నెన్నడు జాతుమో
కనులార నిప్పుడేగాతుమన్న

గీ. యిప్పుడు నొకసారి నీముద్దు నీయవన్న
తల్లిదండ్రులు నెప్పుడైన దలంపుమన్న
ఎందుశ్రీహరి నిన్ను రక్షించు నన్న
పోయినానన్న శుభముల బొందుమన్న..

(ముద్దిడి) దేవతా సార్వభౌములారా ! ననదేవతలారా ! పుర కాంతా
ములారా ! నేనల్లెయందలి ధేనువులారా ! యీపతి బాలుని బాలింపుడు.

నీ. కలువలచెలికాని గనివానినీబాలు
నేలరే ఘనలోకపాలులార
కలుములచేని సంగడికాని సుకుమారు
నయరే సారదయు ఖిలార
తొలిపల్కులనుమించు తొలిపాపగలపాప
బోనరే పరిణత భావులార

వెలలేనివలపుల వలచేనిగన్నయీ

చిరుతను కావరే సిద్ధులూర

స. సరసనదులూర, గిరులూర, తరువులూర

మానివరులూర, హరులూర, మాన్యులూర

నతతగిరులూర, శృతులూర, సృతతులూర

వరాహుగోపాలు ఘనలీలు పానుపుడయ్య.

(నిష్క్రమము.)

ద్వితీయరంగము—మధురరాజస్థానము.

(కంసుడు, చక్రినానుడు, మాతులు మొదలగువారందరు)

కం—మంత్రులారా! నవీరచంద్రులారా! భూమండలంబంతయు మదీయశాసనమునకు లోనయ్యె. ఇదిమనము దేవలోకము నిజించుటకై తగు సన్నాహంబుల నొనఱవలయు. నామిత్రులగు జరాసంధ, శిశునాలుక వంతనక్రూరులకు నుదంతమిప్పుడే చెప్పిపంపవలయును. నాచంద్రులెప్పుడీభూలోకము నువ్వెత్తుగ మ్రింగెనుమని యోహానించుచుండరు. అస్మదీయాంగీకారమునకయ్యే యంతకాలమూరకున్నవారు. కావున మన మందఱముఁ జక్కగ పర్యాలోచించి నందయాత్రకు సేనలసిద్ధపరుపవలయు మీరిప్పుడే జరాసంధాదులకు నొక పత్రికవ్రాయుడు ఇదియు గాక మొన్నకీలింగదేశమునకుఁ బంపబడిన సేనానలా దేశమును జయించిన వార్తబంపియున్నారా?

చక్రి—దేవా! ఆసేనాపతులింకనురాదైరి. వారు జయమే యొందిరనుట కొకనందియముకలదే? ఏలిసవారి సేనాపతుల కపజయము గలుగుట జగము కల్లక్రిందగుటయేగదా?

అఘాసుర—ప్రభువతంసమా! ఒక్క వృత్తాంతమును బకాసురుడు దేవరవారి కెఱింగించునటుల చెప్పి పంపియున్నవాడు. వాఁడుండెడి గంధమాదన పర్వతప్రాంతమున బ్రాహ్మణులు మిక్కిలి జన్మములుచే

యుచున్నారనియు నాయజ్ఞములయందు హవిర్భాగముఁ గొనుటకై దేవ
తలువచ్చి విష్ణువీగుచున్నారనియుఁ జెప్పిపంపియున్నాడు.

కంస—ఏమి? యేమి? ఆబాపలు దుర్మదాంధులై నన్నుగాని
దేవతలకునై జన్మములుచేసిరా? మంచిది. వారికిఁదిటిపెపుతిండివలన గర్వ
ము తలకెక్కెఁగాబోలు. మీరిప్పుడేయాబకాసురునకు వారిసంఘాతిని నలు
చి, కలఁచి దొక్కించి మృందించి, సంహరించునట్లుల నాకట్టిడిఁబంపుడు.

ధేనుక—దేవా! ఈజన్మిగట్టులగు బాపలెంత వెట్టివారలు? దేవుఁ
డనఁగ మీకంటె నెవరు? విష్ణువనఁగ మీకంటెనెవరు? శంఖచక్రములు
లేవుగాని యాచక్రవే నీవుగావా?

కంస—ఛీ. ఆమాటనకుము. వానికొక్క చక్రమేయుండునది.
నేనన్ననో వేనవేలుచేయించియున్నాను.

ధేనుక—అయిన మీరేవిష్ణువు.

కంస—సందేహమేమి? విష్ణువు? విష్ణువు సితామహుడను. మరి
యు పలికిన విష్ణువు ప్రసితామహుడను. నేనవానివలె దొంగపనిఁజేయు
దునా?

అఘా—రాజేంద్రా! మన ప్రజలందఱిని దేవాలయములయందు
మీసృతిమల పూడించునట్లుల నేర్పచి యున్నాను.

కంస—భళిలే! భళిలే! నీవుగదా నామదికెక్కువాడవు?

(ప్రవేశము శేవకుఁడు.)

శేవ—దేవా! పరాకు. కౌరాగ్రహమున మన దేవకమ్మ చిన్నచి
డ్డను కనినది.

కంస—మీరు శీఘ్రమునఁ బోయి యాశిశువుతోడ వారినిఁదో
వఁగొనిరండు. పొండు. (నేవకుడు నిష్క్రమించును.)

ఇదియేగదా యెనిమిదవగర్భము? దీని నుపేక్షింపరాదు. దీనిని
ప్పుడు చక్కఁగా నాకెదురెవ్వరుగలరు? ఆహా! పురుష ప్రయత్నమునకు
ససాధ్యముగలదే! ఎట్టి యసాధ్యకార్యములైనను ప్రేల్చి సాధింపనగును

(ప్రవేశము దేవకీ వసుదేవులతో సేవకుఁడు.)

సేవక—దేవా! మీయానతిమేరకు వీరినిఁ గొనితెచ్చియున్నాను.
కంస—(దేవకీని సమీపించును.)

దేవ—అన్నా! శమింపుము. నాపై దయరానిమ్ము. ఇది నీకోడ
లగుగాని యల్లుడుకాదు. నాయప్తమగర్భమున జనించిన పుత్రుఁడుగదా
నీకుఁబోవాడని వింటివి? ఇది నాపుత్రుఁడు కాదు. పుత్రీకయగుగదా? దీ
నిని వధింపనేమియునునెడి పనియేల?

ఉ. అన్నశమింపుమున్న, తనదల్లుడుగాదిది, మేనకోడతా
మన్నననేయమన్న, విసు మానినిజంపుట రాచవాడిగా
దన్న సుకీర్తిపై మనగదన్న, మహాత్ములుబోవుతోన బా
వన్న, భవశ్శుభోదరిగదన్న నినునెశరణంబువేడెనెకా.

కంస—అవన్నియుఁ గట్టిపెట్టము. దీనినా విడుచుట? పుత్రుఁడో
పుత్రీకయో. నీయెనిమిదపచూలు నాకు మారకమని వింటిని. కాన
విడుచను. ఊరక శిశువునిచ్చి హవలఁదిలుచుము.

దేవ—అయ్యో! సహోదరుడవే! నాకోరిక మంతమాత్రము
చెల్లంపరాదా! కట్ట! నాగర్భమునకుఁ జచ్చునెట్టితివి. నామారుగురు
చందనల వధించితివి. అంతట తనివిదీరక నొక్క హాడపనుచు, అబల
కలిగిందున్నసైతము చంపయత్నించెదవే! అన్నా! నీమదికేల కరుణ
గలుగదు! నావానలమిట్లుండ నిన్నేలననవలయు? అహా! చింతిపగ
వానికైన నిడుక యక్కటికము కలుగుగాని నీకు గలుగకున్నదిగదా!
అన్నా! నిను చెరుగొడ్డి వేడెదను. నేనొమ్ములు కావలయుననియవేషిం
పను. మణిమయమండరమ్ములు కట్టించియుమ్మని కోరను. భూములిమ్మని
ప్రార్థింపను. ఈకన్నియకుఁ బ్రాణదాన మొసంగుమని ప్రార్థించెదను.
ఇంతమాత్రము చెలియల్పై కరుణించిన దప్పగునా? అయ్యో ఒక్కరిని
కాదు. ఆఱుగురిని నీకు బలియిచ్చితినే? ఇంకను తనివిదీరలేదా? ఈచిన్న
బిడ్డపైన కనికరము లేకున్న మానెగాని నీసహోదరిపై నెనను కరుణ

గలుగదా? అకటా! పశువులనరికి రక్తమాంసముల విక్రయించు కటిక వాడైన నొకపరి తనపశువునందు దయపహించునుగాని నీవు కావుకావు మని వాపోవు పశికూనల యాకృతిదనమునైన విసక ఖండించెదవే! నాయదొక్క ప్రార్థనముఁ గైకొనుము.

సీ. ఇన్నాళ్ళు చెరసాల కన్నహింసలబెట్టి

తంతైన సంతోష ములరలేదె

కన్నీరు మున్నెరుగా మేముకోరింపఁ

గటికమాంసన మింత కలుగింపదె

కన్నులు తెరవని చిన్ని పాపల నీకు

బలియిచ్చి తటత్తప్తి గలుగలేదె

నేడిదే నమెనొడలే వేడిదే

యీమలైన కరుణఁ బొడవలదె

గీ. మానమా యింతైన నీకూనఁగనుచు

మాన నీపాదమాననే మానమాన

హీనమా, విధానము, నీప్రమానమాన

మాననీన మానినిఁగను మానవేళ.

నాపుత్రీని నాకిమ్ము. ఇదె సీచరణములపైఁబడి వేడెద. (కాళ్ళపైఁబడును)

కంస—భీ! ఆపలపోమ్ము. (కాలనన్ని) అల్లుడు కాడెటు. మేన కొడలటు. ఎవరైన నేమి? నే చంపనే వలయుననిపొలిసవట్టి యాప్రితిన విడచుట నాజాతకమున వ్రాయనిపని. దానినివిడపించుట నీకుఁగాదుగ దాయానిటలాత్తునకై ననుశక్తిచాలదనుకొమ్ము. ఎన్నఁడునీశిశువులు నాకు శత్రువులని నారదుడు పచించెనో యాదినమే సితనయులు నాఖడ్గధార కుఁజిక్కినవారే. నాకు నీవు చెల్లెలివికావు. నేను నీకన్ననుగాను. నీవు నా ప్రాణంబులకై జనించిన మారివి. పగదాయివి. ఘాతకివి. నిన్నుసంహరించి నాకులమును నామానమును నిష్కల్మషముగా నొసరించెద. మితి మీరి పక్కిన నీవును నీపెనిమిటియు మృత్యుముఖమునకు, జిక్కినవారను

కోమ్ము. నన్నిచే నేనగ్రిజా! యని సంబాధింపకుము. నీకు నేనగ్రిజాడను కాను. నిన్నును సీతనయులను పోలివుచ్చుటకై జనించిన పడేత నాయకు డనుకోమ్ము. (అనుబంధము. 12)

దేవ—ఓరీ! ఇంత బతిమాలుచున్న నిసోడిని చుట్టూహరి పడ దోసితివా? మదాంధా! నన్నుదన్నిన నీయవయవంబులు దిక్కులేక మహావ్యాధిచే నూడి సంధిబంధంబులువీడి పురుగులుపడి స్మృతానంబున కాకంబులు పైతమంటకకుళ్ళి, దుర్గంధముపట్టి ముతీగిపోవుగాక. సీచా త్తా! ఆడుబిడ్డలకన్నీరన్న నూరక పోనదునుమా. పుట్టినింటిని గొల్పి కాని చల్లారదు. నేను నీపాలికీ మారినైతినిగదా! ముందు నీకురాబో యెడి దురస్థును నీనోటనే నుడువుచున్నాడవు. అటులనే కానిమ్ము. నీచా లికి మహామూరినే యయ్యెడ. నేను నీకుచెలియనినికానా? ఔనా? నిక్క మునచించెదవా? సీమహాపూర్వకముగ నాడెదవా? నీకు వివాళకాలమా సన్నమైనది. సజము. నీయట్టి క్రూరాత్మునకు నేజెల్లియని కాను. కాజాలను. కానోపను. దురాత్మా! పుత్రీహాతకా! చేయుము నీనల సిన పాపములన్నియు. నాగర్భవవాసలము నిను మొదలంట కాల్పక మానదు.

కంచ—పాపినీ! కలపాంసక్కి? మాపించెదవా? నీ వింతమాంకా డిన యవాచ్యములై, యతిపాపములై, యన్యాయాకాశములై యున్న మాటల నాలించుట తత్కాలమున జనించిన మహాత్తర కోటిధాభిభవ నిశ్చేష్టాభరమున సంధివించిన తూష్టింభాన బుద్ధిచేగాని నీ యవయవంబున వాక్సరణి సంతయుఁ గాననాగ నాకర్ణించు సఖిలాషచేగాదు. ఇక నీక మాట నీనోటినుండి వెలివడిన నీ నాలుకవలె నెడ.

దేవకీ—పాపాత్మా! నేనన్యాయరీతి నుగ్గడించినా? అధర్మ మును భాపించినా? నానాలుకఁ గోసెదవా? ఇట్టి దురుక్తులాడిన నీ జహ్వగ్రిమును మనవృత్తములఁ దిలకించుచున్న ధర్మదేవతలు ఛేదెంతు రుగాక. నీ పాపకార్యములను నీ యధర్మమును జగమెఱుంగు. ఛీ! నీతో

మాటలాడిన దురితముగను. ధర్మాధర్మముల నెఱుఁగుటకు నీమనసాక సాక్షిగాదా? సర్వకర్మముల తత్త్వమునుఁ బరీక్షించిగాంచెడి కర్మసాక్షి యొకసాక్షికాదా? ఈ సభాస్థానముననున్న సింహాసనాధిదేవత యొక సాక్షికాదా? కార్యాంతరముననైన, తత్ఫలానుభవవేళనైన ఎఱుక గలిగించు నీ యాత్మసాక్షి యొకసాక్షిగాదా? కానిమ్ము. నీముఖము పాపకరము. నీనిలువు పాపకరము. వేయేల? నీ జన్మము మహాపాపనిచ యాలవాలము. నీవు నన్ను పాపిని యనేదవా? నీవు నన్నుఁ జంపెదను భయము నాకించుకయైనను లేదు. నాఁటి సన్నిధానమున నుమంగలీ మరణ సుఖమును పరమ సంతోసమున భరించెడిగాని నీ పాపపుమోముఁ జూడనోప.

కంప—ఆహా! పాపనీ! చచ్చితివి. రమ్మ. నీన్న చంపినగాని నీ దురుక్తుల విడువవు. (ప్రస్తుతానికి వెండుకలఁబట్టి క్రిందికిడ్చి ఖడ్గము నెత్తును. సభవారందరు దిగ్భ్రమమునఁ జూచుచుందురు. అను. 20)

దేవ—సభాస్థానలారా! పౌరులారా! దేవవర్గములారా! ఈ పాపాత్మునిఁ గంటిగే?

నీ. ధర్మంబు పాలింప ధర్మశీకమునందు

నన్ని వేళించిన సభ్యులార

దుష్ట్యలశాసింప శిష్ట్యల రక్షించ

గ్రామంబు సత్యాధి కారులార

“సత్యమేవజయతి సత్యమిదం” బంచు

నవిమించు శ్రీసత్య దేవులార

సత్యక్షుడైవమై వరధర్మమునుఁజూపు

సింహాసనన్యాయ సిద్ధులార

గీ. కంటిరే యిట్టి పాపంబు కన్నులార?

అన్నయట, చంపునట, చంపునంచు వెఱచి

తనయ నొసగుదునంట నో యసఘలార

మీరు కరుణను పాలింపరాక లేక.

పీని మ్రందించి నామఃస్వంతోషముఁ జేకూర్చువారులేక? పీని యాంక్షు
విధన్తై ఘోరదుఃఖమనుభవించు కాలమురాదే?

సీ. కలుగుఁడే మాకెందె ఖలులశాసించంగ

నేర్చువాడు శుభంబుఁ గూర్చువాడు

మాబాలబోవఁడే మహితభక్తుల పాల

కలుగువాడు మహాబ్ధి మెలఁగువాడు

మాబాధమఃస్వఁడే “మాంపాహి” యనువారి

పెనుచువాడు నఘంబు పొందువాడు

మాకు తోడ్పడె రాఁడె మహిసనాథులబుద్ధి

నెంచువాడు తనంత మించువాడు

గీ. కరుణగలవాడు, భువిరేడు, కలిమిరేడు

అకటమన్నీడు, మున్నీటి యల్లు వాడు

మమ్ముగావడె, మనుపడె, మదినిగనడె,

తలఁపడె, రాఁడె, యేలఁడె నయను గనఁడె?

కంస—తెమ్ము నీ బిడ్డను. నీకన్నలెదుట దానిరక్తధారను నీకుఁ
ద్రోపించెద. నన్ను హాపించినందుకు నీకదియే ప్రతిఫలము. (అని బిడ్డను
గుంజకొనును. వసుదేవుఁ డొకచోటిని దేవకి యొకచోటిని బట్టుకొని యేడ్పు
చుందురు.)

దేవకి—నీతన్ని నివ్వను. సరమాత్మా! దేవాధిదేవా! నాకు
మూలనిఁ గాపాడుము.

వసుదేవ—దురాత్మా! విడువు మీచిన్నపాపను.

కంస—నే విడుతునుగాని నా ఖడ్గదేవత విడువజాలదు.

దేవకి—అట్లులే నిన్ను రారవాడి సరకములుకూడ నిడువజాలవు.

కంస—ఇట్లాడిన మీయసువులు మీయంధుండఁజాలవు.

(అని కంసుడా బిడ్డను పైకెగయవేయును. ఆపడుచు పై ననగళి పుష్పాలంకృతయై యాకాశమున నిలుచును. దేవకీ వసుదేవులు మూర్ఛకొందెదరు.)

శక్తి—ఓరీ కంసా ! ఎన్ను నీవేమి గు చేయఁజాలవు. నేను నీగారకయ్యో జనించియున్నదానను. కానియన, మాం మన, శక్తియన, లోకసన్నత వైభవమున వెలయుదాన. నిన్న చంపు నాడప్పుడే వేసవలై యందు దృఢించియున్నాడు. ఇక నీవు మనఁజాలవు. (అనుగా కంసుడు మొదలగువారల్పై యాశ్చర్యమున నిలుతురు. (అను 22యవనికపడును.)

శ్రీ కృష్ణ లీల నాటకము.

* * *

తృతీయాంకము—ప్రథమరంగము.

* * *

ప్రేక్షలైలో యశోద మందిరము.

[ప్రవేశము, కమల, కళావతియచు నిరువురు గొల్లముపై దువలు.]

కమ—చెలీ కళావతి! ఇన్ని దినములకు మన యశోద చిన్న మగవానిగ నెవట. ఆ చిన్నవాడు పుట్టిన నాల్గమాసములకే నడువదొడగెనట. అయినచో మానమందే ముచ్చటగ మాటలాడసాగెనట. ఇది యేమిగుర్చుకొనుట?

కళా—అదేమి యరుదే! ఆ బాలుడు? దేవాంశ సంభూతుడని మన పురోహితులు చెప్పలేదా? అది యిట్లుండనిమ్ము! కమల! మన యశోదయేమో పుత్రవతియయ్యెను. ఇక నీవెన్నడు ప్రసవించెదవే!

కమ—చాలునే నీహాస్యము. అది యుండని. మన సందునిదే యన్మష్టము. మొదటి భార్య రోహిణీదేవి యొక బాలుని రెండవభార్య యశోద యొక బాలుని గనిరి. ఒక్కఁడుతూరి యతఁడిరువురు కొడుకుల తండ్రి యయ్యెగదా? [ప్రవేశము-శీఘ్రమానమునయశోద.]

యశో—(కళావతినిఁజూడకయే) కమల! కళావతి నచ్చినదా?

కమ—(కళావతినిఁజూచి) ఇదిగోనమ్మా. ఇక్కడనేయన్నది. మే మిరువురము కలిసియే నచ్చితిమి.

కళా—(ఎకశక్యముగ) కలుగక కలుగక నీకు మగచిన్నవాడు కలిగియుండుటేమి? ఇంట నామకరణ మహోత్సవము జరిగుచుండుటేమి మాబోటి బీసవారు కంటబడుట యనగనేమమ్మా?

యశో—కళావతీ ! నేను నిన్నుఁ జూడలేదే. దానికై యింత నిష్కారమా ?

కళా—ఇప్పుడెట్లు చూచెదవమ్మా !

యశో—నీకొప్పుడును నిష్కారము సహజమే. పోనిమ్ము. కమలా ! మన విద్యుల్లేఖింకనుఁ దీరిక కాలేదేమో ?

కమ—అమ్మా ! ఆమె మావలెనా ? గొప్ప యద్యోగస్థనిధార్య ఇంట వంటలువాప్పులు చేయించి, పరుపులు గిరుపులు వేయించి పిదప

కమునకువచ్చిన వచ్చును. [ప్ర॥ విద్యుల్లేఖ]

యశో—అదిగో ! తలుచుకొనువేళకేవచ్చె. విద్యుల్లేఖా ! నీకు నూరేండ్లాయస్సమ్మా. ఇప్పుడే నీ మాటనుకొంటిమి. ఇంతలోననే నీవును వచ్చితివి.

విద్యు—లేదమ్మా అప్పుడే వచ్చుచుంటిని మాయెదుటింటి కా మాజీ “నేనును వచ్చెనను కలిసి పోవుదమ”ని చెప్పెను. ఎంతసేపు కాచి నను రాదాయె. వేసరుకొని నేనే వచ్చితిని.

యశో—ఇప్పటి కాలమువారికీ కార్యములయందు దృష్టియే లేదమ్మా. నురియు నూరిబయట విహరింపజోవుట ? వార్తాపత్రికలఁ జదువుట ; రచ్చటగులఁ గూర్చుండి యూరివారి పురాణముల జదువుట. అది యుండునీ. పేరంగొండ్రొందరూ వచ్చినట్లే యయ్యెగదా ? ఇంక పొరంభింతమా ? [ప్ర॥ సర్వోజని.]

కమ—కానిమ్ము. త్వరగా పేరంటము చేసుకొని పొద్దుకలుగ నింటికిఁబోవలయు. ఇప్పటికాలము చెడ్డది.

విద్యు—నిజము. యశోదమ్మా ! ఏదీ నీకుమాయనినూపక పోయితివే ? నేనేవచ్చి చూతమన్న నిల్లు చాలాదూరము. అందులో వేసవికాలము. ఎండ ప్రబలినందున రాజాలక పోతిని. పిలిపింపుము.

యశో—పిలిచెదనమ్మా. (అను. 22) [ప్ర॥వే-కృష్ణుడు తాళము వేసికొనుచు. అందరు యెత్తి ముద్దాడుదురు.]

యశో—(కృష్ణుని పీటపై గూర్చుండబెట్టి) కమలా ! నలుగుపాట పాడవే.

కమల—నాకురాదమ్మా. నరోజునీ ! నలుగుపాటట పాడుము.

నరో—ఏమొయారమే పాడుమంటే ? ఈ వయ్యారములు మే మెఱుంగమమ్మా.

కమ—ఒయారమేమే ? మొన్న రాధ నమర్తాడినపుడంత బాగు గాపాడితిమి. చూడుము. ఆపాటపాడుము. పోనీ కళావతి సీపు పాడుము.

కళా—నాకు కొత్తకుండలోని నీళ్ళుతొగ్గి గొంతు రాసిప పమ్మా. “ఆ” యనియ్యదు.

యశో—నరిపోయె. సంగీత పాఠకులకిది మొదటి రోగము. విద్యు వేళా ! సీపు పాడుమమ్మా. నీకును నాకును దిప్పినదికాదు.

విద్యు—బాగుగనున్నది. నన్నా పాడుమనునది ? అన్నను పట్టకొని పనిపతములాడనట.

కమ-నిజమే. నీమగడు యాదవకోపమున నసంతమాడవిడిచెనా ?

విద్యు—చాలునే పూరకుండుము.

యశో—మీరేల కొట్లాడెదరు. నేనే పాడవను తెండు. (అనికృష్ణుని తొట్లలోబరుండబెట్టి అకుబంధము. 23.)

శ్రీకృష్ణ—(ఉయ్యెలలోనుండి దిగునదేచి) లక్ష్మణా ! తెమ్ము నా ధనపు. తెమ్ము నాచావబాణముల. ఈ సముద్రము మదమణచెడ. ఏత పార్థివచిను దారి యివ్వకున్నది. [అను. 24 గోపికలు నిశ్చేష్టులగుదురు. ప-ఉద్ధవుడు.]

ఉద్ధ—దేవా ! కోపము చాలింపుము. కోపముచాలింపుము. నీవు రామావతార మొందినతేరి సముద్రముపై జూపిన కోపమును జూపుచు న్నాడవు. ఇది రామావతారము కాదు, కృష్ణావతారము. రామావతారకథను మీతల్లి పాడుచున్నది. ముఖ్యభక్తుడు, ఉద్ధవుడ విన్నవించుచు న్నాడను (అనబంధము 25)

శ్రీకృష్ణ—ఉద్ధవా! లెమ్ము. నిక్కము. నేరామూవతారమనియే
భావించియున్నాడను. అమ్మా! అమ్మా! యిదేమేయింత భయంకరహా
సము. నాకు భీతికలుగుచున్నది.

యశోద—(కృష్ణుని కాగలిగిచి ముద్దాడి.) ఏమి భయమునుగం
టిని నాయనా? ఏమి కనుపించెను.

యశోద—సీ. కలలోన నేకాపు కంటివో గోపాల

పడరానిభయమిచ్చు పశితిపన్న

శ్రీకృష్ణ—కలలోన ఒగములే కంటినియోతల్లి

భయమెక్కడిది యంతభ్రాంతియమ్మ

యశోద—ఎక్కడిరాముండు నెక్కడిలక్ష్మణుఁ

డేమేమొ ఎలికితి వేలకృష్ణ?

శ్రీకృష్ణ—రాముడ నేకాదెరహిలక్ష్మణుడ నేన

యాశ్చర్యమిందేమి యలరసమ్మ

యశోద—గీ. ఏటిమ టలో నాయనా! యెరుకపడవు

శ్రీకృష్ణ—మాటలన్నియు నానెగా, బూటకములు

యశోద—పిచ్చియిదియేమొ తెలియదు నెట్టికృష్ణ

శ్రీకృష్ణ—పిచ్చివదలిన గాంతువీపిచ్చి, తల్లి.

కమ—యశోదా! మంచికొడుకును గంటివి. ఇదియేమి రాముఁ
డే? పిచ్చిపట్టినచందనమునఁ జేయుచున్నాడు?

కళా—చెప్పలేదేమే యిశనివృత్తాంతము ఎక్కిలియాశ్చర్యమను.
ఏమ్య—అశ్చర్యమగుండ బాలుడు భయపడినాడు. రక్ష పెట్టవలెను.

యశో—బేసమ్మా రక్ష పెట్టవలెను. దేవగృహమునకు పోద
మురండు. (నిష్క్రమించును. ప్రవేశము పూతన అనుబంధము 26)

పూత—అహా! ఇదియే కదా సందుని యిల్లు? ఇప్పుడాకుమారు
నెత్తుకొనిపోయినదియేగదా యశోద? అల్లదే తల్లికాగిటుండేరి ముద్దులో
లుకుచు నవీనావతారమొందిన యభినవకందర్పునిజోలె వెలయువాడే

గదా ముద్దులకృష్ణుడు? ఈచిన్ని కసిగందువా మాకంసుని వధించువాడు? బేరా! ఒక పంటజప్పరించిన జాలని యీకుట్టినికై మాకంసుడు రాత్రింబవలు బరితెంచుచున్న వాడు. “దేశదేశము నెడకి పల్లె పల్లె నశ్వేషించి యిల్లిల్లు నెమకి యెందానందుని పట్టి యున్నను మ్రొందింపు” మనినాకు గట్టికట్టడియొనర్చి యున్నవాడు. వీని సంహరించుటకు సేగా చలయునా? మాకంసుడెంతటి పెత్తారాజు! అయిన నేను నిజ స్వరూపము తోపోయిన సచ్చటనున్న గోపికలందఱు భయ పడుదురు. కావున నేను ను నొక తూదవాంగన రూపమును డైకొని యాపసిపాపనినెత్తికొని యిదివరకే నాస్తన సీమధరించిన విషమునట్లైనదానించి మడియించి నూరాజు మెప్పువడసెదగాక. (నిష్క్రమ్య) వేదవాంగనలు)

యశో—కుమారా! యెంతభయపడితివమ్మా?

శ్రీకృష్ణ—ఏమియులేదే?

యశో—అయిన నిశ్చలమాట్లాడితివి.

కృష్ణ—మాటలాన్నియునావే నేను మాట్లాడిక యింకెవరి మాట్లాడవలయు? (ప్ర, మాయాపూతన అను 27)

యశో—అమ్మా! రమ్మ కుచ్చునుము. ఎవర సీపు?

పూత—అమ్మా! మాది యిక్కడనే యొకపల్లె ఈయింట సేరిం ప్పొండోమోపాడుచున్న వినవచ్చితిని.

యశో—అట్లనా? అమ్మా! రమ్మ. కుచ్చునుము. కమలా! పోవే కంకుమ, పసుపు, తాంబూలము తెచ్చియిమ్ము. (కమలయిచ్చును)

యశో—అమ్మా! బాలునిజూచెడివా? ఇదిగో యెత్తికొనుము.

పూత—(బాలునినెత్తుకొని ముద్దాడి) అమ్మా! యీ బాలునికెన్నియేండ్లు?

యశో—ఎక్కడిదమ్మా! మూడవయేసు.

పూత—అమ్మా! సికుమారుడు ముచ్చిలక్షణవలతుడని లక్షణములన్నియు బాగుగానున్నవి. మంచి శక్తివంతుడు నగును,

శ్రీకృష్ణ—అమ్మా! నాశక్తి యీమెకు బాగుగా తెలియును.
తెలియకున్న ముందైనను తెలియగలదు.

గీ. అమ్మ! యీమెకునాలీలయంతటెలియు
యీమెకునునాకు న్నెహబడెంతొగలదు
పూని యీమెకు, మారకుడేనెయగుదు
నింకనలొకనుఖముల నిత్తునమ్మా.

పూత—ఇది యేమమ్మా? యీ యీమెకునే యిట్టిమాట లాడు
చున్నాడు? మీకు మిక్కిలి మాటలహారియగును. (అని పాలిచ్చుటకుఁ
బ్రయత్నించును.)

యశో—అమ్మా! బాలునికి స్వస్థమిచ్చెదవా? ఆ పిల్లకును నీ
దప్పండి పాలిమ్ము.

శ్రీకృష్ణ—అమ్మా! యీమె నాకు చనుపాలొక్కటియేకాదు. త
నకున్నవన్నియు నిచ్చును. ఈమెకు లేనివన్నియు సేనిచ్చెదను. (శ్రీకృష్ణు
నితో మాయాపూతన నిష్క్రమించును. గొప్ప ధ్వనివిసంబడును. శ్రీకృ
ష్ణుడు స్వస్థరూపముననున్న పూతన నీడుకొనివచ్చి రంగమున బడిపై
చును.)

యశో—(అతురముతో కుమారునెత్తుకొని) కృష్ణా కృష్ణా! ఎవ్వ
రై యీరాక్షసి. నీవీడుకొని వచ్చితివి? ఇదిచచ్చుటకై తన్నక లాడుచు
న్నదే? దీనినెవరు చంపిరి? ఏమోసీచరిత్ర యొక్కటియు నాకుఁదెలియ
కున్నది. రాజీవముల గేరుకన్నగవ తేతలిరులచూచినంత భయమ్ముకొం
దు నీవీభయంకరాకారమునెట్లు గాంచితివి. నెత్తావి విరిజాజుల తాకినంత
ట వశివాళువాడు నీకరపల్లవములు కూరి రాక్షసికనినరంగమునెట్లు
స్పృశింపగలిగె? అన్నా? తెలిసియు తెలియనివానినలె నున్నావు.

నీ. నవశిరీషపుకాంతి నిరసించు నీమేను

రక్కసిచేనెంత సుగ్ధనన్న

ఫలపద్మకాంతి నేస్తములాడు కన్గవ

యెట్లులనంభీతి చలించెనన్న
అతిసుధావసరాభి హరులొలేజాడ
లందందు నెంతగా కలగెనన్న
సఖినవారపిభూతి వెలరారు చిరుబాహులు
లడగి యెట్లులకాంతి వికచెనన్న
తే. నీ. కటక! యిదిగోనీ కలిగెనన్న
ఁచినేపాసి మొగమిందుఁ గాంచితిన్న
చిన్నిపాపడ! నాపొడ! చిటుతడేడ
రమ్మరమ్మన్న మాయన్న రాగదన్న.

శ్రీకృ—అది నాకే తెలియదు. నీ కెట్లు తెలియుకమ్మా :
చం. తెలిసినవాడగాను మరి తెల్పినిబాసినవాడగాను న
న్దెలిసినవారులేను మరి తెల్పియేనేనటనాకియానులే
తెలియునుదానితత్వమునుఁ దేటగఁగాంచిన పెద్దవారలా
తెలివినిగాంతురమ్మనగఁ ద్రొంపగఁబాలుదురమ్మయమ్మరో.
యశో—కమలా! పోవే మనవారినిదోడ్కొని రమ్ము.
(కమలపోయి సందుని నవసీతునిఁ బిలచుకొనివచ్చును.)

నంద—(పూతననుఁజూచి) ఆహా! ఇది యేమివిపరీతమో తెలియ
దయ్యె. ఓనీ! ననసీతా! మనగర్గాచార్యుల వారినిబిలుచుకొని రమ్ము
(ననసీతుడుపోవును) కామినలారా! ఏమి యాయనర్థమునకు గారణము

యశో—మేమందరము మనకృష్ణునికి జోలపాటఁ బాడుచుండ నె
వ్వతె యోస్త్రీవచ్చి లోనికిఁబోయి బాలునికిఁ బాలివ్వగొప్పధ్యని గలిగె
ను. అంతలో నీయనర్థము గలిగెను. (ప్రవేశము గర్గాచార్యుడు.)

గర్గ—అయ్యా! ఏలపిలిపించితివి? (పూతననుఁజూచి) ఆహా! ఏమి
యీపూతన యిక్కడ చచ్చిపడియున్నది? దీనినెవరు చంపిరి? దీనిదర్శన
మన్న మృత్యుదర్శనమే?

యశో—అహో! ఇదియూపూతన? స్వామీ! ఇది యంతయు మా కృష్ణుని చరిత్రము.

గర్గ—అట్లుచెప్పడు. ఇదియంతయు కృష్ణలీలయా? ఇది పూతన యను రక్కసి. కంసునకు కూర్పు దాసి. యోచింప నాకంఠుడే మనకె గ్గు చేయఁదలచి యీపూతననుబంపి యుండనోపు. మనకృష్ణుడు దీనిప నిందోర్చియుండవలయు.

సంద—స్వామీ! ఇదికల్ల. ఈరక్కసి నగనేమి? ఈబాలుడు చంపుటనగనేమి? నేను నమ్మజాల. ఈపాపని కేమియుఁ దెలియదే? ఇట్టివానికెవరు బాధకలిగించిరో?

శా. లేలేబాలకులెందు వారినిగనన్ లీలావతుల్ రారె యిం

సారకాఁగిటఁ జేర్పరే ముదమునన్ బాలిన్వరే చూడరే

వారేనీపతిపాదలన్ దునుము పాపవ్యాత్యులీపూతనన్

ప్రేరిపించిరొపాపచిత్తులకునే వేళకదయల్ గలుగనే?

గర్గ—చూపుము నాకేమియుఁ దెలియదే. ఈయన యేమో చెప్పుచున్నవాడు.

గర్గ—అయ్యా! నీకేమి తెలియును? లోకమునందలి తెలివి యంతయు నీవేకావా? నిన్నుఁ దెలిసికొనువాఁడెవఁడు? సందాదులారా! యీవృత్తాంతమంతయును వచించెదను. రంకుఁ

యశో—స్వామీ! వృత్తాంతముండనిండు. ఈబాలుఁడీరాక్షసినిఁ జూచి యెంతభయపడెనో యేమి కీడురానున్నదో యని భయముగు చున్నది. తామనుగ్రహించి కొంచెము మంత్రింపుడు.

గర్గ—ఈమారా! రమ్ము. మంత్రించెదను. మంత్రిమును మం త్రిస్తవమును మంత్రిఫలమును నిన్నేకదా చేరవలయు. (నిమ్మ)ముము.)

ద్వితీయరంగము—నందగృహము యశోద ప్రవేశము.

యశో—మాకృష్ణుని యుదంతము పరమాద్భుతముగా నున్నది. “మూర్తికొంచెముకీర్తిమించెను” యన్నట్లున్నది. నచ్చియు రానియాట లతోనున్నను కార్యములవాఙ్మనసగోచరములుగానున్నవి. మొన్నపూతననుబరిమాట్పుట యన్ననోచెప్పవలెనోకాదు. ముచ్చటలాడుచుండ మాటలమృతపుతేటలైయున్నవి. ఇట్టి ముఱిమెములమూటగట్టు మాకృష్ణయ్య నొక్కనిమిషము విడనాడనలయునన్న నాకుసాధ్యముగాకయున్నది. గర్భాచార్యులు వదించెడి తీరునింత విచారించి నతడు దేవాంశసంభూతుడనియు నీగోపాలకృష్ణుని మహిమతమబోటివారికి సైతము తెలియదనియు వదించిరి. నాకేమో యీకుమారుని యందొకతూరి భక్తియు నొకపరిపుత్రవాత్సల్యమును గలుగుచున్నవి. లేక లేక సంతానము గలిగినందుకీచ్చి భ్రాంతిగఱియుండునా? ఉద్ధవకుమారుడను యూదవ బాలుడు తనకు భక్తుడట; తానువాని కుపదేశించువాడట. అదే మియో యింత విచారించవలయు. ఏదియెట్లున్న నేమి? లోకమున బుత్తుకులముద్దాడగలిగినవారి భాగ్యమేగదా భాగ్యము?

సీ. నిజమతకటిసూత్ర నిర్మలభాస్వర

మణిశోభితాంక సద్వనిత వనిత •

పుత్రోక్త నరముఖాంభోదహ వ్యక్తసం

లీలానుభాషణా లోలభాల

ఆత్మీయమందన హరినూత్నకపోల

విధుబింబచుంబనా విదితముదిత

అశిరామతనయ ప్రేమాలింగనామోద

దానభాగ్యోద్దామ ధామలేమ

తే. స్వర్గసుఖపుష్ప నిచయవసంతకాంత

బలిత సుఖబంధు గౌరవాకలన లలన

నటకనభినతనూజాత కరిణీతపణి

శాంతిస్తుతయింతి విలసంతి శాంతియింతి. (అను. 28)

ఏలయింకను మాగోపాలకృష్ణుడు రాకయున్నవాడు? (అని యటు నిలుచూచి) అదిగో వచ్చుచున్నవాడు. మరుగున నిలచి వీనిచర్య చూచెద (మరుగున నిలుచును. పృ॥ శ్రీకృష్ణపంథవునితో పాడుచు - అను 29)

శ్రీకృ—అమ్మా! అమ్మా! (నలుచిక్కులుబొంది) ఎక్కడికిపోయియున్నది మాతల్లి? ఏమో! ఇహాకాశ్చర్యము జనించెయున్న దేమో!

ఉద్ధ—దేవా! అన్నియాశ్చర్యములకు మూలము ఏమగుదా! నీకంటె వేరాశ్చర్యము గలదా!

నీ. ఎవ నిందిరా దేవిరిడియు నీకుగూడు

చూపని యాశ్చర్యమోహదీపె

శ్రీకులందు: ఇది నీ చిత్రంబుచూపక

చరియించు నాశ్చర్య పురుషుడీవె

ననకాని హృదయంబులనునిల్చి చిక్కక

పారిన యాశ్చర్య చోహుడీవె

జగములనీవయై జగముల నంటని

• యాశ్చర్యగారడి యనగనీవె

తే. అన్ని యాశ్చర్యములమీరి యననిజేరి

జగతి నాశ్చర్య క్రీడల వాచివారి

చూడనాడించు నాటక సూత్రుడీవె

నవ్య గుణబృంద గోవింద సంసనంద.

శ్రీకృ—ఉద్ధవా! మాతల్లికి పాలు త్రాగుదునా పాయసముఁ తిందునాయని సందేహము గలిగినది.

ఉద్ధ—కృష్ణా! నిన్ను గుమారునిగా పొందిన సందేహము లుండగలవా? అంతకు మాతల్లి యెక్కడనున్నది?

శ్రీకృ—ఎక్కడనున్నదా? మనమాట లాలింపవలయునని యందు
మఱుగున దాగియున్న మాతల్లి నెక్కడచూపగలను?

[ప:]—శీఘ్రియానమన యశోద పాడుచు. అనుబంధము 30]

యశో—[కృష్ణనాలింగముజేసికొని ముద్దాడును.]

శ్రీకృ—ననీ! ఎక్కడనుండి వచ్చితివి?

యశో—కూమారా! యెక్కడనుండి వచ్చితివనీ? నీకు తెలి
యదా? యదియుండినీ. నీవెక్కడపోయియుంటివి నాయనా? అట్లెక్కడికి
ని బోసరాదు. ఇంటిపద్దనే యాడుకొనుచుండుము. చూడుము మొన్న
పూతనయను రాక్షసి నిన్నెంతబెదరించెను.

శ్రీకృ—అవునమ్మా. దానిని జూచినంతనే భయపగుచుండెను.
ఇంక నేను వెలుపల పోననేపోవను. లోపలనుండను. కాని నాకొకబంగారు
బండి నిప్పింపుమమ్మా. (అనుబంధము 31.)

యశో—నాముద్దులయ్యా! నాకృష్ణస్వామి! ఏమిమాటలయ్యె
యివి? అన్నియు నిచ్చెననులెమ్ము (అనిముచ్చుకెట్టుకొని) ఇంకవంతుకొ
నము.

శ్రీకృ—చూడుమమ్మా మరి మాయన్న రాముడు, నందరు పిల్ల
వాండ్లు నన్ను “పూతననుజంపినవాడు” “రాక్షసినిజంపినవాడు”ని యె
గతాళి జేయుచున్నారు.

యశో—ఏమో? ఉండినుండవచ్చును. నాయనా! నీవుగాక మరి
యెవరు చంపిరి?

శ్రీకృ—లేదమ్మా. నేను కండ్లమునుకొని యుంటిని. మీరుగ
ట్టిగా ననచితిరి. అందుకేయది చనిపోయెను. నాకేమిపెలియునమ్మా.

యశో—నీకేమియుఁ దెలియదో? కానిమ్ము (అనికృష్ణుని నొక
మంచముపై పరుండబెట్టిపోవును. కృష్ణుడు నిద్రించినట్లు నిద్రించి తల్లి
పోవగనే లేచును.)

శ్రీకృ—ఉద్ధవా! ఇటురమ్ముమనమాట్లాడుకుంటావుదయా? మన
చెలికాండ్రోక్కడనున్నారో పిలుచుకొనిరమ్ము.

ఉద్ధ—స్వామీ! మీతల్లివలదని చెప్పిపోయెనే? మనమాటలాడ
పోయిన నామెకు కోపమురాదా?

శ్రీకృ—పోవుదరమ్ము. మాతల్లికోపమును నేనుతీర్చలేనా (నిష్క్ర)

(యవనికి నెత్త పూదోట ప్రి కృష్ణాదులు అను శిరి)

శ్రీకృ—మీరందఱు నేను చెప్పినట్లు వినవలయును. నేను రాజును
మీరందఱు నాశేవకులు. నేను రాజ్యము నేలునట్లునుమీరు నాయాజ్ఞకు
లోబడినట్లును నాడుకొండము రంను. ప్రజలకు రాజభక్తియే పరమభూ
షణము. పరమశ్రేయము శిరమున ధరియింపుము.

సీ. పాలించు రాజున్న పరమైవము గాగ

భావించి పూజంపవలయునుండి

అరయరాజాజ్ఞ పై వాఙ్మగానెంచుచు

లలిశిరంబునగాల్ప వలయునుండి

భూపతి కెందైన దాపంబు కిల్లిన

తెరిసి దానినిబాపవలయు నుండి

ధరణీశుడెందైన దప్పులఁ జేసిన

ప్రార్థించి త్రిష్పగా వలయునుండి

తే. గీ. పతికి హితమును దలపంగ వలయునుండి

ధరణీనాయకుఁ గినియఁగా తగదునుండి

రాజభక్తిని మరువంగ రాదునుండి

అపుడు సద్గతి మనకెందు నలరునుండి.

(అనుబంధము శిరి ప్రవేశ మొక బండ్.)

శ్రీకృ—ఇదిగో! బండి, ఈబండి బాగుగా నున్నది. దీనినెక్కి
యాటలాడఁ బోవుదము.

ఉద్ధ—కృష్ణా! ముడు. ఈబండియేమో విచిత్రముగా నున్నది. బండికి యెద్దులులేవు. బండిలో మరుష్యులులేరు.

శ్రీశ్రీ—బండికెద్దు లేదుగదా కావలయుగా? ఎద్దులులేవు. మిట సీవుమాడలేదా? అదిగోవిచిత్రము? ఇది మరుష్యులులేని మనముకూర్చున్న మరమే మరుష్యులము.

1. బా—యిష్టమిష్టా. మేమురాము. కానరాని కీర్తిమయి. కాబండిచూచుము. ఏమిపాయము రాకియున్న మేమును వచ్చెదము.

శ్రీశ్రీ—నాగుగ చున్నది. కరిమాట కొకరు కొకరే ముచ్చట. ఇది చూసిపోయింది. ముచ్చటరము కొక మామిడినిన్న ముచ్చట. ఇది చూచుచు? నేనేరోయింది. ఎప్పుడు? ఇది నాకుచు చున్నది. (అనిపోయి బండిని కాళిలో తన్నును. క గొప్పస్వలి కింగును. బండిలోనుండి యొక రాక్షసుడు వెలివచ్చు. బాల్యం ధయవడి పుగెల్లి పోయింది. కృష్ణుడ రాక్షసునితో యుద్ధమాడి సునిజంపును.

(యనని సంగ.)

శ్రీయోగి : పండునిహము.

[ప్రేమము—మల ప్రియం చారిభాగ్యం.]

కమ—పద్మా! ఎరు చయం ముచే? ఎవరిండుచుచు? ఏయిండుచుచునా? ఎంతమిగడ! కనాడైన నుండనివ్వడే? ఎంతవెన్న ఒకరికి సాధ్యమా?

పద్మా—వీడే యుండనలయునే! లేకపోయి ఎంతలావుగా గుండ్లముగా నున్నగినుండునా? పాలుత్రాగి లావంచున్నాడు. విండతి! గుండ్లముగా చుండున్నాడు. వెన్నమింగి నున్నాడు చున్నాడు.

కమ—నీవనుమాట నిక్కము. నాకీ యనుమాను గలిగిరే

మూడు నెలలక్రిందట వానిపొట్ట కొలత తేసికొనియుంటిని. మొన్న చూతు గదా! ఆరంగుళము లెక్కువయినది.

పద్మ—అబ్బ! మూడు నెలలలో నారంగుళములా? అందుకే గాబోలు! నన్నమే తినడు. అయిన మాయత్త మాచుట్టు కొట్టుకొను చున్నదే! దానికేమి చేయవలెను?

కమ—కొడుకు గనుకంత యభిమానము. మాతల్లి, మీతల్లి యిందుండిన నెంత బాగుగనుండును?

[ప్ర-రక్తాక్షియను చందునితల్లి మరుగున నుండి పైమాటనువిని]

రక్తా—మీగురితునదిగాక మీతల్లులు వే? కావలెనా? తినితిని బాగు చుచికన్నాదు. ఏమిచేసేను? మీతల్లులెందుకు దావలెను? మీమగు నితో కానశిలోనుంచి వెన్నమిగడ ప్రతిదినము పంపండి. పెధనముండ కొడుకు. నేనుపనిచేయున్నది? మీమేనిన నడిచుచున్న.

కమ—(నవ్వుతో) నచ్చెనే పాపముండ. మనమాటలు మరుగున నుండి వినియి కాబోలు? ఇప్పుడిద్దరున్నాము. కొంచెము పునచ్చెయ్యి చూపుడిము. భయపడకుము.

పద్మ—అవును. అట్లనేకానిమ్ము. నేనేమియు భయపడను. (అని కాలిపై కాలు వేసుకొని కూర్చుందురు)

రక్తా—ఏమే? నామాటల కొంచెమైనను లక్ష్యపెట్టరు? అత్త యని కొంచెమైనను గౌరవములేదు. కాలిపై కాలు వేసుకొని విజ్ఞప్తి గు చున్నారు. “భయపడకుము” అని వేరేఅంటారు. అప్పుచే. మగనికే భయపడనివారు నాకు భయపడెదరా? అంతభయమున్న నింత వెన్న మిగడ లోలోన పాడుచేయుచుంటిరా?

పద్మ—మేమేమి పాడుచేయలేదు. అంత నీవు నీకొడుకే.

కమ—పద్మా! అత్తగారికి మర్యాద చేయవలెనంటే అట్లెలచేస దనే? రమ్ము. మర్యాద చేయుదము. మహారాణిరాణిశ్రీ సౌభాగ్యవతి కుంభకు శోభితురాలైన అత్తగారు - పెద్దత్తగారు - దయచేయండి

పై నదయచేయండి. ఇట్లు దయచేయండి. పద్మా! అత్తగారు వచ్చినారు. కుండక్రింద వేయుము. అత్తగారూ! కుండక్రింద వేయుదుమా? బాసక్రింద వేయుదుమా?

రక్తా—నన్ను బాసక్రింద వేయుదురా? ఏ ముప్పవేసెదను. పడ కలకుచ్చెక్రింద. ఇంతకొన్నా? ఇంత కుచ్చెప్పయా? హాస్యమాడెదరా? (అని పద్మను కాలితో తన్నును.)

కమ— } ఆహాహా! అత్తగారికాలికి దెబ్బతగిలెనేమో. (అని పద్మ— } చెరియొక కాలిని బట్టుకొందురు. రక్తాక్షి క్రింద పడితే ది యెప్పుచు “వరేచందాచచ్చితిరా” (అని నిస్సృమించును.)

కమ—(నవ్వుచు) ఇంక వానిని బిలుచుకొని వచ్చునేమో? రాని

పద్మ—వాడు వచ్చినేమిచేయును? ఊరక యెప్పుడు చూచినను మాచుట్టు సన్యాసముగ మొత్తుకొనుచున్నది. (ప్రవేశము—చందుడు)

చంద—ఏమియేమి మాయమ్మ అట్లరచెను? మాయమ్మ యెక్కడ? ఏమిచేసితిరి?

కమ—మేమేమిచేసితిమి? మమ్ములనేకొట్టి తానుక్రింద పడియే డ్డుకొనుచు పోయెను.

చంద...అంతయేనా? సరే. మానగ్లావు యీనినది. జున్ను తిన వలెనని నాకు బహుళశ. మీరెవ్వరై నను పాలుపిండి జున్ను చేసియివ్వండి

పద్మ—వెన్నమీగడ చాలకపోయెనేమో? జున్ను వేరేకావ యునేమో?

చంద—“వెన్న” మి? “మీగడ” మి? “బాగుగనున్నది. నాకే యోచనగానున్నది. వెన్న మీగడ యెచరుదొంగలించేది తెలియకున్నది. నాకెన్న మేపోదే మీపుణ్యము పాలుపిండండి.

కమ—నగ్లావో? సరే. ముందుపోయిన పోయిచుచున్నది. వెనుక పోయిన తన్నుచున్నది. మీతల్లితో ఛెప్పము పాలుపిండుమని. మేము జున్ను కాచెదము. (ప్ర) -రక్తాక్షి -ఒకప్పొక్కన పీరికగుపడక.)

పద్మ—అవును తన్నీన మీతల్లి సేతున్ననీ.

రక్తా—సన్న తన్నవలెనా? ఇంతకొవ్వా? (కాలితో తన్నును.)

కమ—} ఓహోహో! అత్తగారికాలునొచ్చేసేమో. (అనిరక్తాపై
పద్మ—} దగ్గరకు పోబోవ.)

రక్తా—నాకాలిదగ్గరవచ్చిన మీయెముకలు విరుగఁగొట్టెదను,
కాలుపట్టి పడవేయఁజూచెదరా? (చందునిచూచి) గాడిద! వెధవ! చేత
కానిపండు. నీవుండియు సన్న దూషించుచుండ నొరకున్నావా? (అనుకీర్తి)

చంద—(అంచరిని సమాధానపచించి) అమ్మా! నీదేమిచూపేదనా
పిచిసంగతి చెప్పుము.

రక్తా—ఏమిచెప్పసది నీతల? ఇంటిలోని వెన్న మీగడ అంతయు
వీరిద్దరు దొంగలించి, తీని, అమ్మకొనుచుండ నేతోనేమి చెప్పరా? నే
నేనను మగివాడై యుండిన వీరిజని చేయుచుంటిని.

పద్మ—అదిగో? మరల నీనోలేనా? ఊరకకూయకుము. నీ
కొడుకేంతయుతీసిపాడుచేయునది. ఊరకమాచుట్టుకొట్టుకొనుచున్నావు.

కమల—అవునవును. నీకొడుకుతింజి. మాగోడు పెట్టుకొను
చున్నావు.

చంద—ఇదేమి నాప్రాణముపై వచ్చెనే?

రక్తా—(చందుని) నిజముచెప్పుము. ఎవరుదొంగిలించిరి?

చంద—అయ్యో గ్రహచారమా. ఇదేమి. నా కేమియు తెలి
యదమ్మా.

కమ—లేకపోయిన నీమూడు నెలలలో నింత గుండ్రముగ బలి
యుచుంటివేమో?

పద్మ—లేకపోయిన నింత నున్న గుండ్రుంటివేమో?

చంద—అయ్యో! నా కన్నమేలేక దిగిపోవుచున్నానే?

రక్తా—వారనిన నేమి నాయనా. దృష్టితీసెదనులెమ్ము. అయ్యో!
కొడుకా! యెంతదిగిపోతివి? వీరిదృష్టితగిలె కాబోలు.

కమ—అవునవును. మాదృష్టియే. గొంతులో నొకచిప్పకట్టుము.

పద్మ—గవ్వలు జీడి కట్టుము.

రక్తా—చాలులే మీ హాస్యము. మీ కౌస్తుభకైయుండిన—

చంద—చాలులే ఛీ. ఛీ. అట్లనకుము. అమ్మా! నా కొక యుక్తి తోచుచున్నది. అట్లుచేసిననిక్కము బయలుపడును. మనమందరము నేకొకటాచోటను పంపకొందుము. ఎవరినోటికి వెన్నమిగడగుట్టులుండున్నవో వారు తినినట్లు. చేతికి గుడ్తులుండిన వా రెవరికో యిచ్చినట్లు.

రక్తా—ఇది బాగుగనున్నది. (అందరు నిద్రొంతురు.)

[ప్రవేశము—కృష్ణుడు పాడుచు. అనుబంధము 39.]

(ఇంటిలోని వెన్ననంతయు తిని రక్తాక్షి నోటికి చేతికి పూసివెళ్ళి పోవును. తరువాత కొకకొకరుగా లేచి చూచుకొందురు. కమల పద్మ ముసలిచానిని చూపించెదరు.)

కమ—(రక్తాక్షికోక యద్దమునుజూపును.) అబ్బ! ఇప్పుడు చాలా కే. దొంగ. లోలోననేతిని మా చుట్టు మొత్తకొనుచుండెను.

పద్మ—తనమిదితప్పు బయలుపడకుండ ముందుముందే పూర్తి వేసి తాను తప్పించుకొనుటకు చేసినయుక్తి,

రక్తా—(చెయ్యిచూచుకొని యాశ్చర్యపడుచుండును.)

చంద—నామీదేమోతప్పును.

రక్తా—(యోచించి) ఇప్పుడు తెలిసెను. మీ రెండఱునేకమై మంచి నిద్రపట్టినప్పుడు నా కంటించితిరా? ఇంత మోసమా? చందా! నీవుకూడ నీరికిలోనై తివికదరా? అవునులే. భార్యలే యెక్కువగాని—

చంద—అమ్మా! నీ పాదములంటి చెప్పెదను; నా కేమియు తెలియదు. నాకు మంచి నిద్రపట్టియుండెను.

రక్తా—అట్లైన నిదియంతయు వీ రిద్దరిపనియా? కాసిమ్ము. ఇంకను ప్రొద్దున్నదికదా; ఇప్పుడు చేసెదను వీరిపని.

కమ—పద్మా! ఇక మనకంటించునేమో. మనము బహుజాగ్రత్త

తో నుండవలెను. కండ్లు మూసుకొని నిద్రపోయినట్లుచేయుదము. మన దగ్గరికు వచ్చినతోడనే పట్టుకొండము.

పద్మ—అవును. అట్లనేచేయుదము. నీకు నిద్రవచ్చిన నాకుఁజెప్పుము. నాకు నిద్రవచ్చిన నీకుచెప్పెదను.

చంద—చూచెద నీ రాత్రి యే మేమి వింతజరుగగలదో బహుశా హెచ్చరికతో నిద్రచేయు వానివలెనుండి యంతయుఁ దెలిసికొందును. (మరల నందరు పండుకొందురు. చందుడుమాత్రమేంతఁ జియిత్నించి నను తాళఁజాలక నిక్కముగా నిద్రచేయును. ప్రి-కృష్ణుడు కుండలోని వెన్నతీసి చందునినోటిలో పెట్టును.)

చంద—(వెన్నను మింగుచు, నిద్రలోకలపఱించును.) నాకంతయుఁ తెలియునులెమ్ము. ఓ. ఓ. ఇంకింత. ఇంకింతవెన్న వెన్న.

కమ—పద్మ (కండ్లుతెరిచి ఆశ్చర్యపడుచు.)

చంద—ఇంకింత; నాకు తెలియును; ఇంకింత.

కమ—పద్మ—(గట్టిగా నవ్వుదురు కృష్ణుడు పరువెత్తును. అందఱుత నిలెంబడింతురు. చందుడతనిబట్టితెచ్చి పెట్టెలోవేసిదానిపైకుచ్చునును.

కమ—(రక్తాక్షితో) ఇప్పుడై నను వెలిసినా యెవరుదొంగతనము చేయునది? నీ నోటికి వెన్న నంటించినది సహితము మేమేయంటివే?

చంద—నేనుమాత్రము నిద్రించియుండిన నాపై నవ్వుచుండెనేమో?

పద్మ—అవును; చాలామేలుకొని యుంటివి. నిద్రలోనున్న కండ నిండ వెన్న మింగితివి.

చంద—పొమ్ము. యశోదను పిలుచుకొనిరమ్ము. (పద్మ యశోదను తెచ్చును.)

రామ్మా! యశోదమ్మా! నీ కొడుకు ప్రతిదినము మా యింటికి వచ్చి, వెన్న, పాలు, దొంగలించుచుండును; ఈ నాడు పట్టి పెట్టెలో వేసియున్నాము.

యశో—నా కుమారునినా? మా కృష్ణునినా? కల్ల. కల్ల—
చంద—మీ కృష్ణునినే, మీ చిన్ని దొంగకృష్ణునే. ఏడి? వా
డెక్కడ?

యశో—ఇంటిలో నున్నాడు?

చంద—హహ్లాహ్లా! ఇంటిలో నెక్కడనున్నాడు? ఈ పెట్టెలో
నున్నాడు.

యశో—పిలుతునా: (అని “కృష్ణా” అని యరచును. ఒకమూల
నుండి శ్రీకృష్ణుడు పరుగెత్తి వచ్చును. అందరను ఆశ్చర్యమాతో చూచు
చుందురు.) య వ ని క ప సు ను.

[చంద్రుని గృహముంధాగము కమలా, పద్మ, రక్తాక్షీ, చంద్రులు]

చంద—తప్పక చెప్పియేతీరవలయును. మీరువుము. యశోదమ్మను
పిలుపుము (కమలపోయి యశోదను పిలిచినానివచ్చును)

యశో—ఎవరు మీరు? యిందేల వచ్చితిరి?

చంద—(రక్తాక్షితో) అమ్మా! మనమిందేల వచ్చితిమే?

రక్తా—ఊరకుండుము. సేవతయు చెప్పెదను.

చంద—కాదు. కాదు. తాళము. నేనే చెప్పెదను.

యశో—(చంద్రునితో) ఎవరు నీవు?

చంద—నేనా? నేను. నేనే.

యశో—అది సరియే. కాని, నీపేరేమి.

చంద—నాపేరా! హహ్లాహ్లా! నేను మాయమ్మ కొక్కడనేకొడు
కు. అందుకై మాయమ్మకు నేనచాలాముద్దు. (రక్తాక్షితో) కదేమమ్మా!
మాయమ్మ సన్న ముద్దుగాచందూ, చంద్రులూ చందమామూ, చం
దాయని పిలుచుచుండును.

యశో—ఈమె యెవరు? (రక్తాక్షీనిజూపుచు)

చంద—ఆమె మాయమ్మ అమ్మ అమ్మ! ఔనా! కాదే! అమ్మా!

యశో—సరియే. (కమలాపద్మలజ్జావుచు) వీరెవ్వరు?

చంద—హస్తాస్తా! (సిగ్గునభివ్రుంచుచు)

యశో—భయము లేదులేచెప్పుము.

చంద—ఇదీనాభార్య. అదీనాభార్య వీరిద్దరునాభార్యలు దీనికేనేను మొగుడు. దానికీనేను మొగుడు వీరిద్దరికినేను, మొగుడు భర్త యజమాని, అధిపతి, రాజు, అంతానేనే. నేనుకూర్చోచుంటే హస్తాస్తావు (కమలకుపట్లు పగిలవర్తింపుమనిపైగజేయుచు అది నిష్పలమగుచు) లెమ్మని లే. లేస్తారు. (పద్మను పైగజేయుచు. వ్యర్థమగును. యశోద దానిని చూడకుండునట్లు) ప్రయత్నించును. అమ్మా! నీకిజహలినయము. బహుభక్తి. బహుప్రేమ బహు గౌరవము బహుమర్యాద అంతాబహు.

యశో—అయిన నీవనునదిగోమి?

చంద—(రక్తాక్షితో) అమ్మా! మనమనునదియేమే?

రక్తా—మనునదిగితల కమలా! పద్మా! మీరుచెప్పండి.

చంద—లేదు. నేను చెప్పెదను.

రక్తా—చాలు. చాలు. ఊరకుండుము.

కమ—పద్మ (పట్టుచు) అమ్మా! మీకృష్ణుడు సూయింటికి—

చంద—ఛీ. ఛీ. అట్లుకాదు. ఏడ్చి యైనాచెప్పండి, లేక చెప్పి యైనాయేడ్వండి. లేకున్న నేచెప్పుచుండెదను. మీరు గోచర్వండి.

రక్తా—అమ్మా! మీకృష్ణుడు—

చంద—అమ్మా! మీకృష్ణుడు—

రక్తా—ఛీ చూరకుండుము. అమ్మా! మీకృష్ణుడు.

చంద—మీదొంగకృష్ణుడు వెన్నకృష్ణుడు—

రక్తా—(చందునినోరుముసి) మీకృష్ణుడు గోజు సూయింటికి

వచ్చి, పాలు, పెరుగు, వెన్న.—

చంద—నాకు కొంచమైనావ్వక—

రక్తా—ఓనుచున్నాడమ్మా. వానినిదండింపకున్న మేమి కనుండ

జాలమమ్మా. (ప). కృష్ణుడు)

యశో—బా! కృష్ణ! యింతయు నిక్కమా.

కృష్ణ—నా కేమియు తెలియదమ్మా.

చంద—ఆ. యేమియు తెలియదమ్మా. (కృష్ణునిస్వరముననుకరించుచు) (అనుబంధము.)

యశో—అయిన నన్ని పుడమి చేయకుండువు.

చంద—ఏమి చేయుమందువా! ఏకావేర్న మీగడ. పాలు అంతయు నిమ్మిండును.

కృష్ణ—(నమింపించుచు) అన్నియు నివ్వవలయునా!

చంద—ఆ. ఆ. దూరమునండియే యడుగుము. (కనులాపద్మల కనులుగ్రహించి, రక్తాక్షి నెనుకనుండి) బా! అంతయు నివ్వవలయును.

కృష్ణ—ఇవ్వకున్న నేమిచేతువు?

చంద—ఆకాశమును తలకిందు జేసెదను. భూమిపై నజేసెదను. పాలన్నియు నేనేత్రానెదను. కుండలునెల్ల బద్దలుకొట్టెదను.

కృష్ణ—భేష్. భేష్. పోయి మీయింటియందు కుండలన్నియు పండించును. పొండు.

చంద—(కమలాపద్మలతో) చేతులుగట్టిగాట్టుకొనును. తెమ్ము మావెన్న పాలు మీగడలను మాయింటికిరమ్ము నిన్ను కట్టివేసెదను.

యశో—కట్టివేసెదవా! నిలుము. మమ్ముల కట్టివేసుంచెద.

చంద—ఆ. ఆ. నలదు. వలదు. అనుచు నిమ్మిండుము.

చతుర్థరంగము—నందుని గృహము.

యశో—సీ. మా. నడయాడనేరని బుడుతపంచననెల్ల

నరుడుగానింటింటి తిరిగితయ్య?

శ్రీకృ—కరపాదములు లేక కావింతుఁడరియింతు

నదియేమి యాశ్చర్యమాయెనమ్మ

యశో—చనుబాలు త్రావగచాల వీ వింటింట

పాతెట్లుహరియింప బరగితయ్య ?

శ్రీకృ—హరియింతు బ్రహ్మాండమట నేనున్నముల్

హరియించుటదియంత యరుటమ్మ?

యశో—ఎఱుంగవేయటలు యిలుబాసియెఱుంగు

నెఱియాలెట్లాడ నేర్చితన్న ?

శ్రీకృ—అటాడ నేర్తునే నాడింపనేర్తును

నాయాటలెఱుంగ నీకవునెత్తి ?

యశో—కెఱివారు తిలకింప వెఱిపొందు నీనెట్లు

చోరుడై పొరుగిండ్లదూరితన్న ?

శ్రీకృ—మునులకు చోరుడై, ఘనులకు చోరుడై

యొరులకు నేచిక్కి కుందునమ్మ.

యశో—నే-గీ. దుండగంబులుచాలాయె నుండనోప

శ్రీకృష్ణ— ఏమియెఱుంగను యేపాపమెఱుంగనమ్మ

యశో— నిన్ను బంధింతు దండింతునన్నయింక

శ్రీకృష్ణ— కరుణగనుమమ్మ మాయమ్మ యరయుమమ్మ.

యశో—తుంటరికృష్ణా ! నీతుంటరితనము నానద్దచెల్లునా ? ఎక్కడికిబోయియుంటివిరా యింతసేపు ? ఇంటిలో నేనుపండుగయైయుండ తిరిగితిరిగి యిప్పుడిట్లుచేతివిమా ? ఈదినము నీనంబుగ చేసెదను. చెప్పుము. (అను. తీరి.)

శ్రీకృ—అమ్మా ! నే నెక్కడికినిబోవలేదు. ఇంటిలోననేయుంటిని. గాని. మరి—

యశో—మరి-గిరి. నీదొంగచేట్టలు నాకుదెలియును. మహామోసగాడవు. మొన్నఘట్టి యీదినముకండ్లుతొరచి యెక్కడనేర్చుకొంటివిరా?

శ్రీకృ—నామాటవినవే ? నామాట సాంతముగావిన నీకే కరుణగలిగిన విడువుము, లేకున్న నీవుచలసివట్లినర్జుము. మనరాముడు,

గోపాలుడు, ఉద్ధవుడు. సన్నాడుటకు రమ్మని పిలిచిరి. “నేనురాను. మాయమ్మకొట్టును. మీరుపొండు* అని చెప్పితిని. పండుకొంటిని. లేచి చూతుండగా వారు సన్నాతోటలో నాశించుచుండిరి. నేనాశుచుంటిని ఇందు నాదేమితప్పు నీవేచెప్పము.

యశో—(చిరునగుంపునవి) ధూర్తగోపాలా ! కాకా, నీవు ముందరినవాడ వెళ్ళుటలాశీశీవిరా ?

శ్రీకృ—అమ్మా ! నానింగితి నీకు బాగుగా తెలియదుకాబోలు. నేను పండుకొనినచోటునుండియే యన్నియాటలాడెదను. అందరిని నాశించెదను. నీయట్టివారడిగిన నాకేమియు తెలియదని యూరకుండెదను.

యశో—అయ్యా ! వాచిన్నికృష్ణా ! ఇంతయీడునకే యెంతనే ద్వివివయ్యా. (అని చేతిలోనికిట్టెను పారవైచి మధ్వానను.)

[ప్రవేశము—ఒక బాలకుడు.]

బాల—అమ్మా ! యశోదాదేవీ ! (కృష్ణునిబొంది రహస్యముగ) చెప్పుదునా ?

శ్రీకృ—(వలసిన నైగంజేయును.)

బాల—నీకుమారుడు మన్నుడినియున్నాడు పలకని మేమెంత చెప్పుననునలేదు. భూమికిని వీడికిని మిక్కిలిప్రేమయున్నట్లున్నది. (నిష్క్ర)

యశో—బొనాకృష్ణా ? తినుటకు నింటియందు పండివంటలులేవా? దా)త్రాదిఫలములులేవా ? ఇంటనేమితక్కువైనదని మన్నుడినెవవురా? ‘అంగడిలో అష్టభాగ్యముఁ అల్లునినోటశని’ యన్నట్లున్నదే నీచర్య ?

కం. మన్నేటికిఁ భక్షించెదు,

మన్ని యమములేలనీవు మన్నింపు

యన్నయసఖులును జెప్పెద

రన్నామన్నేలమరి పదార్థములేదు.

శ్రీకృ—అమ్మా ! వీరిమాటలనానీవునమ్మునది ? అబ్బబ్బబ్బ !

యెంత కల్లలాడుచున్నారు ! భూమి నాకుప్పీయురాలు నిజమే. అయిన మున్నదినుసంతటి నెట్టివాడనానేను ?

శా. అమ్మా ! మున్నదిసంగనేశిశువునో యాకొంటినో పిట్టినో

సమ్మంజూడకు వీరిమాటలు మదిన్నెన్నపుగొట్టంగ పీ

రిమార్గంబు ఘటించిచెప్పెదరు కాదేనిస్త్రీదీయాశ్చర్యం

భీమాభూగ్రాముఁడేసి నానచసముల్లలైన దండింపవే ?

యశో:-అయిన వీరిమాటల సత్యములా ?

శ్రీకృ:-అసత్యములా ? ఇంకను అసత్యములా ? అమ్మా ! పిరితో నేనాడుటకుఁ బోవలేదు. కావున నిట్లు చెప్పుచున్నారు. (అను, 37)

యశో:-అయిన నేదీ నీ నోరు చూపుము.

శ్రీకృ:-(నోరు తెరచును. విశ్వరూపమగువహును.)

యశో:-(దిగ్భ్రమము నభిసయించి) ఆహా ! యిదేమి చిత్త

భ్రాంతియో లేక మనోవికారమో ?

మ. కలయో, మోహమో, మాయయో, మితరసంకల్పార్థమోసత్యమో

తలపన్నేరక యున్నదాననో, యశోగాదేవిగానో, పర

స్థలమో, బాలకుఁడెంత యీతని ముఖస్థంబై మహాలోకము,

జ్వలమై యుండుటకేమిహేతువా ? మహాశ్చర్యంబు చింతింపగన్॥

పరమయోగులకై నను జ్ఞానులకై ననుఁ జూడనసాధ్యమైన రూపమునుఁ

గాంచితినే ? బాలుడు ; ఏమియుఁదెలియనివాడు. ఇట్టికృష్ణుని ముఖము

సంవీబ్రహ్మాండజాలంబుఁ గనపించుటాయెగా ? ఆహా ! ఇది నైష్ఠవమా

యయో, నాపూర్వసుకృతఫలమో తెలియకున్నది. (బాలునిఁజూచి)

కృష్ణా ! ఏమిసీమహిమ ?

శ్రీకృ:-ఏమున్నదమ్మా ! నీవేకంస్థ మూసికొంటివి ; నీవే తెరచితివి.

యశో:-ఆవును కృష్ణా ! నీవుమిక్కిలి సుఖీలుడవు. ఇదిగో నాకుకొంచెము

పనియున్నది. పోయివచ్చెదను. నీవిచ్చటనేకూర్చొనియుండుము.

ఎక్కడికై ననుఁబోతివేని నిన్ను బాగుగ తిక్షించెదను.

శ్రీకృ—నే నెక్కడికిని బోవనమ్మ. నే నెక్కడికిని బోవకున్నను నన్నియు నా వడ్డకే వచ్చినట్లు?

యశో—వలదని యావల బంపుము. హెచ్చరిక. (నిష్క్రమము)

శ్రీకృ—ఈ తల్లికి నేనుచేయు బాలక్రీడలచేత మన మానంద మన వశమైయున్నను నొక్కపరి నే నొసర్చు పరమాద్భుత కార్యముల వలన నన్నే దైవమని భావించుచున్నది. కావున నా మాయచే నామెజ్జలము ను సరింపజేసి నన్ను పుత్రుడనియే భావించుట్లు చేసెద. ఆమె మన మున కొక నిర్ధారణ కలుగకుండ చేసెదను. (నలుదిక్కులందు) ఎవ్వరు నులేరు. ఇచ్చట నొక క్షీరధాండమన్నది. దీనిలోని పాలను మనసార ద్రావెదను. (అని కొంత త్రాగి భాండమునకు రంధ్రమునైచి చురుగై త్తును. పునః ప్రవేశము—యశోద.)

యశో—బౌరా! ఏమి నా భాగ్యము? హరబ్రహ్మాదులు పైత యెవ్వని పాదరజంబును నొందనేరక యనవరతము వేకరుచుందురో, అది నేక శతసంవత్సరములు వాయు నిరోధమునఁ జేసి పాదాంగుష్ఠము భూమిపై నిలిపి తపమొనర్చు నిరతతాపసులైన నెవ్వని సాక్షాత్కారమొందనేరక కష్టించుచుందురో, వ్రతనియమాదులొనర్చిన పరమకర్మయోగులైన నెవ్వని సన్నిధానమునఁ గాననేరరో, నన్నిహితయై, సహచారియై యున్న నా రమాదేవి యెవ్వనియాశయమొంగకుంపనో, యట్టి శ్రీ రమాపతి, నారాయణుడు నా కెంతయుఁ గుమారుడై, నా యంక పోషయించి యసమాటలవలన నన్నుఁ గృతార్థురాలినిగా జేయుట నా తొలిజన్మమునఁ జేసినతపఃఫలమేగదా? అదేమిమాయయోకాని యెందరెండలు మహనీయులు నీ కుమారుడు దేవదేవుడని బోధించినను పుత్రవాత్సల్యమే కలుగుచున్నదిగాని భక్తిరస ముద్భవింపకున్నది. కాని ముఖ్య భక్తివిశేషమున ధ్యానించుటలేకున్నను నా పరాత్పరని దర్శన స్వర్గన సల్లాపాదులచేతైన నాకు ధన్యత కలుగకపోవునా? (అందందు చూచి) ఆహా! మా చోర గోపాలుఁడెక్కడికో పోయియున్నవాడే?

నన్ను కనుమరిగించి యెక్కడికిబోయియుండును? ఎంతకాచెడనన్నునూ
మా గోపాలకృష్ణుడునన్నే మోసగించు చున్నవాడే? ఇప్పటినుండియే
యిన్ని టక్కులు, యిన్ని మోసములునేర్చిన ముందెట్లగును? ఇక మీ
ని డండింపకున్న విధిలేదు. (కొంచెమాలోచించి) ఆహా! యెట్లుడండిం
తును? నిండుతుమ్మెదలబారి నిరసించు ముంగురులు నిటలప్రాంతమున
నటియుంప, శారదచంద్రచంద్రికావినద మనోహరమండహాస మధరబిం
బమున కొక వింతకాంతినివ్వ, ముల్లోకంబులఁ గొనఁబాలు వెలలేని వెలి
దా మరల వలపు సొంపుల వెలిజేయు సీక్కించిన నానంద మోక్షరాధ్య
మొసంగు పుండరీకాక్షముల పరి పుండరీకాక్షమహిమము సుగ్గడింపఁ
పున్ననుచందురు విన్నాణము వెన్నదన్న వెలలేని చెలువునించుమో
ముఁ దిలకించినవారి ధర్మలజ్జేయుచుండ, కడునాల్గులోకంబులనైన భా
యింపఁబాలు తిన్ననిబాజ్జకదలాడుచుండ, ప్రత్యవయవంబునఁగి పొంగి,
పొరలి, పైనురుకు లావణ్యసుధారసంబుకన్నలకొక పరమాద్భుతము
నించు మారాజగోపాలు, మణివర్షణ కవోలు, సుగుణాలవాలు, అష్టమీ
చంద్రపిభాస్ర దసమఫాలు, నాముద్గులబాలు నాచేతులలో శిక్కింపఁబాలు
దునా! (యోచించి) అయ్యో! శిక్కింపకున్న నెట్లు; లాలనము చేయుటలను
సనేక దుర్గుణములావరించును; శిక్కించిన సనేక సుగుణము లావరించును
గదా లోకానుభవము? ఏమిచేయునుమన్నను జేతులాడచ్చగదా? దుష్ట
చేష్టల సవలోకించి శిక్కింపవలయునని మనమున నెంతయోనిధారణ పర
చుకొని పోవుదునుగాని, దగ్గరకువచ్చి మావేణుగోపాలుఁ డమ్మించుని
చేతులెత్తి, యేమియుఁ దెలియని రీతి ముఖమువంచి, నేత్రములనుంచి చి
న్నిచిన్ని కన్నీటి బిందువుల విడిచెనా ఉన్న కోపమంతయుఁ బోయి
యెక్కడలేని ప్రేమయ చెల్లినచ్చినాదేహమునే మఱపించును. (క్షీరబా
ండమునుఁజూచి) ఆహా! ఇచ్చటనున్న పాలన్నియు త్రాగిపోయి యున్న
వాడే! ఎటులైనను నేను దొరికెనా వాని శిక్కింపక మానను. కృష్ణా!
కృష్ణా! (నిష్క్రమము)

(యవనిక నెత్తంగో శ్రీకృష్ణుడు పరుగెత్తుచుండును.)

యశోద వానినివెంబడించుచు. [అనుబంధము తిరి]

యశో:- (కృష్ణుని బట్టకొని) చోరగోపాలా ! ఇంక నిన్ను విడువను. పసిబాలుడవని పోవనిచ్చినట్లంతయు నీపోకలు మానవుగదా? ఈ గోకులంబుననున్న బాలకులందఱు నెట్టి సుస్వభావులై యున్నవారు చూడుము. నీ వెక్కడనో విలక్షణపుత్రుడవు జనించితివినాకు. నిన్ను నేను విడువను. నీ నెవ్వరియందునుఁ జక్కపడవు. ఎవ్వరికిని భయపడవు. నేను చూచెన నీచేష్టలన్నియు.

శ్రీకృ:- (కన్నులు పులుముకొనుచు) జననీ ! ఇంక నే నెన్నడును తప్పులు చేయను. ఈ సారిమాత్రము! నన్నుమన్నింపుము. నే నదివఱకు నొకరిని మన్నించి యెఱుఁగుదునుగాని మన్నింపుమని వేడి యెఱుఁగను.

యశో:- బౌరా ! వెన్నకృష్ణా ! దొంగతనమున నెన్ననంతయుఁ దినుసప్పుడేమను మెక్కడికిఁ జోయియుండెను? వెన్ననంతయు భక్షించి పరుగెత్తితివా?

శ్రీకృ:- అమ్మా ! నేను వెన్నను భుంజలేను. నీవు లోపలపోయితివి. నేను కుండ బాగుగనున్న దాయని దానినిఁదాడితిని. కుండ రెండు భాగములై యేటికో క్రిందపడెను. అప్పుడు నేను దానికై వెఱగంది నీవువచ్చి చూచిన నేనుందువోయని కన్నులు మూసికొని యాలోచించుచుంటిని. బాలురందఱువచ్చి నానోటిలో వెన్ననిడిరి. మాయమ్మ తిట్టినను, వలదని నేనెంత చెప్పినను వివక మీతల్లియే నిన్ను భక్షింపుమని చెప్పినది భుజింపుమని కడునిక్కచ్చి చేసిరి. నేను మ్రొంగితిని. మ్రొంగుటమాత్రము నాదితప్పు.

యశో:- బౌరా బాలకా ! యెన్నివిన్నాణములు నేర్చియున్నావు? ఆ వెన్ననుఁ దెచ్చియిచ్చినకాని నిన్ను విడువను. లేనిచో నావెన్నుడు వచ్చినను విడువను.

శ్రీకృ:- జననీ ! ఆనవసితము కడుదుర్లభమే? అనుభవించిన వారి

మాతృము సులభము. ధనికులకు మిక్కిలి కష్టము (అమెనుండి తప్పించు కొని దూరమూపోయి నిలుచును)

యశో—వీనిమాటలకు నప్పుదునా లేక కోపింతునా? ఏమో బాలుడని ముద్దొనర్చితినా తుంటరిపరులను జేయును, దంషింతునందీనా మనసుపుట్టదు. ఏమిచేయుదు?

సీ. బాలుడీకండని భావింతు నందునా

భయపెట్టెనునేర రీకృమము?

భయమెఱు. గుటకునై భయపెట్టనెంతునా

కలిగిలేకొక్కండు గానిలేడు

దంషించి జ్ఞానంబు దాల్పింతు నందునా

తనుదానయైబుద్ధి దప్పకండు

ఏమెఱుగన యింటనేయుండు నందునా

చొచ్చిచూడనిదొక్క చోటలేదు

ఆ. వె. తన్ను నెవ్వరైన నలపోయబారెను

నోజలేదుశ్రీతి యొకటెఱుంగడు

ఎలిమినూరకుండఁ డెకసెక్కములనాడు

పట్టిశాస్తిసేయు భంగియెట్లు?

(బాలుని వెంబడించి ఓహో! వీరు శ్రీకృష్ణులొ? పట్టుకొని)

కం. వీరెవరు శ్రీకృష్ణులు

గారాయెన్నడును వెన్నకానరకుదా

చోరత్వంబిండుకయురు

నేరరకు భరిత్రినిట్టి నియతులు గలరే?

కృష్ణా! చిక్కితివి. ఇంకెందు పోవగలవు? యెక్కడచూచినను దిరుగు చుందువు. ఏగుణము నీయందులేదు! నీళ్ళనివెఱవవు. కొండయని భయపడవు.

కం. ఎక్కడనైనను దిరిగెన

హృక్కయెడక గుణముగలిగియుండవు నియమం

బెక్కడిది నీకుమఱచిన

జక్కగబోయెదను షెక్కజాడల బాతా!

(స్వగ) ఈముద్దుబాలుని గొట్టకు మనసుదాదు కావున గట్టి నైచెదను. (తా) పుత్రుని కట్టటకై నెన్నిమాటలు బోజుకుమట్టిననది చాలకపోవుటఁబడి) అహా! ఇదియేమిచిత్రము? ఈకుమారుని చిఱుత బొజ్జకెంత పెద్దతా) మచుట్టినను జాలకయున్నదికదా? ఈబొజ్జలోకమున నెందునఁగాంచని బొజ్జగా నున్నదే? కృష్ణా! కృష్ణా! కట్టనడచేవా? లేదా?

శ్రీకృ—జననీ! నేను కట్టపడవలయునా? నన్న సులభముగా కట్టివేయమాన్గము లనేకములున్నవి. నీవు పుత్రుడవనియింత ప్రేమించి యడిగిన నీకును గొంతకట్టపడెదను.

యశో—(బాలుని రోటికిఁగట్టి) ఇంకెక్కడపోగలవు? పడియుండుమిందు. (నిష్క్రమము)

శ్రీకృ—లోకమున నన్నుగట్టివేయఁజాలు భక్తియొక్కటియున్న నేను సులభముగఁ గట్టపడెదను. అయినను నీబంధనమువలన నాకై వేచియున్న నాభక్తుల బంధనముల విడిపించెదగాక. (అని రోటినిఁజుచు కొనుచు రెండర్జున వృక్షములనడుమ పోవును. గొప్పధ్వనితో నావృక్షములు కూలి వానినండి సలకూబరమణిగ్రీవులను నిరువురు గంధర్వులు వెడలివచ్చి కృష్ణుని ప్రోత్సాహము జేయుదురు.)

సల—చేవా! కృతార్థులమైతిమి. నీ దయావలోకనమున మాకు శాపవిముక్తి గలిగెను. నేను సలకూబరుఁ డనువాడను. ఇతఁడు మణిగ్రీవుడను నాతమ్ముడు. మేమిరువురుము కుబేరుని సందనులము. ఒకనాఁడు కాంతలతోఁగూడి యాకాశగంగయందు జలకీడలు సలుపుచుండ నారద షా నీంద్రుడొచ్చిఁబడివచ్చి తన్ను సరకునేయకయున్న మమ్ముభూలోక

మున నర్జునతరువులై పుట్టాడని శపించెను. ఆశాపము వలన మేమింత
వలకు బంధమోక్షము గానకయింటిమి. నీవలనమోక్షము నొందితిమి.

మణి—మేము వెలివిడిచుకొని యాతపోధనుని సాక్షములపై
బడి మన్నింప వేడికొన నా పరమదయాళువు ద్వాపర యుగమున విష్ణు
మూర్తి కృష్ణావతారమెత్తి మిమ్ములబడవైచును. అప్పుడు శాపవిముక్తి
గలుగునని ఆనతిచ్చె. మేమిక పోయివచ్చెదము. (అని నమస్కరింతురు.)

శ్రీకృ—గంధర్వగారా! మీకు శుభంబగుగాక. పోయిరండు
విష్ణుడును ధనమదాంధులై పూజ్యులగువారి ననమానింపకుడు. వెలివిడి
చెచ్చుకొని యునుడు. (నిష్క్రమము.)

శ్రీ

కృష్ణ లీల నాటకము.

చతుర్థాంకము—వృథామరంగము

బృందావన సమీపారణ్యము - పృథ్వీ: కృష్ణాంశు ఆసు: 41

క్రీకృ—చంద్రోదయమగుచువచ్చె. అల్లదేచంద్రుని పూర్వా
ద్రుతి వెలుగొందు చున్నవాడు. ఆహా! చకోరములకు సంతసముగ గలి
గించి కువలయంబునకును కువలయములకును పురుడులేని యాహ్లాదరస
మునించు యీ చంద్రుడెంత యొప్పుచున్నవాడు!

సీ. విటసేన పయిపండు వెడలెడు నలతేని

కొమరారు రథహేమ కంభమనగ

కాముకీభృతివల్లి కలుహైంప నెత్తిన

శంభరాంతకచేరి చక్రముగ

మామండు మహాళి మానాటపుల గాల్చు

గుర్చిసరిప్పుల కుష్పయనగ

మిరహిణీమృగముల వేటాడ మదనుండు

తెచ్చిన మోహన టిపమనగ

ఆ. వె. వింతనుచుపుగలిగి, వృత్తమై, యరుణమై

కాంతితోఁ జకోర గణములుబ్బ

చోడమె నునయశిఖరి చోడమణింద్ర

మండలంబుగగన మండలమున.

ఇట్టిచల్లనివేళ పీనులకువిందుగ వేణుగానం బొసచ్చెదగాక. (అని ముఖీ
గానముచేయును. లోపలపాట. 42-వలనబంధములోని పల్లవిమాత్రము)
అల్లదే గోపకాంతలు వచ్చుకట్లున్నది. వీరికిఁ గొంచెముపదేశింప వలసి

యున్నది. మరుగుననుండి వీరిచర్యలఁ దిలకించి వీరి పూర్వజన్మజ్ఞానమునఁ దెలివిన కలుగునట్లు చేసెదను. (మరుగున దాగును.)

(ప్రవేశము: గోపికలు పాపము లను: 40.)

1 గో—అహ! మనమెంత మోసపోయితిమి! యశోద గాఢము తనయుడంచును, గోపాల బాలుడనుచును, సవనీత చోరుండనుచును, తుంటరి కృష్ణుండనుచును నెంచి, మక్కువలునించి, యెనలేని మోహ మంకురించి, యశోదాదేవితోడ నా రాజగోపాలుని దుడుకుతనంబుల వదించి బేలలమైతిమిగదా! ఈబృందావనమున నా బృందారికమూర్తి ననక ననందనాది వందితుఁడు, ముకుందుఁడు, నంద నందనుఁడు, మనల నుఁ గృతార్థులఁ జేయుటకై భూలోకమునకు విచ్చేసి యుండుటను తెలి యజ్ఞాలక పోయితిమే ?

2 గో—అమ్మా! మన యశోదాదేవిదే భాగ్యము. పురాణపు రుషుండగు నా కృష్ణమూర్తి నందనుడై జనింపఁగలుగుటవలన నామె త మఃఫలమెంత కొనియీడ వలసియున్నది?

3 గో—లయ్యో! ఇంత దూరమువచ్చియు మన మనోరథము లీడేటవయ్యెగదా? మనకేల యట్టిప్రాప్తి లభించును? వేదములకైనఁ దొరకక, తపోమార్గమునకుఁ జిక్కక, యోగాభ్యాసమునకుఁదక్కక, ఇసంత వెలుగొందు నా పరమాత్మ, పాపచిత్తులమైన మనకుఁ దర్కన మిచ్చునా! కృష్ణా! పరమపురుషా!

చ. శిశుములతానెపెంచి, భవసాగరదుఃఖ తరంగమాలిక
నగగనజేసి, పూర్వకృత పాపఫలంబనునీకు, సత్కృపా
సుగత విభావమెక్కడిది? నూతన వంచక వేటకానికొ
డగచు మయూరిభాషములు పాపమటంచని బాలిగొల్పునే?

చ. పురుషులకే దయారసము పుట్టదు నెమ్మది కర్మశంబన
పురుషవరోన్ముడివు! కృపబూనగ నేర్తువె! ఆశ్రితానలిక
పరమమనోన్యధన్ వగల పాలొసరితువు; పాపిబృందమున్
సిరులనొనంగి బోతువు! విశేషవిరుద్ధుడ పివు కూధవా!

1 గో—ట మల్లియలారా! మీరేమైన మాకృష్టనిఁ గాంచితరా?
 ఊ. నల్లనివాడు, పద్మనయనంబులవాడు, కృపారసంబుపైఁ
 జల్లెఁపవాడు, మాళి పరిసర్పిత పింఛమువాడు సప్తరా
 జల్లెడు మోమువాడొకడు చెల్వలమాన ధనంబు తొచ్చెనో
 మల్లియలార! మీ పొదల మాటాన లేదుగదమ్మ చెప్పలే!

4 గో—ట పాటలీ తరువులారా! మం కంఠమలారా! మున్న
 న మా కృష్టనిఁ జూపరాదా?

2 గో—అయ్యో! ఈ కాంతారమున నెంత వెదిక్కునోమి? ఆ
 కఠినహృదయుడు మనకుఁ జక్కునే? అహర్తాగోపాలుని చర్యలు మన
 మెఱుంగమా? వానికిట్టి మెత్తిని మాగ్గములకుఁ గరణవచ్చునా! మన
 పృథ్వీయనెడి త్రాళ్ళచే బిగించి, మన మనస్సనెడి చెరసాలయందుల
 చి, వైరాగ్యమనెడి బెడియలు తగిలించిరగదా మనకుఁ జక్కును. తోకు
 న్న నా దొంగ యనఁగనేమి? మనకు దొరకుటఁగనేమి? (అని కొంచె
 ము ముందుకుఁ బోయి) అహ! అతనిపాదతలము లిందుకనవించుచు
 న్నవి. ఈచరణములే కదా భవతరణములు?

నీ. ఈచరణంబులే యిందునిభాసన

సనకాది మునియోగ సరణిన్సొని

ఈపాదతలములే యెలనాగ శృతిపథా

నీమంతపీఠులఁ జెన్నమిగులు;

ఈపదాబ్జంబులే యిభకలోత్తమయాన

పాలేటిరామాలి పట్టకొమ్మ;

ఈసుందరాఘ్రులే యిందీవరేక్షణ

మోక్షకాంతా మనోమోహనంబు;

ఆ. వె. నీయడుగులరజమె యింతి బ్రహ్మశాది

దివిజవరులు మాళిదిశలదాల్తు

రమ్మలూర యిట్టి యమలపవంబుల

గాంచుభాగ్యమింకఁ గలదొ? లేదొ?

అహ! ఓధరిత్రీ! దేవీ! యేమి పుణ్యముచేసితివియోగదా?

కం. కిటియై కౌగిటఁజేర్చెను

పటువై వర్ధిల్లఁగొలిచెను మరకృష్ణుండై

యిటుపదచిహ్నములిడనే

డటుబాముననేమి నోచితమ్మధరిత్రీ.

3. గోపిక—ఎట్లైన నాహరిని భక్తిమార్గముననే కట్టివేయ వలయు. కావున నాతని నింతధ్యానింతమొ. అప్పుడతఁడేయిందురాఁగలడు.

సీ. గుణ హీనుడని పట్టుకొనకూడనందమా

అమలనద్గుణ బాలహరుఁడతఁడు!

ఆకారగుఁడనై యలరు సంచంచమా?

అఖిలలోకాకాశంజూచు నొప్పు!

నొక్కపోనిలువక చిక్కడంచంచమా?

చిక్కుబాసినవారి చెంతనుండు!

ఇక్కడలేడు, తానిక్కడకలడని

చూతమా? శలచిన్సోటనుండ!

గీ. వాని, కనరానివెల్లులవాని, కాని

చూపువాని, తనంతటనోపువాని

మదినిబంధించి, సాధించి, పదిలపఱచి

నిలువచేతమురాదె, యోనెలతలార!

[కనులమూసి ధ్యానింతురు. అను. 41. ప్ర-కృష్ణ]

శ్రీకృ—గోపకాంతలారా! లేండు. ఏమి నేడు మీరందఱు మహామునులై యున్నారు?

గోప—కృష్ణా కృష్ణా! దొరికితివా. ఇంకెందుఁబోవఁగలవు? (అని చేతులను కొండఱు, పాదములను కొండఱు, వస్త్రమునుఁ గొండఱు పట్టుకొందురు.)

శ్రీకృ—పల్లవాంగనలారా ! నిమ్మలీపుడు. కూరుచుండుడు.
(అనగా నందఱు కృష్ణుని విడిచి దూరమున నిలుతురు.) హరిణేక్షణ
లారా! మీకండఱకు నేమిమా ? మీమందకు సౌఖ్యమా ? ఇది సింహ
శాస్త్రాలాది ఘోకమృగంబులు సంచరించెడి మహావనమే ? ఇటుకు మీ
రొంటిపాటున రావచ్చునా! అందును రాత్రికాలమున నబల లిలువిడిచి
వచ్చుట మహాపరాధమగునకదా ? ఇంతవఱకు మీతలిదండ్రిలెంత
వేకరుచుందురో? మీయన్నదమ్ములెంత వేదకుచుంచురో బావమఱుదు
లెంత భయపడుచుందురో ? వారికి జెప్పియైనను నచ్చితరా?

శా. మేలామీకు? భయంబుపుట్టదుగదా మీమందకు? సింహశా
స్త్రాలానేకపముఖ్యమిల్లిరిగెడి; దూరంబులే తెంతులే?
హోగానచ్చితి రీనిశాసమయమం దీక్షితిరావచ్చునే?
చాలుక బాలులతాంగులార చనుడే సంప్రీతితోయిండ్లకుకా.

1 గో—ప్రాణవల్లభా! మాయిండ్లనందఱికిని నేమిమె. ఇచ్చటికి
నచ్చుట యేలయని లోకారాధ్యుడవగు నీవేయిగిన మేమేమి చెప్పు
గలవాము? నీదవ్య శరీర సంస్పర్శమువలనను, నీయనవరత క్రీడావినోద
సుఖమువలనను, నీ సురతసుఖమువలనను, నీ యభీనవ సరససల్లాప సౌఖ్య
మువలనను, నీయధరామృత పానమువలనను, ధన్యలగుటకునై నీమురళి
గానము వినినంతనే పతుల సహజాడింపక, సుతుల నాదరింపక, బావమ
గదుల సరకుగొనక, నీసన్నిధికి వచ్చియున్నారము. తాహియని శర
ణోందియున్నారము. ఈవిహితాపమును సహింపజాలము.

మ. సరసీవేక్షణ! నీకటాక్షుని విస్ఫారామృతాసార శీ
కర శాంతాఖిల తాపసంతతులమై, కాలుష్యమున్ బాసి, నీ
సరహా సామలచంద్రిచంద్రికల నిత్యక్రీడతోనుండ, ని
ష్కరుణన్ మమ్మిటు బాయబాడియె? జగత్కల్యాణసంధాయకా?

శ్రీకృ—ఇందుముఖులాలా! ఇదియూ ధర్మము ? ఇదియూ కలా
చారము ? ఇదియూ ఘోకును మాకును నాచరణీయము? ఇన్నిదినములు

నాశేవాభాగ్యము మీకు గలిగియుండియు జ్ఞానము లభింపదయ్యెగా ?
అయ్యో? బంధువుల కండటికిని దలవంపులుగా జూచియై జారభోగము
లభిలపించి యిందువత్తులే ?

చ. ఇలువరినున్నజేసి, హృదయేశుల సిగ్గులఁజూపి, యత్తమా
మల నెఱి యించి, సోదకుల మానముపోవఁగఁ గొట్టి, తల్లిదండ్రుల
ద్రులరుచిమాన్చి, బంధులకు రోతయొనర్చుచు జారవాంఛలన్
వలతురే ? సత్కులాంగసలువత్తురే లోకులుచూచి మెత్తురే.
అక్కటా! జూరచేసంభోగమువలన నేమైన రుచికలదని యెంచితిరా ?

సీ. ప్రాణేశుఁడెఱిగిన ప్రాణంబుపైవచ్చు
రాజెఱిగిన మనఃసాముగల్గు
మామయెఱిగిన మమతయే చెఱిపోవు
తలవరి యెఱిగినఁ దప్పుకల్గు
తలిదండ్రులెఱిగినఁ దలయెత్తకుందురు
వదిసెగాఁడెఱిగిన వాసిపోవు
ఆత్మజులెఱిగిన నాదరింపకయుండు
బంధువులెఱిగిన బవిసిపాపము.

ఆ. నె, ఇతరు లెఱిగిరేని నెంతయుఁజులకగాఁ
జాతురిందునందు సుఖములేదు
యశములేదు నిర్భయానందమునులేదు
జారతనము సుఖమె చానలార.

లేక మీరు పొరబాటున వచ్చితిరా ? ఇది యమునా నదీతీర పల్లవిత
రమ్యకాంతారముగాని వ్రేపల్లెయందలి మీకుతీరములుగావు. చక్కఁగ
నాలోచింపుడు.

2 గో—దేవా ! ఈతుచ్చమగు దేహసౌఖ్యమునుగోరి యిందు
వచ్చితిమని యెంచితివా ? ఎంతపొరవడితివి ?

శ్రీకృ—అటులైన మీరువచ్చిన వాక్యములయందుఁగల “శరీ

రస్వర్యనమ"ను పదమునకును, "కామబాధ" యనుపదమునకును, "నీవీర హాగ్నిని సహింపక" యనుపదమునకును, "సురతమ"ను పదమునకును "అధరామృతమ"ను పదమునకును భావమేమి ?

2 గో-సర్వేశ్వరా! శబ్దబ్రహ్మనై, సకల వాక్యజాలంబుల కర్థ స్వరూపుడవైయున్న నీవెఱుంగని యర్థమనర్థముగలదే? అయినను మామననరయఁగోరి యడిగెదవుగాక. దివ్యశరీరస్వర్యనమనగా, వాచా మగోచరమై, సచ్చిదానందగుణముగు నీతేజమునందు మేమును తేజము ను లయమొనర్చుమని మాయభిప్రాయము. ఇక కామబాధయనగాఁ తుచ్ఛముగు మర్మభాదయని మాతాత్పర్యము కాదు. కామకోధా దిగుణముల నెడి శత్రుఁబాధనుఁ దొలగించి మానసశుద్ధిగలిగించి, జ్ఞాన ముదయింపఁజేసి, మోక్షసుఖమిమ్మని మాయభిప్రాయము. మరియు నీవీరమాతాపమనగా జ్ఞానానందమ యుండగు నీయందవిద్యచే నారోపిం పఁబడిన యజ్ఞానానత్యదుఃఖములచేఁ గూషియుండు జీవత్వము నీవీరహము నఁ బ్రాప్తించిన దుఃఖము గావున నట్టివీరహమును పోవఁగొట్టి సచ్చిదా నంద మూర్తియగు నీయందేకాకారముగ పరిణమింపఁజేయమని మాయభిప్రాయము. సురతమనగా నీయందుభక్తిమై క్రిశింపుచు ప్రత్యగా త్మ పరమాత్మలకభేదము కల్పింపుమని యాశయము. అధరామృతమన సర్వసుఖములను ధిక్కరించు మోక్షపద సుఖమిమ్మనిన్ని వేడు వారము.

శా. నై రాగ్యామలవృత్తి లేదు విలసద్భక్తిప్రభా యోగమే
పారన్ లేదిటు శాంతిదాంతిగుణసద్భావంబు రానేరదీ
నారీజన్మము హేయమా మునివరుల్ సవ్యప్రబోధంబునన్
చేరన్ రానిపదంబు కోరుటలు మాస్త్రీచాపలంబీశ్వరా?

3 గో-లక్ష్మీరమణా! మేమనవరతము నీయందె దృష్టికలిగి భవ ద్భక్త్యాధీనలమై, నిన్ను శేవించుటకై వాంఛించియున్నారము. మా ఘనీభక్తియే మోక్షతాయకమని నమ్మియున్నారము. కావున ననన్య

ధా గతికలమగు పూర్వ దర్శనోపాయమును వచించి కృతార్థతకలుగచేయుమని వేడుచున్నారము.

శ్రీకృష్ణగోపికలరా! మీయాశయము మిక్కిలి సమంజసము. మీరునన్ను శేవించుటకై, నావలన సద్భావత్వవిద్యోపదేశము నొందుటకై జనించిన మహామునులుగాని నిక్కంపు గోపకామినులుకారు. కావుననే మీరిట్టినుజ్జనమునకు బొందియున్నారు. అయినను నెట్టివేదాంతజ్ఞానమును కలిగియున్నను లోకమర్యాదను విడువఁబాడికాదు. లోకమునఁ గొందఱు సూక్ష్మాత్ములు మనలనుఁజూచి నందేహింతురు. వఱియు నాయందు వ్యభిచారదోషము నారోపించి, నన్ను పరిపరినిందింతురు. వారు పరమార్థము నెఱుంగఁజాలరు. నాయందుభక్తిభావనచే వివేకజ్ఞానమూని నవారు కామినులైననేమి కాముకులైననేమి? వారికి ముక్తిసంగతుల నాకెంతయుఁ గల్గవ్యముకదా? కావున మీరును లోకనిందకు లోనుగాక బాహ్యప్రపంచమున సంసారులవలె పరించుచు, సంతమందు నన్ను భావించుచు జ్ఞానమవలంబింపుడు. మీకు ముక్తికలుగును. ఇదియుఁగాక భామలకు పతికంటె వేటొక్కదై వముకలదే? అపతినే నాయాపునిగభావించి పతికి పరిచర్యలఁజేయుచు సప్తడప్పుడు నన్నుఁదిలకించి జ్ఞానమందును కాలముఁగడపి యంతమందు మోక్షమునొందుడు.

చ. వనితలు నన్నుఁగోరి యిటువచ్చితిరింత గొఱంతలేదుమే
 నొకసమస్తజంతువులు నుద్విస్మయంబులుగా వెనాకునై
 నను నిలువంగఁబోలదు సనాతనధర్మములాడువారికిఁ
 పెనిమిటులక భజించుటలు పెద్దలుచెప్పుచు నుండురెల్లడక॥

క॥ నడవడికొఱగాకున్నను
 బడుగైన గురూపియైన, బామరుడైన
 జడుడైన, రోగియైనను
 విడువక పతిసేవఁజేయ వెలదికిదగదే॥

నాదర్శనభావినా కర్మ సమూహవలననే మీకుముక్తి లభింపగలదు,

క॥ భ్యానాకర్ణనదర్శన

గానంబుల నాతలపుగలిగినఁ బాలుక

పూనెదరు కృతార్థత్వము

మానవతుల్ చనుడుమరలి మందిరములకు॥

'4 గో-మ॥ ఘనలక్ష్మీయుతమై. మహీశుభదమై కామాదిభ్యసియై

సనకాదిస్తుతమై నిరంతరతపస్సంతప్త పున్నాగజ !

వనమైయొప్పెడు నీకథామృతము ద్రావంగల్గునే భూరివా

సనిరూఢత్వములేనివారలకు మానామీమనోనాయకా॥

చెలులారా ! లెండు. ధన్యులమైతిమి. ఈ శరత్కాలపు వెన్నెలయందు నీ మాధవునింత యారాధితము.

(జటానాట్యముఁజేయుదురు. యననికపను.)

ద్వితీయరంగము: మధురాపురి.

[అస్తానము: కంసుఁడు, మంత్రులు, అహూరుఁడు నుండురు.]

కంస—మంత్రులారా ! ఇప్పుడున్న యువంత మంతయుఁ దెల్పిన నకదా? నాయుద్యమము లన్నియునిష్ఫలములయ్యె. పూయోపాయము లన్నియు వస్థుయ్యె. అయిననొక్కదానికై యూరటశిలవలసి యున్నది నాశాత్రువుఁడెందో యవిదితనామధేయుడై, మహిమవృష్టిపథంబునఁబడ క యిదివఱకుఁదప్పించుకొని తిరుగుచుండె. అట్టివాఁడిప్పుడు కట్టడి యా దవగోపాలుఁడని తెలియుట మిక్కిలి మాకుసహకారిగదా? అందుకై నేను దీర్ఘలోచనమొనరించి, యెటులైనను వానినిటకు రప్పించునుపా యంబు వెనకీ యిటుకువచ్చినతోడనే వాని నస్త్రదీయకృపాణధారచే నేనే మ్రుందింపఁబలచియున్నాను. ఈయుపాయ మపాయమూ, నిరపాయకరమూ యనుటనాలోచించి మీమీయభిప్రాయముల నొనగపలయు లంబకర్ణా ! నీవేమందుపు?

లంబః. దేవా ! సర్వజ్ఞులు మీకుఁజెలియని విషయముగలదే ! అయినను దేవరహరు సాయభిప్రాయమడుగుట నన్నఁ గృతార్థునిఁజేయ దలచి కాని వేఱుకాదు. ఇప్పుడు మనమేల వానినిఁ బిలిపింపలయు? మనకు శత్రువైనవాడు ద్వేషమవలంబించి దానిసాధించుటకై మనయొద్దకే వచ్చును; అప్పుడు వంటయింటి కుండేటినిఁజేత నలిమిసల్లపల్లెలగా వానిని దృంతము. దీనికై మనమేల ప్రియూసపడవలయు ?

కంస—ఇదియురొకమార్గమే. తామ్రచూడా! నియభిప్రాయమేమి?

తామ్ర—స్వామీ! నా యభిప్రాయమేమున్నది? ఊరక నన్న నుప్పు. నేఁ బోయి సమయమువేచి వానిని సంహరించి వచ్చెదను.

కంస—ఉండనిమ్ము. తాళభూ! నీ యాశయమేమి?

తాళ—దేవా! మనకేల యాలోచన? నిశ్చయముగ రాజ్యమును పాలించుచుంటిము. బాలుఁడేమి? మనకు శత్రుననఁగనేమి? వాడు మన కేమెగ్గొనర్చి యున్నాడు?

కంస—నీది ధీరమతము కాదు. కుంభనాసా! నీవేమందువు?

కుంభ—నాకుఁబూత మనమైనవానినిరదు బిలిపించి చంపినను సరియే. లేక వాఁడెవచ్చిన తఱువాత సంహరించిననుసరియే. మీకేదిన మాధానమో నాకు నదియే సమాధానము.

కంస—సమంజసము. అక్రూరా! నీవీ తొలిజామునఁ బయనమై బృందావనమున కరిగి, యిచ్చట నేరొక ధనుర్యాగమునఁ జేయనెంచి యున్నాననియు, నందులకై యాగోపాలుని నిరదు రాఁగొరితిననియుఁ జెప్పి వానినిఁ దోడ్కొని రమ్ము.

అక్రూ—కంసరాజేంద్రా! కొంచెము దీర్ఘాలోచనమొనర్చుము. ఈకార్యము మిక్కిలి ఘోరము. మహాపాపకరము. పాపకరమొక్కటియే కాదు; బంధుహింసాకరము. ఆగోపాలమూర్తి నీచే వధింపఁబడువాడు కాడు, అతఁ డాద్యంతశూన్యుఁడు. ఆదినారాయణుడు. భక్తిభావనమున నతనిని శరణోందితివేని నిన్ను క్షమింపగలఁడు. అతనియెడ ద్వేష

మూనియూరక సళింపకుము. ఈధనుర్యాగవ్యాజమున నీవతనినిఁ బిలిపించినను దీనితత్వము సతఁ డెఱుంగజాలఁడా? మృత్యువునఁ బేరంటమునకుఁ బిలిచి నట్లతని నేల యిందు పిలిపించెదవు? మానము. ఈ దులోచనను వదలుము.

సీ. ప్రియకాలాభీల పటువహ్ని కేలల

చేరబిల్వశుబుద్ధి దూరుఁడెవఁడు?

ప్రీతినిలగాఁగిహ ప్రియమృత్యువునింట

నసియింపరమ్మను పందయెవఁడు?

గిరిగర్వాణుఁడై వరకేసరినిలేపి

యెసయబిల్పువివేక హీనుఁడెవఁడు?

లీలాననంచర త్కాలాహిశయ్యపై

బనళింపుమనుమూర్ఖ భావుఁడెవఁడు?

గీ. తన్నుహరియింప సమకట్టియున్నవాని,

ఘోరయమరూపమున తన్నుగోరువాని,

వికటశత్రువుపిలువ నీహృదయవపు

కలయెవరైనసీభూమి కంసరాజు.

కంస—భీ? పలుగాకే! కన్నమిన్నెఱుంగివా? నాయెదుటనానిట్టి యముగ నవాచ్యములఁ బలుకుచున్నాడవు? అధికప్రసంగి? నిన్ను కా ర్యాకార్యముల నేను విచారించితినా? విధించిన కార్యము సీతలపై నన్నది. నాశాసనము నీకుఁ దెలియునుకదా? నీవీకార్యము నొనరింపవలయు ననుట యొకటి; యముని సన్నిధికేగ వలయుననుట మరియొకటి. ఈరెంటిలో నొక్కటి నీకు, వచ్చినది కాదు! పొమ్మిచ్చుకొనిండ్రి! రేపుసాయంసమయ మున కాబలరామకృష్ణుల నాకస్పగింపనేవలయు.

మ. అరుదాయకగద మూఢచిత్తభవదీయాపాతపాండిత్యమీ

ధరణి బాలుని! శక్తి దూరుని, నిరాధారాత్మునిన్ హీనుని

మవీరుండని భీరుడంచని రణప్రావిణ్యుడంచెంచెదో

భరఖడ్గించితధారవృంపన మహాకష్టంబెదుష్టాత్మకా.

ఎంతశత్రువైనను వాడొక్కడే కదా యుండునది?

అకూ—రాజేందా! శాత్రువుడొక్కడైననేమి? అతడు త్రిలోక
వీరుడు. పూతనను వధియించెనే కృష్ణుడొక్కడేకదా యుండెను?

సీ. ఘనరూపపూతన చనుబాలుగోలుచు

నుర్విపై గూల్చెతానొకడుకాడె?

అలశృణావర్తుని నననిపై బొలియించె

స్వారనాబాలు డొక్కడెకాడె?

ప్రకటబాహుబల శకటాసురునిగూల్చె

సురుశక్తిగోపాలు డొక్కడెకాడె?

విపులశౌర్యవిభాస వృషభాసురాదుల

నొక్కటపరిమార్చె నొకడుకాడె?

గీ. ధేనుకాసురు కడతేర్చె; కాననాగ్ని

మింగగనేర్చెను; కాళీయుపొంగునాచ్చె;

నొక్కడేకాడె శ్రీకృష్ణుడొక్కడంచు

ప్రేలవలదొక సీసాలిమృత్యువతడు.

రాజునకుడేను సంభవించెడుతటి దాసులు తమ యభిప్రాయము
ల వెల్లడింపకుండుట చెప్పరాని యధర్మముగు; గావుననింతచచించితి.
నీవు పూతననుబంపి యేధలమును సాధించితివి? తృణావర్తశకటాసురుల
నూల్కొల్పియేలాభమునొందితివి? అఘానుర, ధేనుకాసుర, గార్ధభాసు
రులగు నీమంతుల నాకృష్ణునిమీద బంచియేవురుషార్థమును సాధించి
తివి? వానితో సాధించని కార్యసిద్ధిని దీనసాధించెదవు గాబోలు? వాని
కంటె నాగోవిందుని నిందు చిలిపించుట యందించుక విశేషముకలదు.
అప్పుడు కార్యవైఫల్య మొక్కటి మాత్రము లభించుచుండెను. నేడుకా
ర్యనాశనమునకుఁ దోడ్పాత్మనాశనమును లభింపగలదు. నేనేమిచేయుదును?

అవశ్యముపోయెదను. రాజాజ్ఞనుమీరి స్వామి దోహదమున కొడిగట్టజాలను. ముదలయైన వెల్లివచ్చెదను.

కంస—(కుహకోపముతో) ఓరీ ! దాసులవలన సీతినేర్చుకొనవలయునా? ఆబాలునిఁ జంపుటకుముందు నిన్ను జంపెదను. మారాడితివా చచ్చితివిక! ఊమాపణము వేడిసరిలేకున్న నీఖడ్గమున—(అని ఖడ్గమెత్తును)

ఆకూర్చి—గొన్నేనుశరణొందునది? బాలభూతకుడవై, యన్యాయతత్పరుడవై, గోబ్రాహ్మణహింసకుడవై పరమపాతకవై యున్న నిన్ను ఊమాపణవేడికొనిన సత్ఫలమేమైన లభింపగలదే? సర్వలోకశరణ్యుడగు నాగోవిందుని శరణొంది దుర్లభమగు మోక్షపదవి నొందెదగాక. నీసింద్రియపు, చంద్రియవియెల్లవేళల స్తోత్రముఁజేయు నీమంత్రుల మాటలు నీకు పథ్యములును నీతికోవిదములునునగు. కానిమ్ము; ఇదెపోయెన. నీవెత్తినబాహునండము, నేనీక్కడవు విష్ణుభక్తుడననియట్లే యొకయోమము నిల్చుగాక. రాజదోహదమురాకుండ నీయుప్పుదిని సంతుక్త నీపంపుచేయువాడ.

(అని వెడలిపోవును. కంసుఁడెత్తిన ఖడ్గమట్లేయుండును)

యవనిక పడును.

తృతీయ రంగము—కారాగృహము.

దేవ—ఎన్నడు నానందనునిఁగాంతును? ఎన్నడు నాముద్గల కృష్ణయ్యనుఁ బిలకింతును ! ఎన్నడు నా చింతల తుదిఁగాంతును? ఆ ప్రేమలైయందు శుక్లపక్ష చంద్రకళలరీతి దినదినము వృద్ధిగాంచు నాకుమారుని నొక్కతూరి గాంచవలయునన్న సాధ్యముగాక యున్నదిగదా!

సీ, లేవెన్నెలలరేని లీలహరియించు

ఘృకుమారు చిరునవ్వుఁ జూచుటెప్పుచో?

సమ్మాదమలరింప సమ్మా! యనుచునిల్చు

తనరారుపల్కుల వినుటయెపుడో?

చిత్తమాసలగొల్పు నెత్తికొమ్మనిచేతు

లెత్తగామదిని హ్నించు తెపుడో?

అండందుచనుడెంచి చిందులు ద్రొక్కుచు

కొమరుండుగోర్కెల గోరుతెపుడో?

గీ॥ ఆటలాడుచుచేర ముద్దాడుతెపుడో?

చెలగితోడపైన నిదురింపగలుగు తెపుడో?

కనులుతనియంగ మాకృష్ణగాంచుతెపుడో?

అవనినాజన్మ సార్థకంబగుట యెపుడో?

చ॥ పలికిరినారదాది మునిభాగవతుల్ హరికృష్ణనాముడై

కలిమికిథాముడై వెలిగె కాంచనచేలుడు గోకులంబునన్

కలికిరొసేనుతుండనచు కాంక్షలుదీరునటంచు నజ్ఞులన్

చెలగుదురంచునయ్యది విచిత్రమై, సంభ్రమమో వినోదమో॥

మ॥ ఘనచిత్తత్య విభాసమై, శృతిచర్యాగమార్థమై, శుద్ధమై,

అనిరుప్యంబునునై యనూహ్యచరమై యానందరూపాధ్యమై

సనకాదిసిరమానసాబ్జయుతమా సాక్షాత్పరబ్రహ్మనా

తనయుండై జనియించెనొర యిలమద్యాగ్ర్యంబు సామాన్యమే॥

చ॥ కనులముదంబు బెంచి తనుకాంతులనద్భుమునించి యెల్లెడన్

మనమున ప్రేమముంచి బలుపల్కుల మమ్ములపల్కరించి మ

మ్మనుపుగ నాదరించి మణిహారరుచు ల్వెలిగించి మించుమిం

చినగతికానడా యెనిక చిన్ని కుమారునిఁ గాంచుతెన్నడో॥

మ॥ మమునెందైనదలంచునో, తలచడో, మాయొద్దకేతెంచునో

ప్రముదావిర్భవవేశదామరచెనో, భావించెనో, యెంచడో

కమలానాథుడు తల్లిదండ్రులగనన్ కాంక్షించునో కోరడో

కమలాత్మం డిటుఛేరగల్గెడినో భాగ్యంబెట్లు రాజ్యునో॥

శా॥ కారాగారనివాసమోర్చితః, మహాకష్టంబులే నొర్చితః
కూరంశా సుతహానిగోర్చితః, నుడగోర్చిన్నకొమారకా
ర్తావాంబును నోర్చితః, తనుజరక్తాసారమే నోర్చితః
ఓరాజీవదళాత్ ! నిన్విడుచుటే నోర్వంగలే నక్కటా॥

గోకులబృందావనమున సుఖముగ నా నందనుడున్న వాడని యిండుక
మనస్సంతోషముఁ గలిగియుంటినిగదా? ఆసౌఖ్యమంతయు నేడు వన్ను
య్యెనే? నిన్న రాజాస్థానమున, ధనుర్వజ్ఞమనెడి యొక విషనుఁ గల్పించి
యాగోపాలునిఁ గొనితెచ్చుటకై యకూరునిబంపునటుల నాడురితాల
వాలుడగు కంసుడు నిర్ధరించినాడని యిప్పుడుగదా వింటిని? అట్లా
దీని కేమిసేయుదు? పుట్టినక్షణముననే నిండువెన్నలలేని చందమునించు
నానందనుని మరలఁజూచు భాగ్యములేట్లయ్యెగా? కట్టా, దీనికా
యక్కోరిండెల్లు సమ్మతించెను? వివరముఁ దెలిసికొనుటకై న నవకాశము
లేకపోయెనే? పరమభక్తుడై, యతిసుస్వభావుడై యున్న అకూరుని
కెట్టిబుద్ధిపుట్టెనన్న నింకెవ్వరిని నమ్మనలయు? అయ్యో! చెడుగుసనుభవిం
చుకాలమున నెట్టివారి కెట్టిబుద్ధిపుట్టునో యెవ్వరెఱుంగుదురు?

వసు—అకటా! తరుణీ! నీకుమారుని సంధించునభిలాషమున
నింతవంతకుందెదవుగాక భవతారకుడైన పరమపురుషుని కుమారునిగా
బడసినందున భవ్యమోక్షపదవి కెదురుచూచుచున్నారమని దలంపవు
గదా? కారాగారబంధనమే యండుగాక; అవాచ్యకష్టములే కలుగు
గాక; చిత్రహింసలే సంభవించుగాక. నిరంతరయోగి జనమానస కమల
కర్ణికారవిరాజమానమై, నిత్యానందాఖండపరంజ్యోతిస్వరూపమై, లక్ష్మీ
మందిరమైన సత్యవ్రతాశమును గంటిమి. ధన్యతకంటిమిగదా! ఆహా!
కృష్ణకుమారా! అవిదితప్రభాసారా! నిన్ను యోగులు కాంచనేరరు.
పరమజ్ఞానయోగులు తెలియఁజాలరు. మేము నీస్వరూపమును కనులార్య
చూడగల్గుట మా పుణ్యవిశేషమేగదా?

ఉ. కానరు యోగిపుంగవులు కానరుసాంఖ్యమతాఫలంబులు

కానరు కర్మమోగులును కానరుభక్తి విశేషసిద్ధులు
కానరు స్థానసిద్ధులును కంజదోక్షణ నిన్ను కన్నులకా
కానగజేయుటెల్ల తోలిగల్గిన పుణ్యశలంబుకాదాకో.

శా. శోకంబునపెచ్చె, తాపగరిమకా శోషిలైనంగంబును
చ్రోకంబారగళక్తిదూలె మనముద్యేగంబునుం జెందెనీ
లోకంబాదాభంగితోచె నినునాలోకింప కీధామూర్తి
శ్రీకామగ్రాహణమోసినీ ! మనదుమేదింతాగ్నిజీవితమే ?

[ప్రవేశము:—అకూరించు.]

అకూరి—అమ్మా? దేవీదేవీ! నమస్కారములు. ఊరదొడ్డిము.
ఇంతలోనే నీవందనుని దిలకింతువులెమ్ము.

దేవ—అన్నా ! అకూరిరా ! నమ్మియున్న నీయట్టివాడు నైత
ముపయోముఖివిషకుంభమై నానందనుని హింసింప నమకట్టియుండ
నాకూరలు యెట్లుకలుగును ? జీవితమెట్లునిలుచును ?

అకూరి—అమ్మా! ఎట్టి కర్ణకంటకములగు మాటలనాజితివి? ఈ
కంసుని దురుద్యేషమునక నమతావు దప్పి, కూరిభాషణములకుం గడు
నోచ్చి, కంసశాసనమున గళవళపడి, నాకుం గలిగిన యంతస్తాప దవానల
మున మాడి వెలికివచ్చిపోవు నాజీవితములను మొదలంట నేడు కోస్తినై
సోవి. జననిరో ! నాకు స్వామియై, నన్ను మన్నించుబోడయై, నాదై
వదైవమైన గోవిందునకు నానోటివెంట కృత్యముసంధానము వచింపవల
యునేయని దుఃఖించి, దుఃఖించి, భవాన్మత సాధ్యమణి నా సిమ్మల్మష
త్వము నెఱిగి నాతాపముం పాపును గదా యని నమ్మియుంటినిగదా ?
ఊరివారందఱు ననుదూనించుచున్నను, పశ్చాత్తాపపహ్ని ననుగాల్చు
చున్నను, దుష్కృతమూలమగు నారకహాలాహలము ననులోలోన హిం
సించుచున్నను, పరమపురంధ్రీమతల్లియగు నీయాదరణమనెడి పట్టుకొమ్మ
యొకటియైన లభించునగదాయను నూరటచేవిసికివిసికి నశివాళువాడుచు
న్న నాఘానసలీలె నతిభారముగ మోసికొనియుంటినే ? నాభక్తి భావన

శీలముల నింతవల కెఱిగియున్న సేకే కరుణగలుగకయున్న నాబృందా వనమునం దింకెవ్వరు నాయందక్కరికముఁ జూపంగలరు ?

తల్లిరో ! ననుభికరాగ్నిజ్వాలల నింతింతదహించియున్నను, సకల శస్త్రసంచయములచే నాయంగముల తుత్తునియలుగ ఛేదించియున్నను, సన్నోకతైలకటాహమునముంచి చలచల కాచి ప్రందించి యున్నను, మహాయంత్రముననుచి సకలాయవముల వేలుపడియున్నను, అంత యుచు సంతసమున భరించుచుంటినిగాని యిట్టిమర్మభేదకములై, సేవచ్ఛ పరహింసకములై, తాపాతితాపాహములై, నితపాపాదోషకములై, నీయట్టిసత్రముఁగి నోటివెంట వెలువడిన యాయవనిందావాక్యముల నేభ రింపజాల. భరించి యికబ్రదుకజాల. జననీ ! మనోవాక్కాయ కర్మము లనే తుణమునందైన, నేఘడియనైన, నేయూనుముననైన, నేదివముననైన, నామానసమిట్టికల్మషావహాఘోర వంచనకార్యమున కెఱమిచ్చియుండిన, మొగమెచ్చకములకైనను, మతిభ్రమచేనైనను యావేదాంతసిద్ధి కాటోలు, రక్షితలోకజాలు, కరుణాలవాలు, మణిమయకపోలు, భక్తావ సశీలు, నాగోపాలబాలునెడ మశ్చింతనమొనర్చియుండు సేవిమనీయని హృగ్గమున క్రిమిఁటకములు జనించుగాక; అస్మదీయాంగములకు మూర్ఛా, తేయ, కుష్టు, పాండురోగాదు లొక్కసారియెజనించి మూ మూత్రములఁ బొరలాడి, కాక, క్రిమి, గృధ్రంబులచే భుంకపబుండు గాక; కారవాదినరక నివహంబులన్నియు, నన్నులోగొని దుష్కంధపూరిత శోణితములముంచి నిమిషనిమిషమున కింతింతయెక్కువగభాధించుచుగాక ప్రాణావసానవేళయందు దిక్కులేక, నానోటనింత నీరుపోయివారైన లేక, స్మశానంబున బొరలాడి, ఘోరవిషానాబాధితఁడైన నాయవయ నంబులు మంటకలియునుగాక. అమ్మరో ! ఇందు స ధర్మాధిదేవతయగు యమునినను, భువనైకరక్షకులగు త్రిమూర్తులును, యెల్ల వేళలన్నెల్ల చర్యలఁబాయకచూచు సూర్యచంద్రాష్టదిక్పాలాది దేవతలును సాక్షు లగుదురుగాక. ఇంతకును నమ్మవైతివేని నన్నిదేవీశాపాగ్నిచే నహింపు ము. వలదనను (అని చరణములఁబడును.)

దేవ—(శీవనైత్య) అన్నా! నీయాత్మ శుద్ధిసరయక పల్కినమాటలకై గనలకుము. అకూరూ! ఆకృష్టని నిందుదోస్తే కలసుడు తలదియున్నాడే: ఏమిచేయుదును? ఆ కృష్టనితో

నీ. అలనాడుకలగాంచి కట్టలనినుబడి

కలతగుండెనమలచు పలుకుమున్న

పమమాత్మ! నిను పుత్రగ్రహనిగాంచి చుడుక

మునుగించ మా పాపనిగిడిన

బంధనాలనుములో బహుకాలముకమేము

మనలమనిసేపు పినుపుమున్న

అంగలో నొకసారి యమలహా నీరూపు

నలయనుపుముట మేల పుట్టమున్న

ఆ. పా. కలిగింపు విమర్శి కాండకు వేళింప

మాదుపాని స్థియంపుల పలుకుమున్న

పే. ఇగోప గాలు వేడుకలకింది

రాగిదన్న ఈ భము తేగిడిన్న॥

అకూరి:-అమ్మా! నీవేమియు భయపడికుము. కింసుకు కాల మాసన్నమైనది. ఏ దేవుని, శక్త్రు, వహ్ని, వాయువులు కోపింపజేయ నేరదో, ఏపరింధాముని సంకల్ప వికల్పముల భవనములుజనించి లయించు నో, అట్టివాని కంసుడేమియు చేయజాలడు. రాజాజ్ఞోల్లంఘన పాపము రాకుండ నాగోపాలదేవుని గొనితెచ్చుటకై పోవుచున్నవాడ. ఆ యుదంతము నీతోవచించుచితి. నాకానతిమ్ము. నేణోవలయు. శిఘ్రకాల మున సీకుమారుని నీయొద్దకుఁ దెచ్చెద. (నమస్కరించును.)

(దేవీ వసుదేవు లాశీర్వాదితురు. యవనికపడును.)

కృష్ణ లీల నాటకము.

పంచమాంకము—ప్రథమదశగము

బృందావన సమీపరణ్యము. ప్రివేశము: అకూర్షుడు.

అక్రూ:-ఆహా! కదేసిన తపంబెంతకలదో! నేనొకరించి ప్రిత సముదయంబెంతకలదో! ఆదేనదేవుని, నాశేషాహిశయనుని, నీలసేద శ్యాముని, నానకలతోకాళిపడచునుని, నంద నందనానిజూచుభాగ్యమిట్లె కదం :

ఉ!! ఎట్టితపంబుచేయబడె? నెట్టిపరశ్రములభ్యుపయ్యెనో?

యెట్టిధనంబునర్జులకుసేబడెనో? తొలిబామునందునా

యెట్టి వివేకహీనునక, నాదిముసిండ్రిలు యోగదృష్టలం

బట్టగలేని యీశ్వరుని బ్రహ్మమయక, హరిజూడగలెడిక॥

అయ్యో! సద్భావనలేక, కంసుడొసర్చుపంచనావిధానమునకై నేబోవు చున్నాడగదా? నాయటిదురాత్ముడెందైన ననుడెనే! ముగోవిందుని పాదారవింద శేనచే ధన్యుడగుటమాని యతనిని బాధించుటకై కొని తేరబోవుచున్నాడగదా? ఔరా! యిదియంతయు బరశేవాప్రియాస మునగలిగిన యుత్తముకదా? లోకమున జనులేల స్వాతంత్ర్యము నపేక్షింపక, పరతత్త్వముగు సువోగముల నపేక్షించుచున్నారు? ఉదరకపోషణమే ఫలితార్థమని యెంచి విద్యలనభ్యసించుట పైతము పరుల శేవ జేయుటకయ్యే యనుకొనుచున్నారు. అయ్యో! ఏదియెల్లన్న నేమి? కీర్తి కృష్ణమూర్తి దర్శనభాగ్యము కలుగునగదా? ఒకవిధముగ నాలోచించ కంసుడు నాకు పరమిత్రుడని తోచుచున్నది.

ఉ. సూరులుదొల్లియేవిధుని శోభితపాదనఖప్రభావభిన్

జేరిభ వాంధకారములఁ జక్కకదాటుదురట్టి దేవునికొ
వైరముతోడనై సఁబలువక ననుబంచి శుభంబుఁజేసెని
స్కారణమైనప్రేమ నిద్రకంసునిఁజూలుసఖుండుగల్గునే.

అహ! అలకభాగితమై, చులంకృతమయూరపింఛమై, యతిప్రభామృషి
కుండలమండితకర్ణమై, యమిత దయాచసమై, యుచితమందిహాసనుండు
రమై యొప్పురు నాననకననంనానందుని, నాయజుదాద్రావనందిత పా
దారవిందుని, నాగోవిందుని మోముజూపింభాగ్యము కలుగునో కలు
గదో తెలియదు. ఈదురాత్ముడు, కంసుని పంపునవచ్చిపాడు; పీడి
దర్శింపఁబాపమనియెంచి నాకుదర్శనమిచ్చుకో? యివ్వకో? తెలియదు.
మ. ఇతఁడు కంసునిచేతఁబంపువడినకొ హింసింపనే తెంచినాఁ

దతిదుష్టుండనిచాచునో సకలభూతాంతర్వహిర్వ్యసం
గతుడొటండలపోసనన్న సుజయంగాఁబాచునో యెట్లయ
న్నటిగావించునోయెక్కియంటలుకనో నాభాగ్యమెట్లున్నదో.

(యోచించి) సేనేల చింతింపవలయు; సకల భూతాంతర్యామియై, స్వప్న
జ్ఞుడగు నాపరాత్పరునకు నామానసశుద్ధి తెలియకుండునా? అశ్వము
నాకాముకుందుని సాక్షాత్సందర్శనభాగ్యమబ్బుటకు సంపాదించుటలేదు.
మృగములెడమరుండి కుడికేసెదన్నవి. భళి! సేను సాయుంకాలమున
జని యానైకుంతమహి మానండినను, నాబ్బందారకపురీ రక్షణమంది
ము నాగోవిందపాదారవింద దివ్యక్షేణమందిరము, నమేయభాగ్యబృందా
వనముఁజొచ్చి యందు పందుని మందిరమునొంది, యందువోకాశించు
దివ్యప్రభావోచిష్టల, సకలదానవశ్యుష్టల, దివ్యకాస్తుభాలంకరిష్టల,
రామకృష్ణలదర్శించిన నాధక్రవత్సలుడు శ్రీలక్ష్మీకుచ సంపత్కరమై,
భక్తిమోక్షశ్రీకరమై, సనకాది చిత్రవశీకరమై, భవనత్రయ రక్షక
రమై, ప్రహ్లాదాదిమత్తకవిభాకరమై వెలరాచనాయ భయకరంబు, నా
యాదలమోపిన నాతపంబు ఫలింపదే! నాధక్తియాడేరదే! నాకోర్కె
యిడేరదే! చూచెదగొక.

ఉ. మాపటివేళనేను జని మాధవుచాదసమీపమందు దం

డాపటితుండన్ నెన నతఁడాశుగకాలభుజంగవేగనఁ!

తాపితథ క్షలోకభయదారుణమైన కరాజ్యమాదలక

మోహిహసిందినాకభయమున్ గృహశోడుతసియకుండునే.

(నిష్క్రమము.)

ద్వితీయరంగము—బృందావనము. నందునిగృహము.

[బ్రాహ్మణ కష్టమున, యశోదయు, నందుఁబురు, కూర్చొనియుందురు.-

గోపబాలకులు—సేవజేయుచుందురు.]

యశో—అన్నా! కృష్ణా! నిన్ను మనగోపకులందఱు నితఁడె
స్వకో మహానియుఁడని చెప్పుచున్నారే? నిజమా?

శ్రీకృ—అతయు కల్లు, నాకరిగత తెలియని బాలకులట్లు చెప్పు
చున్నారు. ఇప్పుడు మహానియులమని కుంకుమరేఖలు పెట్టి వేదాంతుల
మని సుద్రాక్షమాలికల ధరించుకొని యుండు లోకవంచకులు స్రీబలి
యున్నారు. గనక నేనును నెమలినింభము ధరించిన వాఁడట్లు చెప్పు
చున్నారు.

యశో—అదికాదు నాయనా! బ్రాహ్మణులకూడ నిన్ను దేవ
దేవుడని చెప్పుచున్నారే? దీని కేమనెడవు?

శ్రీకృ—బ్రాహ్మణులూ! వారేమి, కొంచెము రక్షణ యిచ్చిన
గానలనింపత దొంగడుదురు.

యశో—ఏమో! సీనుహిమ మొక్కటియుఁ దెలియకున్నది.

యశోద—నీ. మా. అన్నరొ! మనయూరి పిన్న పెద్దలు నిన్ను

శ్రీహరియనిరేమొ చెప్పుచున్న!

శ్రీకృష్ణ—గోపబాలకుఁడేద గోవిందుఁడేదనా

పిచ్చిమాటలనింక మెచ్చకన్దు;

యశోద—ఒప్పుర గోవర్ధతో ధారివనిద్విజుల్
పలికిరియదియేమొ పలుకుమన్న;

శ్రీకృష్ణ—భోజనచివ మహారాజని వినుటించు
నెమ్మిబాపలమాట సమ్యక్మన్యు;
యశోద—బాజ్జులో లోకముల్ పోషింతువని గగ్గ
మునిచెప్ప నదియేమొ వినువుమన్న;

శ్రీకృష్ణ—పుట్టలకెందైన బుద్ధిమాంద్యముగాదె
వారిమాటల విన వలవడమ్ము;

యశోద—సాద్యమేటికి, నేను జగముల సీనోట
జూచితివదియేమి చోద్యమన్న;

శ్రీకృష్ణ—అమ్మ! చిత్తభ్రమణమ్ము నీకయ్యగా
కెటలునోటను జగంబెనయునమ్ము;

యశోద—గీ. ఏమిరీతియె, నీకథయేమికలనొ
యేని చెలియదు గోపాల నీదులీల

శ్రీకృష్ణ— నీకమారునికథలను నీవెఱుంగవె
భ్రాంతిపలదమ్ము చేకొమ్మ రాగదమ్ము.

బల—అమ్మా! మనకృష్ణుని నీవొప్పింపబాలుదువా? వానిమ
ర్మము వానికేతెలియును.

నంద—కాంతామణీ! ఏమియుండెలియని పసికూన నేమేమో
పర్వతోద్ధారుడని లోకేశుడని యూరక నాశికొనుట తగదు. ఇక
లోకులందురన్న సదివారికి నై సర్దికము శక్తిలేనివస్తువులయం దొక్కడు
మహిమయున్నదని భ్రాంతిపడెనా యందటు వానినే యనుసరింతురు.

సీ. పసిడిశాలువ వెంతొ భరముగధరియించు
నీపాప బలుకొండ నెత్తగలడె?

వేణువుమోమున నూపఁజాలని కుట్టఁ

డాఫణి పణసీము నాడఁగలడె?

లేయెండకసిగండు లీల బాలుడు

మేలికార్చిచ్చును మింగెగలడె ?

కనుల నెఱ్ఱగఁజేసి కాంచిన వేపాలు

కూన రక్కసులను గూర్చుగలడె ?

గీ॥ బాడకానడు, పరుషోష్టులాడఁగనడు,

వేడుకలఁజూడఁడు, ఆటలనాడలేడు.

చూడఁజాలడు, కోర్కెల వేడరాడు

వాడిమగఁడౌనె గోపాలబాలుడబల !

శ్రీకృ—జనకా ! అంతయే ! నే కనుమూసినా, ఒక్కటియు లేదు. కనులు తెరిచినా, అంతయుగలదు. నాశక్తియే నాకుగాని, వేఱుశక్తిగానను. అన్నియువిందును. అన్నియు నను వినలేవు. ఇట్టివానిని లోక ప్రేమిమోయనుకొందురు. వారిని పెండ్లించుట మనకు సాధ్యమా ?

[ప్రవేశము—ఒకగోపాలుడు.]

గోపాల—గోపాలదేవా ! ఎవరో అకూర్చుండట ముఘరాపురి నుండి వచ్చియున్నాడు.

శ్రీకృష్ణ—అకూర్చుండె ? త్వరగా నతనిని విలుచుకొనిరమ్ము.

గోపాల—భాగ్యము. (నిష్క్రమము.)

(ప్రవేశము: అకూర్చుడు. శ్రీకృష్ణునికి నమస్కరించును.)

శ్రీకృ—అకూర్చారా ! కూర్చుండుము. ముఘరాపురిలో మామా తామహుడుగ్రాసేనుడు డేమముగా నున్నాడె ? మామాను కంసుని కిఁ గుశలమా ?

అకూర్చ—దేవా ! అందఱును డేమముగానున్నారు. అంతకుంటె పూజనీయులగు, వారి డేమమును మీరడిగినను నడుగక పోయినను నేఁ జెప్పవలసియున్నది. నిను నందనునిగాఁ బడిసినవారు ప్రమోదమానసు లైయున్నవారు.

శ్రీకృ—నీవనునది మాజననీజనకులగు దేవకీనను దేవులవిషయ

మా? వారిని పాదాభివందనముజేసి కుశలముడుగవలసియున్నది. అక్కారా? నీవు నచ్చునపుడు మాజననీజనకులేమైన జెప్పిరా? లేక పాగ్లానశిష్టులై వగచే నేమియు బలుకరైరా?

శా. నిన్నాకంనుడు పంపగా వినిరొ, నిస్వీక్షింపలేకుండిరొ

అన్నీచాత్తుని భృత్యుడంచు నినుమాటాడింపగా రోసిరొ?

కన్నీరీధర బార కంనుచరితల్ గాఢబుగా బుక్కిరొ?

అన్నా! పల్కుముతల్లిదండ్రులిటు నన్నాశించిరొ? సుక్కిరొ?

అక్కారా—దేవా! సర్వేశ్వరుండనగు సీతుడెలియని యుదంతముగలదా? అయినను వదించెద. నీజననీజనకు లొకంనునిచే బాధితులై, ది ధమొక్క యుగముగా కాలము గడుపుచున్నాయ. నీవెప్పుడు చనుదెంచి నేమనిండు? ధండమ్ము బంధవిముక్తుల జేయుచునోయని యనవరతము నీరాకకై యెదురు చూచుచున్నవాను. ముఱియుదిగ్గిలోకాధి నాథుడగు భవాదృశతనూజుడు తమకు గలిగియుండియు నెనలేని కడగండ్లకులోన గుటతమ దురదృష్టమని వదంపుమని చెప్పియున్నారు.

శ్రీకృ—అక్కారా! దేనికిని సమయము రావలయునకదా? నేను దూరముననున్నను, వారికప్తదశక్షణక్షణమునను నామదియందు మెదలుచునేయున్నది. కానిమ్ము. అదియుండనీ. నీవు రాకరాకనచ్చితివి. నీరాక యేదియో యొక విశేషమును సూచింపుచున్నది.

అక్కారా—దేవా! నీకంటె విశేషముగలదా? మీ మామ ధనురాయగము జేయబూని మేనల్లుండ్రగు మీ సన్నిధానమునపేక్షించి, మిమ్ముదోడ్కొని రమ్మని నన్నుబంధియున్నాడు. రేపుపాఠికాలముననే పయనము కమ్మనియు జెప్పుమన్నాడు.

శ్రీకృ—అట్లనా? మామామ కంనుని కల్లుండ్రపైన మిక్కిలిపేరము. కనుక నేనాయన యానతి శిరసావహించివచ్చెదను. తల్లీ! నాకానతిమ్ము. నేబోయి మామామ యజ్ఞమును సాంగముజేసి వచ్చెదను. లోకమునకు సంతోషమును గలుగజేసెదను.

యశో—కుమారా! కంసుని యజ్ఞముతో మన కేమి పని? పిదప వారు యింటికి బిలుచుటాక్కట్టియేగాని మర్యాదయుండదు. బీదవారు వారుకంటికగపడరు. ఇదియుగాక కంసునకు మనయందుగల యవ్యాజకరుణయందుమాయది పరమాద్భుతము. కట్టా! పూతననుబంపి, తృణావర్తాదిరక్కసులబంపి, నిన్ను గడతేర్పజూడలేదా? నీమరణముకై యనవరతమువ్విట్లారుచున్నాడని మనము వినలేదా? అట్టిచోటికేల పోవలయు?

శ్రీకృ—జననీ! అట్లుకాదు. నేను కష్టపడను మామామకు దివ్యసుఖము నిచ్చక మాను. నన్నుజూచిన సంతోషమును మామామ యీలోకమున నుండునా! ఏమియు భయపడకుము. పూతనా శకటాసురుల నుండికాపాగిన నాటిదైవము నేడులేదా? నాకార్యమంతయు దుదముట్టించి వచ్చెద. ముఖ్యము కంసునిపవిత్రీర్చివచ్చెదను.

యశో—తనయా! పోయిరవచ్చు. నీమాట కేమియు బదులు చెప్పజాలను. అయిన నీవు జనించిననాటినుండియు నేనీ ప్రపంచమునే మరచియుంటిని. లోకమోహమున నీ చిరుమేనును, తోకాద్భుతములగు నీ బాలకీడ్డలును, లోకోత్తరములగు నీముద్దులొలుకువలును, నామదినినాటియున్నవి. నిన్ను బుట్టించిన శాసింపజాలను, అన్యడని యుపేక్షింపజాలను. నా గోపాలుడవని సంతసింపజాలను. వలదనజాలను; బోధింపజాలను. కుమారా! నామానసమును, నాపర్వహికాశలును, నాకూర్కులును, నాగారాబమ్ములును, నాపంచప్రాణములును, నీవేయని సమ్మియున్న దానను. నీవు తల్లివని భావించినను; గురువని మన్నించినను, పూజనీయురాలని యూహించినను సరేయే. నీవు లేని లోకమే నాకులేదు. నిన్నుజూడనిలోకమే నాకు గానరాదు. గోపాలా! నీవు మరలినచ్చునటకును నిమిషమొక్క బ్రహ్మకల్పముగా గడుపుచుండెదను. నీ కార్యములకు, నీవు చేయనెంచిన కార్యములకు సత్కార్యదేవతలు సహాయులై యుందురుగాక. నీ శరీరావయవమ్ముల స్వర్ణమును, వాయువును, ఇంద్రోపేందురీలును, రక్షింతురుగాక. అన్నా! నీ వెక్కడనిలచిన సదియే

పరమపదము. నీ వాక్యమే వేదవాక్యము. నీ కృత్యము పరమార్థము. అట్టిచో నన్ను మఱువకుము. నీ మాతయగు నా మాటల యందింత విశ్వాసముంచుము. ఈ వేదపల్లెకు మరల నీవు వచ్చువఱకును నేనీ లోకమునే మరచియుందును.

సీ. మందారమబ్బిన మందభాగ్యయుబోలె
నరుతరామోడనై యుంటినన్న

ననుబోలుతనయుండు ననుజేరియుండునా

యనమతః ఫలం బంటినన్న

అమృతబిందులఱుల్కు నందందునీనుద్దు

లాలించి యదిస్వర్గమంటినన్న

నిమిషంబుగనకున్న నిఖిలంబుకానలో

గాచినవెన్నెలై తోచునన్న

గీ. మిత్రశత్రులనారసి మెలగుమన్న

యెల్లదేవతలమోడమిత్తురన్న

నేమమొప్పరమఱిమమ్ము చేరవన్న

పోయిరావన్న శుభములఁబొందవన్న.

శ్రీకృ—సీ. పరమాద్భుతక్రియా చరుడైననాకునై
యెసలేని యీచింతలేలనమ్మ?

మామామ మామహామహమున చరియింప

ఘనలోక భద్రముల్ కలుగునమ్మ

కలుగదే విరహంబు చెలంగదే ప్రముదంబు

సుఖదుఃఖపర్యాప్తి జూడుమమ్మ

శకటాది సంహార సమయదయాళువౌ

ఘనదైవమీనామ గలుగఁడమ్మ?

గీ॥ చెలంగి భవదీయ శుభతరాశిషములొంద

కలుగ వేడుచితములంచుఁ దెలియవమ్మ

ఫలితకాంతనే 'వేగవత్తునమ్మ

పరమశుభమున నన్నింక బనుపవమ్మ॥

యశోద—పోయిరమ్మ. మార్గమున నీకు శుభంబయ్యెడుగాక.

శ్రీకృష్ణ—తండ్రీ? నాకు నానతియా?

నంద—కృష్ణ! నే నేమందును?

సీ. చిటిపాపంకొ నీకు చెనటిపూతనబారి

గండమొక్కటి నాడు గలిగెనన్న

అందందు మంటిలో నాటాడ నుడిగాలి

గండమింకొక్కటి కలిగెనన్న

బాలలీలనొప్పు బాలుడై శకటా

సురునిచేత కప్టముల్ కనితివన్న

అన్నరో! యొకనాడు కన్నార సుఖనిద్ర

గాంచక కష్టించగంటివన్న

గీ. కృష్ణుని కంసుని చెంతకు నేగకన్న

ఏమికప్టము కలుగునో యెఱుంగనన్న

పూని మామాట నాలింప బోలునన్న

మమత నినుబాసి మేమెట్లు మనుదుమన్న!

కుమారా! నీవెవరనో, మేమెవరమో, తెలియజాలము. నీవుపో

యిన నేశుభము కలుగునో యేయశుభము సంభవించునో, తెలియదు.

నీరంగారు నముచితాలాపములవినుచున్న బృందావనమున నున్న గోపా

లుకును, గోపకాంతలును, గోవులును, గోశిశువులునుఁ దమతమ యాహా

రములమాని నీవిరహదుఃఖమును సహించజాలకుండును. కంసునిచే, నృ

శంసునిచే మాకెన్నియో కప్టములు కలుగుచున్నవి గదా? కృష్ణా? నీయ

భిమతమునకు మారాడఁజూను. కావున పోయిరమ్మ. నీకార్యము సఫల

మగుగాక!

శ్రీకృష్ణ—(తల్లిదండ్రులకు సమస్కరించును.) (యవనికవడును.)

తృతీయరంగము—మధురాపట్టణము-రాజనగరు.

కంసు—బౌరా! నేడేలకోనాకారాటము కలుగుచున్నది. మనంబున నేకలయందైననెటుంగని భీతిగలుగుచున్నది. అనవరతము నానగతుని నాగోపాలహతకుని స్మరించుచుండుటచేత నాకిట్టి మతిభ్రమ కలిగియుండునా?

మ. మనమారాటముజేందె, భీతికలిగెక మాండ్రింబుపై గొప్ప లోసనె ధైర్యంబుతోలంగె, లోకములు సూర్యంశాచుగాన్పించెనా ఘనమాశక్తియుదగ్గ నేమికతమొ కంసుండగానో మహావనటల్ గల్గెనేమొ కృష్ణుడరియై బాధించునోయక్కటా.

[ప్రవేశము:—అకూరారుడు.]

అకూరారు:-కంసరాజేంద్రా! తమయానతిమేటికు బలరామ కృష్ణులందోడైచ్చియున్నాను.

కంసు—శబాష్ అకూరారు! ఇట్లుండవలయు. చూచిరిమ్మన్నగొల్చిరావలయు. వారి నాస్థానమునకుఁ దోడ్కొనిరమ్ము. పొమ్ము. అకూరారు—భాగ్యము. (నిష్క్రమము.)

కంసు—బౌరా! అకూరారువచ్చి బలరామకృష్ణులందోడైచ్చి తిననిసంతనే నాకాలుసేతులు గడగడ వణకజొచ్చె. అయ్యో! నేడేల నాకిటికితనము గలిగె? దుర్వార ప్రతిపక్షగంధసంధుర కంధస్థులముల చీల్చి యాణిముత్తయములను రాలక్షృణ్ణిఁ దలబోలుపోయఁబాలు నీవీర శిఖామణికి శాత్రువుఁ డెదురేతెంచిన నీకాండకీకత్వ మెక్కడనుండి వచ్చెను? హృదయమా! హృదయాంతరాళనిమగ్న చండవిక్రమక్రమమా! ఏలనీవిష్టంభణముఁ జూపక చల్లపడియెడవు? రమ్ము నాయందు ప్రకాశింపుము. మీరవ్లనిండనీయమగు తుచ్ఛభయమా! అట్టేయీకంసుని నుండి వెడలిపొమ్ము. కరవాలనూ! అరిమాలాకంధరపరిహరణకాలమా!

నీవొక్కడవు నాహస్తమునందు పదిలముగా నిలువుము. ఖౌరా! నేనెట్టి
 వెకలినైతిని? నామిత్రులగు జరాసంధాదుల సహాయము సేవీంపక
 కృత్రిమోపాయమున కార్యముసాధింప నమకట్టితినే? ఈబాలుడు నిక్క-
 ముగా నామారణకృత్యమునకై భూమి నవతరించిన యాహరియేయుండ
 నచ్చునా? కానిమ్ము. వానిసామర్థ్యముఁ జూచెదగాక. (నిష్క్రమ)

తులీయరంగము—మధురాపట్టణము-రాజాస్థానము.

[కంసుఁడు, మంతులు, సేవకులు మొదలగువారుందురు.]

కంస—మంత్రీపుంగవులారా! ఇంతటితోనే యాగోపాలుఁడు
 వీరాగ్రేసురుడని మీరు జంకరాదు. కునలయావీడమను గజమును సం-
 హరించెనని గదా మీరింత భయపడసాగితిరి? ఆయేనుగు కడుంగడు-
 మునలిది. నేజో రేపో చావనైయుండెను. అట్టిదానిని వధించుటొక్క-
 యబ్బరమా! అదియుగాక యామాయానాటకుఁడగు కృష్ణున కేదియో
 మంత్రీమణ్యౌషధీ ప్రభావముండవచ్చును. దానికయ్యేనేను చాణూర
 ముష్టికాసురులను బంపియున్నాడను. ఇంకొక క్షణమునకు నాశత్రువు
 మృతుఁడయ్యెననువార్త చల్లఁగ వీరులార విని సంతసితముగాక!

లంబ—నాకేమో ప్రకృతము వానితో సంధిచేసికొనుటయే
 యెంతయు భావ్యమని తోచుచున్నది. వాఁడెక్కడిబాలుఁడు చూచిన
 సురాధిపతినయిన మృంపక్షేయుకునలయావీడ ద్వీరదరాజమునుచంపుట
 యన్న సమస్తలోకముల జంపుననుటయే.

ఉష్టి—వాఁడు సంవర్తకాల సంరాజన్మధ్యందిన మూర్తాండుఁడు
 అస్మదీయ దానవకాలాహుళు వేలాల్పనిలాతలమునఁ జనించిన పన్నగ
 వైరి. వానితోడ వైరమే నలదనితోచుచున్నది.

[ప్ర]వేశము—శీఘ్రయానమున నొకశేవకుడు.]

శేవక—రాజేంద్రా! కాపాడుము; కాపాడుము. మృత్యుముఖమునుండి మమ్ములఁ దప్పింపుము.

కంస—శేవకా! ఏమి? యేమి? ఏమి యీ యాగడము? నీకు గలిగిన యాపదయైనదేమి? నచింపుము.

శేవ—దేవా! ఏమిచెప్పుదును? అయ్యో! అయ్యో-ఇంకేమిగతి?

కంస—(కోపముతో) శేవకాధమా! సత్వరముగ నచింపుము. ఏల యాలస్యమొనర్చెదవు?

శేవ—(నణకుచు) అయ్యో! యేమి చెప్పుదును? మన ఛాణూర ముష్టి కాసురులు—

కంస—వారికేమైనది? వారెందున్నారు?

శేవ—అబ్బ! ఏమిచెప్పుదును? వారాగోపాలకృష్ణుని బారికిఁ బడి నీల్లిరి.

కంస—ఔనా? ఔనా? నిజమా? ఛాణూర ముష్టి కాసురులుచచ్చిరా? (మంత్రులు మొదలగువారు భయము నభివ్యుంతురు.)

దానవనాయకులారా! మీరేమియు భయపడకుడు. ఇక వాఁడెందు పోవగలడు? భీకరకంఠీరవము నెదుర్కొను మృగశాబకంబు పగిది, ఆకొన్న శార్దూలమును మార్కొన్న మేషకిశోరంబురీతి వాడు నాకు తొలిముద్దకాగలడు. రానిండు. మద్భుజారాహుర సనాగ్రమునకు వానిప్రాణచంద్రుని నాహారంబు గావించెద. (ప్ర) కృష్ణుడు)

శ్రీకృ—మామూ! మీకల్లుడై, వ్రేవలైయందు పెరుగుచున్న బాలుడై యున్న గోపాలకృష్ణుడు నమస్కరించుచున్నాడు. (నమస్కరింప)

కంస—ఓరీ! నాకల్లుడగుటకు నీయట్టి పిఠికిపంద తగునా? వెన్న దొంగా! నీవేనా వ్రేవలైయం దింటింట పాలు, పెరుగు దొంగిలించుచు, అడవాండ్రుఁగాంచిన దుష్టతనమొనర్చుచు, వారిచీరల నపహరించుచుండిన పాపకర్మండవు? అభమా! భార్య నాయొద్ద మొరఁజెట్టుకొని

యున్నాను, అందుకై నిన్ను బిలిపించితి. ఇప్పుడు నీవు నిండవరాధివను
కొనుముగాని నామేనల్లుడవనుకొనకుము. పాపకార్యము లొనర్చినవాఁ
డల్లుడయిననునదియే, గొల్లవాడయిననునదియే, వానినివధింపనేవలయు.

శ్రీకృ—మామా ! ఏమి సిద్ధాయము ! ఏమి సిద్ధర్థము ! ఏమి
నీ రాజ్యపరిపాలనము ! నీ సమానపాండిత్యము గొల్లవాదికెక్కడ రావల
యు ? వచ్చిన యల్లుడగు మేనమామ ప్రేమాలింగనమో, కుశల సం
భాషణమో, పరమాదరణమో చేయుటమాని కినుక గదిరిన కనుదామ
రలరక్తిము గొక్కుచు మాటాడబోలునే ?

మ. పులికో, పామరమో, మహాదరణమోపక్వాన్త ముల్ పెట్టటో
వలుసల్ నట్టటో, సేమవార్తవినుటో, బాంధవ్యముకాపెంచుటో
యిలమర్యాదలు మేనమామలకుతామే తేరనల్లుడైనా
శలుపోవక మదికోభగింతురె మనీషకంసభూపాలకా.

కంస—ఓరీ ! నీవల్లుడవగుదువా ? నీకుమర్యాద కావలయునా ?
మత్తురవాల నిశితధారా కాలభుజింకమునకు నీప్రాణవాయువులర్పించు
టయే నాకు నీయెడచేయదగిన మర్యాద. తన్నుదొంగవు నీకేలమాన
మర్యాదలు ?

శ్రీకృ—మామా ! ఆవెన్నను నీవుచూచియెఱుంగవు. ఆవెన్ననీ
కుసు నీసన్మతులగు ఛారికిని పొందనసాధ్యమైనది. జరామరణముల గలి
గింపనిది. సనకసనర్దనసాదులకును పొందనసాధ్యమైనది. వేదవేదాంత
ములకైన కాననేరనిది. మద్భక్తులకు మాత్రము పొందదగినది.

సీ. పెరుగుచిల్కుటలేక పెరుగుచుండెడివెన్న

అగ్నిలోకరుగక నలరువెన్న

ధనమహంధులు పొందతగకవెల్లడివెన్న

కావీనధనులకు కలుగువెన్న

పాడిపంటలు లేక ఘనగుచుండెడివెన్న

శ్రీరసాగరమందు చెల్లగువెన్న

భూమిపై పోవకుండేడివెన్న
కేలనంటగరాక గొలువెన్న

గీ. ఎంతకష్టించినను చిక్కకెనయవెన్న
నీలభవరోగముల సారదోలువెన్న
చూడరానట్టి వెన్న : హించువెన్న
కాంచదుర్లభ మావెన్నకంసమాను.

కంస—బాలకాధమా! సురాసుగులు మనీయభ్రాసం నలనమున
సంచలించుచుందురు. అట్టినాయెదుట నిర్భయుడవై, నిశ్చంకుడవై,
నిర్లజ్జుడవై సంభాషించుచున్నాడవే? మత్తగజేంకిము వీలీలికనణచు
భంగి నిన్నొక సఖరాగ్రిమున నణపజాలనా? నీవేశక్తిని నమ్మినన్నె
దిరించెనపు?

శ్రీకృ—నాశక్తియా? వినుము.

మ. వరసృష్టిస్థితి నాశక్తి, భవసవ్యామోహనాశక్తి
కరభక్తావనశక్తి, బ్రహ్మహరసాక్షాద్రాజసంశక్తి, నీ
ఖరఖడ్గోల్లసదాదిశక్తి, ఘనమోక్షద్వారచిచ్ఛక్తి భా
స్కరసోమాంచితశక్తి, నాకునదియేసైదోడు భూపాలకా!

కంస—బాలకా! నీకై పూతనను బంపితిని. అదిచిరకాలరోగార్త
యైనకతమున నిన్నుజూడగనే ప్రాణంబులవాసె. తృణావర్తశకటాసురా
దులన్ననో ముదునలులైనందుచ నీచే జంపబడిరి. ఇంతకేయింత
గన్యమా?

కంస. నీ. హీనపూతనజంపినానని పొంగకు

చాలతాత్పర్యగట్టి చంపివైతు

శ్రీకృ-భక్తితాత్పర్యచె కట్టబడుదెనగాని నీ

బంధముల్ ననుగట్టివై నగలవె

కంస-జలరాసిముంచినిక బిలుకుమార్చెద కృష్ణ

చచ్చితివింకెందు చనుగగలవు?

శ్రీకృష్ణ-అయ్యో! నీవు చూస్తున్నావని నీవు చెబుతున్నావని

అయ్యో! నీవు చూస్తున్నావని నీవు చెబుతున్నావని!

కంస-నీరూపమణిగించి నీగుణములమాడ్కి

మదినున్న చింతల మానునా.

శ్రీకృష్ణ-రూపమేలేదు నారూపుమాపెనెవ్వని

యోమామ నీచింత యుండుంక

కంస-కొండక్రిందనున్న చింతలను, భయించి

పరిలోకసుఖమునందువాడు

శ్రీకృష్ణ-కొండక్రిందనేను నుండుదునమామ

పరిలోకసుఖమే నీకరియని

కంస-గీ. ఎందుదాగితి నీవు వినినా

శ్రీకృష్ణ-నీదుమదిలోనను నే నిన్నినా

కంస-యిప్పుడుచిచ్చి నాకార్యమున

శ్రీకృష్ణ-అదిగో నీ సేవనిచ్చితిమము!

కంస-అయ్యో! నీవునాకు మారకుడవోదని కొండలు
చిందరి. అది యజ్ఞానవికారముగాని మేరకాదు. నీవు గోమతి? సహ
నీవుగోమతి?

ఉ, గోకులమందునిన్న మృత్యుగొల్పగ బాలకుని పురియు ని

గొనినియున్న బెట్టలిగ సంతకురీతినియున్నవాడనా

వ్యాకులమందిరితో గలగ గొలుడువీవి న నన్యధింపుచే

ప్రాకటదంతపుట్టల ప్రాణముల హరియింపు చూసమా?

శ్రీకృష్ణ-దాసవా! నీవునాకు మేరమామవయ్యను దాసవృత్తి
ములజేయుటచే “దాసవా” యని సంబోధించెడి. నిన్నొకడేల దంప
లయు? దిన దినము నీవుచున్న నీచితరహస్యముల నిన్నుగొని
నేతెంచుచున్నవి.

ఉ. చంపగలేదుమృత్యువని చంపగలేదు చంపగలేదు

చంపగలేదబ్రహ్మచారిని చూడగానే అతని దృష్టిపడినది.

చంపగజాల వెవ్వయినా నీవు నాకు నీవు నీవు.

చంపును నిన్ను నందుకు విచారము చేటికి కంసభూపరా?

చ. చెలియలిజంపుపాపము, ద్విజాంతిబాధలజేయుపాపమా

పలుపురపాపలనును ము పాపము యజ్ఞములార్చుపాపమా

దెలువలబట్టుపాపము, విశిష్టతహింసయున్న పాపము

కలగకనిన్ను జంపునది గాంచెదవిప్పుడె తత్ఫలంబునున్

కంస—బాలకా! నిన్ను జూడనా కేటికో కరుణగలుగుచున్నది. నీవు పసిబాలుడవు. నిన్ను జంపుదునా, వలదాయని నందియముకలుగు చున్నది. పౌరమాపరాధముగావున మన్నింతునాయని యూహయు జనించుచున్నది. నీవెవ్వడవు? ఎప్పుడునుండి వచ్చితివి? చెప్పుము.

శ్రీకృ—కంసా! ఏమీ నాకు నీకూతురునిచ్చి వివాహమొనర్చెనవా? నాబంధనమేల సీకు? అప్పుడల్లుడు కానంటివి. ఇప్పుడు కా పలసివచ్చెనా?

కంస—బాలకా! ఇంక నిన్ను వేటింపజాల. (అనుబంధము-4వ)

శ్రీకృ—కానిమ్ము. భవాదృశ పాపనిచయకంటక ముక్తయై యీవసుధ సుఖించునట్లుల జేసెద. ఇకమనినన్నా భృ మనజాలవు. ఇదేసిమనుగడకంత్యము కలుగును. అంతట పరికింపుము.

కంస—(దిక్కులు చూచి) ఆహా! ఇద్యది యేమిమాయయో కానరాదుగదా? నిజమిత్య పరంపరల శత్రువాహినినందోహంబులు మొదలంటగాల్పు మదీయరూపము శత్రునారిజనంబుల కన్నులగట్టెడు, నే నేదిక్కుజూచిన, నేనస్తువుపరికించిన, నేనధుల గాంచిన కృష్ణమయమై కాన్పించుచున్నది.

చ. ధరణి, వ్యోమమునన్, దిశావితతి నేతద్రాక్ష సాధంబున్
గిరులన్, దివ్యతరంగిణీచయములన్, కీర్వాన్ములన్, శాలలన్
తరుల స్పృశులమస్తుభాతములమదైవ్విక హర్షిగాంచెదన్
అరలే చోద్యపుమంత్రోవేత్తయి:తదా హోమోనమయ్యన్నదా.

అకటా! సత్యముదూలె, మేను వణకజొచ్చె. కృష్ణా! కృష్ణా! రాకుము. రాకుము! మేనమామనే భళిలే వచ్చితివా! కాపాడుము. కాపాడుము. దేవకీదేవీ! నీవైన నీయన్నయందు కరుణింపుము.

శ్రీకృ—ధమ్మ. నీకింక శాశ్వతసుఖ మొసఁగెదను. (యెదురేగి కంసుని క్రిందబడవైచును.) (ప్రవే: నారదుడు, యోగమాయ' బ్రహ్మాదులు.)

నార—దేవాధిదేవా! పుండరీకాక్షా! వాచామ గోచరుండవగు నిన్ను గాంచగల్గె. ధన్యులమైతిమి, కృతార్థులమైతిమి.

యోగ—నీ. దండంబు బ్రహ్మాండ పుండరీకకరండ
మండితనాభీ ప్రభాండనీకు

బ్రహ్మ—జోహారు నై దేహ బాహారిహృదేహ సౌ
హృద్ధవర్తనోత్సాహనీకు

నార—చందనం బయితిందు సుందరేక్షణబృంద
వందితహరి శతానందనీకు

ఇంద్ర—జేజీ బుధాజీవ రాజేఘనాజీవ
రాజితవారిద రాజనీకు.

నారద—గీ. ప్రణతి నికురంబములు దివ్యభావనీకు
పరమసాష్టాంగములు చక్రపాణినీకు
నిరుపమాంజలులు పరమపురుషనీకు
వరసమస్కారములు గోపబాలనీకు.

[ప్రవేశము—దేవకీవసుదేవులతో సక్రూరుడు.]

దేవ—(ఆలింగనముఁ జేసికొని) కృష్ణా! కృష్ణా! ఎన్ని దినములకు నిన్ను గాంచగలిగితిమి? ఎంత కాలమునకు “తనయా”యని సంబోధింప గల్గితి! ఈదినమేకదా సుదినము! అన్నా! నీతల్లిని గంటివా?

శా. అన్నా! గోకులబాల! మామక తపస్సామో దలీలా నిన్క
కన్నార్క కనుగొంటినేడు మది సత్కాంతౌఘలంబబ్బెగా

అన్నా! నీజననికా యమింపవె దయాహాసంబునన్ బోవవే.

వసు—తనయా! నినుగాంచుకుతూహలముననే చెఱనాలయందు
కనరానికష్టములొందియైన జవింపగంటిని. నేడునీదివ్యహాపముకంటిమి.

ఉ. కంటిమిభాగ్యకల్పకము కంటిమిపున్నెముపోవునిమ్ముగా
కంటిమివంశభూషణము కంటిమికామితకామోచవుకా
కంటిమిమారిధానముచు కంటిమిమాంసగుముద్దుకృష్ణసి
కంటిమిజన్మపాపత నల్లపచాశు కంటిలోచనా!

శ్రీకృ—జననీ జనకులారా! నాకొట్టకై యెంతయో బ్రేమించి
నిలిగితిమి కై కనువిడుము బ్రేమితి. అమ్మరొ!

సీ. హరిభాగ్యులగునాడు కరిమున కడలేని
కష్టములిదాకె గంటిమి
జనులకెంతయుపంపె కలిగెచమ్మ
కొమరులొడగనెల కోరికమ్మ
తండ్రిలగాకనా తమ్ములహింసించు
కలుషాల నన్నేల గంటిమి
అమ్మరొ? యిన్నాళ్లు నెమ్మితల్లినిఁబూచు
భాగ్యహాసతయుండ నుండమ్మ

గీ. కన్నతల్లిని నేనుకేంటిసమ్మ
కనులకెంతయుపంపె కలిగెచమ్మ
ఘనతనాకోర్కెలియంప గంటిమి
జనని నన్నింకవ లించి పశువుమమ్మ!

(అని తల్లిచంఛులకు నమస్కరించును.)

నార—బ్రాహ్మదులారా! ఇట్టిసంతోష నమయమున నీజేవదేవు
ని, గోవిందుని, స్తోత్రముపఠ్యచు మంగళము సాడుము.

అనుబంధము. 44-మంగళము.

అనుబంధము.

1&3. అందఱు కాపిగాము - హాపకతాశము.

వనధివాస-మధవా-ఘనా-ఘనా-ఘనా-ధిరసశీ- శృతివోల- జలజలో
చనా నగదా-రా-గా-మ-భ-స్థిపాన- వన॥

2. భూదేవి భోగగురూము - ఆదిత్యాము.

అలించి పాలింపవే-నామొల ఈలోముఖ బ్రోవవె-ముకుంద-ముకుంద
పాపులచేనతి-బాధలఁ జెందితి పాపిచ్చిరక్షింపవే-పపారగానను-కా
చాడవే-నదగ్గ కనంరతి నా॥ ఆ॥

4. అంబిలు శంకరాధరనాము - హాపకతాశము.

సంగ-సంబు-వెంతొ నిండెగా మదిలోనకా-భాసురగతి-కరమరుదాగ॥సం॥

కొమ్మ కొ-నా-ప-ప-బోచుకు నిమ్మ- సం॥

కగ్గి॥ దేవ-వీరతి-తోడను-దీపిత-నెదమునంపిము॥ సం॥

నను॥ కాంతా గూఢరణ్ణ- ఎంతో-వరయశముక సంతో- మము-మొ
సం-ఘన-సంతి-సంతి-నినునె-గరురు॥ సం॥

దేవ-మేలారె-నినువతిగనునేగాం ద- నిరతమునినుసేవెంతుక ఘనక
పాపులపాలింపు-సారశుభం-బారయుచుక-ధీరమతిక బోచుమముక
సంతి సయచు నెపుడు॥ సం॥

కంః:- అమూరమ్మా- యశమునుచేకొమ్మా- కొమ్మామొ- దము
నింపకై కొమ్మా-పొమ్మాపొమ్మా-తనయునితో రమ్మా-సీతతితో-
దీ తమా-పతివ్రతాప్రభానముక నిత్యంబును కైకొమ్మా॥ సం॥

5. పైనికలు ఇంగ్లీషునోయి - ఏకతాశము.

చమదం-మార- సుగల్-బెంపబార- ధరకాయేపుమిర అరుల్ దారిపార-
మహాధీరులాగా-మదిశూరతకమింగ-తారలు-వారిలగ-ధారుణీసో
లగ పీరులాగా॥ చన॥

చంద్రుడా యుసేంద్రుడా-మహేంద్రుచి- వినిన-కనిన-జగములెల్ల-
తల్లిగొ॥ చన॥

6,7. నారద జేహాన్ రాగము - సంజాబితాళము.

సురవరనుతచరణా-న్వరమణా కరివరా వనా-నరసిజనయనా ధరణి ధరోద్ధ
రణా-విగమనా॥ సుర॥

మత్స్యకూర్మ-కిటిన్మసింహ- మాణవకభూభృద్విరామ దానవారి-రామ
చంద్ర-దీనానతధరణా॥ సుర॥

8. నారద ధీరశంకరాభరణరాగము - అటతాళము.

జయజయ-కంసరాజేంద్రా-జగన్నుతకీర్తి- గుణసాంద్రా జగన్నుతకీర్తి-
గుణసాంద్రా-జగన్నుతకీర్తిగుణసాంద్రా దురానద-నైరినమనర్తి-ధ
రాధర్మధైర్య-విస్ఫూర్తి॥ జయ॥

9. కంస బిలహరిరాగము - ఏకతాళము.

కానవా-నాన్దా-నాశక్తి-నాయుక్తి-నావ్యక్తి-నారక్తి॥ కా॥

జగల్ముఖ-తలంగ-చేయుకెలుంగవే యేటికిమాటలు-మాటకి-శీతియు
లేకిటు-బల్కితి జ్ఞానముచేటుగ॥ కా॥

10 8. వ పాటయే.

11 కంస ఇంగ్లీషునోటు-అదితాళము.

ఇదెవెల్చెద-ఇలనొంచెద- చెండాడెద- అరివారము విష్ణుగోష్ఠ-
భిష్టు-జేతు-రుదుగిని-నిదుర్-గావించు॥ యదే॥

యశంబెల్ల-వెనకమీర-సురలేపార-ధరమీర భూరితివికృమ-
వికృమమొప్పవ-రాకృమలక్ష్మిని-నొందెదను॥

12 జేవకీవసు దేవుడు జంజూటిరాగము - ఏకతాళము.

వసు:- వసుమెంత-వింత-సంతసంబు-నించెగాదె-నీరేజినేతి॥ వసు॥

దేవ:- సురసాలసాల । నారికేళముల్ మీరెనునాథా॥ సుర॥

వసు:- అరవిం । డములం । దులవిం । దుగతు । మృదలు

దేవ:- మదియందము । కుదురందగ । మధుబిందుల తగ్గల్గులు॥ సుర॥

వసు:- కాసారముల్ ॥ కాసారతన్ । ధీరంబులై । రాక్షసైగా

దేవ:- శుకపికంబులున్ | సురుచిరంబులై | వరుతంబులన్ | ధరచెన్నారె
గా | కదలీ | దళలీ | నమునా | కపురంబులెనుగద|| సుర||

వసు:- సుమ సముదయములునెల్లందున్ - ప్రియుదమునమరగ నెవ్వేళ
వసురభతతనరెన్ గా - సరసిజముఖగను ఘనరీతిన్ - జలముల్ -
గిరులన్ - పరగన్ - కలికీషులైతిగను ||వస||

13 కంస - సారంగరాగము - ఆదితాళము.

వదలనేచంపక - పగతురన్ - కరుణాతలవక - కాంతివిడక - సంతగనక
నొంచన - చెలియలైననీ - మల్లసశాత్రువు - చుల్లసమారగపుట్టడే -
●ల్లమునందుల - నొల్లనుపేమును - తల్లడమొందగఁజేయనే - బాయనే.
దేవకీ|| వదల||

14 కమ జురాగము - ఆదితాళము.

దేవ|| నన్నునేలనే - అన్నాకృతచేతే కన్నారనన్న - మన్నించియింక -
యిన్నాతిచూచి ||నన్ను||
చెల్లెలినిచంపగనిటు నుల్లంబునొప్పనానె - పుల్లసమంతబో - కల్లలన
మ్మినంత - పెల్లొందఁజేయకు|| ||వన్ను||
వసు:- చెన్నారపేమును - సంపన్నారవిందనేత్రీ - చిన్నారిసోదరి - నీ
వెన్నంగ - చంపయిటు - అన్నతగవొన|| చెన్నార||

15 దేవకీ. వసుదేవులు. ధన్యాసిరాగము - ఆదితాళము.

కరుణాత్ముల కలరే - అరసిబోచు వారెలే
చెరసాలబడి శోకా - కరులైతి మకటకటా ||కరు||
కంసుడుకుల పాంసనుండయి - కన్నపుత్రులఁజంపెనయ్యో
వంశనాశమయ్యెనాహ - వంశాకర నీరజాక్ష ||కరు||
తొలిజన్మముననేను - బాలురెందఱి జంపియెంతో
కలువకృత్యముఁ జేసినానో - అపాపముమానసానె ||కరు||

16

లావణి.

గోపాల-బాలసుర-లాలన-లోల - కృపాకర - సద్గుణలీలా-గుణసీలపాల -
మునిబాలహృదయజ్వల-సుందర- భాస్వరఫాలాగోవింద-గోవింద॥ గోవింద
సందవర-నందన-నందదమంద-విభందనబృందా - బృందావనసుమ-రంద
బిందుచయ-సుందరచరణానందా-ఆనందా-ఆనందా ॥౨॥

శ్రీసంగర । రంగ । విమలాంగ । సుభృంగ । సురంగదపాంగ । తరంగా ।
తరంగ । రింగ । ధవళాంగ । భుజంగమ । నంగతసంస్కరి । తాంగ । స్ఫు
రితాంగా । స్ఫురితాంగ ॥౩॥

17 దేవ: నను: ఆనందబైరవి రాగము—ఆటచాపుతాళము.

బాలా మమ్మిటుబాసి చనెదే । మలనిన్నుగాంచగ మాకుకలదే ॥బాల॥
పున్నమచందరు । బోలుసీమోమును యెన్నఁడుగన నన్నవారమె ।
కన్నతండ్రిరొ ముడ్డుబాల ॥బాల॥
సుకుమార మాభాగ్య । మకలంకమనియుండ । వికలనీతిని । నటనిన్నిటు
ప్రకటనములదోలుటయె ॥బాల॥

18 అందఱు—సారంగరాగము—ఏక తాళము.

శ్రీకృష్ణ । రాజచంద్ర । ధైర్యసాంద్ర ॥శ్రీకృష్ణ॥
లోకచక్రవిక్రమాధ్యవక్రదేన । దండధరకరుణా । సతజనభరణ ॥శ్రీకృష్ణ॥
రాజరాజసార్వభౌమ । రాజనూడ । దివ్యప్రేమరమణాజనచయభరణ ॥

19 కంస—బెహగ్ రాగము—ఏక తాళము.

చండశాస । సుండనేను కనకవినక పలుకవలదు । కినుకపొడమిక ॥చండ॥
అల్లుడైన । చెల్లెలైన । పెల్లుశత్రులైనవారి బిలుకుమార్చి । పలుకులార్చి
కలతకోర్చి । సలచెడ ॥చండ॥

20 కంస—ఇంగ్లీషునోటి—ఏక తాళము.

పలువా । తులువా । నగవా । గనవా । తెగఁగేయుదునిక । పగదీరక
కలువంబడరక । పలుకడగునె ॥పలు॥ వైరమొడవగ నిట్లాడక । మీరి
మదమునునణగింతుక । నీదురుధిరము నింతింతక । మేదినినికపారింతుక ॥

21 కంస: హిండుస్థానిబైరవిరాగము—ఏకతాళము.

ఇదేమిచిత్రమో | మహాసుతాపమో మదీయశక్తితూలనో | వికారమో
చిన్నశిశువు | మిన్నకెగసె | ఎన్నచాలనే ఏమిసేతునో శోకం బాయెన్ ||

22 యశో: కమాజురాగము—ఏకతాళము.

రాజగోకుల | సుందరరార | యిందివరరార బిరబిర | యిందివరరార |
బిరబిర | యదువీర ||రార||

వరగుణజాలా | సురచిరఫాలా | సురనుతఘనలీలా రారనందస | యదు
కులబాలా | వరదగోపాలా బిరబిర | వరదగోపాలా ||రా|| శుభ్రీభాస్వీని
సుబ్రహ్మణ్య | సుకవిని | నేలుటకు | రాగదే | సుక | విని | నేలుటకు
సుజనదోషణా | శుభ్రకరరార సుసిజముఖరారా | బిరబిరా ||రార||

23 యశో: మధ్యమావతిరాగము—ఏకతాళము.

జో జో జో | ముద్దులగోకులబాల | జో జో జో | సురచిరఘనలీలా
లాలినన్దణ | మణిగణజాల | ఇందిరాముఖ | పంకజలోల సుంద
రాంచితా | శశినిభఫాలా | ధీరమునీశ్వర | సమునయఫాలా ||తో||
సుగ్రీవాభయము | నొసంగినరామ | ఆవాల్ని మడిమణచినరామ ||

వాసరసేనలు జలధినిజేరి - వాసిగ సేతువుగట్టగమిర
పూనివేడి - గరువముమిర - సాగరమంతయు పొంగుచుమిరె ||

24. కృష్ణ—బేహగ్ రాగము - ఏకతాళము.

లక్ష్మణా-ధనువునిటు-కొనితెమ్మా-దివ్యబాణములని - పందిమ్మా ||ల||
జలధినినొంచెద - లలిశస్త్రములక - కలుషమొనర్చెను-శిరుణనుచూపక
కాలముతీరిన - దందిమ్మా - వీని కాలముతీరిన - దందిమ్మా ||ల||
ఎంతనెవేడిన-నెనయుచుమార్గము- వింతగ నివ్వక-వేసకనల్పదం-ఆంతము
చేతును-చేకొమ్మా-వీనినంతముజేయుదు చేకొమ్మా ||ల||

25. మోహనరాగము - ఆటతాళము.

ఉదన—గోపతనయ - సుగుణచయ - బ్రోవుముమమ్ము - శుభవెనయ
కోపముడుగు - మునినిలయ - నరనదయశ్రీ ||గోప||

శ్రీకృష్ణ—అమ్మభయమువలదుగన | మోదమొదిపుభక్తి ఘన
రాముడంచు తలచినా జగదవనశీ | అమ్మ॥

26. పూతన—యదుకులకాంభోజిరాగము - ఆటతాళము.

ఈజగముల నావెరిన్న | బెగడొందె నన్నగన్న | సగరిములు
సగములువగుల | ఈధరణి సురులువర | తగణిజనులుధర | కరకరి
బడుచుచు | బరుగిడనా | దృష్టిగన్న | నెట్టివారు తట్టుకొనువారలే |
పట్టివారి | సత్తెచప్పు | పట్టిజగ | నెట్టిసేనాదు | జగ॥

27. పూతన—బేహగరాగము - ఆటతాళము.

ననుజూడలోకులు | ఘనమోహ | మును నొంద | లేలే
చేరాచే | వేడలేలే | పొందరాచే | నను | కులుకుల | తళికుల | బహు
కులగాంచి | హరిమొనవేడచే | వాల్కంటికు పుల | వలలోనజేరి | హరు
నవేడడే | జనులెంతటివారలు ఆ | మునులెంతటివారలు ఆ | ఘన
మోహించి చునుగా | నను॥

28. యశోద—కాపిరాగము - ఏకతాళము.

ముద్దాచి | గలుగునదియేగా | మోదభాగ్యా | మిలలోన | ముద్దా॥
చేరికుమారుల | గెలుపముకాంచి | మీరిముఱిపెముల నిందు | పలుకులు
వినుచును | వరమున ముగని | సురుచిర | తనయులనెంతో | వరమా
దరణ్ | ముద్దాడ॥

29. కృష్ణ—బేహగరాగము - ఏకతాళము.

భళి | నాలీలదెలియంగ | నెవ్వారలున్నారో॥ భళి॥
పసిబాలుండనై | బలువేసంబులన్ | వరసందాదులన్
వడినాడించుచున్ | నాటకమునాడుచును | లోకంబు | నేలుదున్ గదా॥ భళి॥

30. యశోద—మోహనరాగము - ఏకతాళము.

రమ్మా నానుం | దరముద్దులకృష్ణా | చేరంగ |
వలపులనించుచు | చెలువముగాంచుచు | వరలోకమోహకరలోచనా॥ రమ్మా॥
తేనియ లొలికెను | తియ్యని పలుకుల | మానకముద్దుల నొనగుచు
భనయు॥ రమ్మా॥

మాక్తికహారముల్ - బొజ్జపై వెలయగ

ముఠి పెముపెంచెడి - రాజగోపాలా

||రమ్మా||

31 కృష్ణ పీలురాగము | ఏకతాళము,

అమ్మయిటుబంగారు | బంజినాకియ్యవే

||అమ్మ||

బంజినినియ్యవే | గుట్టంబునియ్యవే బంజినెక్కుదు | ఏనుగునెక్కు

దు | చొక్కుదు | క్లక్లక్ల మెల్లంగ | మెల్లంగ, సర్ | సర్ |

||అమ్మ||

రంగారు అంగీలు | సాంపారు టోపీలు ఇంపారవిల్లంది | యుద్ధంబు

చేసేను | కొట్టేను | ఫట్ | ఫట్ | పీరుండ | ధీరుండ | సై | సై | సై ||అమ్మ||

32 శ్రీరాగము | ఏకతాళము.

బాలురు || సంతసము | నిండారగా | బంతులాటలాడుదము

అదెబంతి కనుమింక | అతివేగమెవిడిచెదను

||సంత||

బాలుడు || అందలు | కొనుడుదీని | కుండగజేసెద | చిటికిలోస | సంత ||

ఉద్ధవ | చూడరాగరసమేల | చెంపను పట్టెవ | వేమకలర ||సంత||

శ్రీకృ || వృక్షముల్ | తనరనెక్కి | వేమకనాటల | నాడునము ||సంత||

బాలక || కాయరం | బేలదాగి | మూతలనాడుద | మిందుజేరి ||సంత||

కృష్ణ | తోడిరాగము | ఆటతాళము.

రారా | రాజునునేనైతి | లేరా ననిటునేవచేయగ రార ||రారా||

మీరిలోకమేలుగా | ధీరతపుట్టిసవాడరాచెన్నుమీరనాదు | మన్ననంబు

నొంద | నెన్నిమీరలింక | సనుజేరియుండ | సన్నుతింపుడెల్ల వేళ ||రారా

లు || దేవా | లోకాధిపాలుడ | ఏవవేదాంతతేద్యుడీవకావ దేవవర్గ

మునేలవా | మానులెల్లను బోవవా నిన్ను నెన్నజూల | మన్నమ

మ్ముపాల | నమ్ముచేయులీల లెన్న వేడువార | మన్నమమ్ముబోవ

వేలా | గోపబాలా ||దేవ||

34 బేహగరాగము | ఏకతాళము.

ండ || వైరంబుమీకింత | సేయుట తగదుకూరంబుచూపుట | మే

లుకాదు.

||వైరంబు||

పద్మ—కమల! నన్నెరము పూకేమి లేదులేను! వృక్షేరము పూచుట! నరికాదు

నంద! అమ్మకీవిట్లు! చేయరాదు

రక్తాక్షి! పీరిమాటలు! అమ్మరాదు

పద్మ—కమల! భళిలే! బా! భళి! భళి! భళి! నమి! మెచ్చునగా

రక్తాక్షి! ముయో నోకో

నైరంబు

నంద! ధీ పో! చలగాడి పాద! నోచెచ్చియిట్లుగా! గాచినడియా

లుచేయింతుగా

నంగావి

పద్మ—కమల! పుట్టనెరంబుమూకి! కప్పునగా

రక్తాక్షి! గట్టిపారకతో కొట్టుకోవలెనగా

నంద! మీతో కష్టంబు పెట్టిరిదిన

రక్తాక్షి! తల కక్కించు కొన్నపుగా

పద్మ—కమల! పోవే! పోవే! పోవే! పోవే! నమి! మెచ్చునగా

36 కృష్ణ: భేహగే రాగము—షణ్ణతాళము.

నను! నల్లులప తనయుండు! నంచందమియన్నాచగా! నిమిమోహంబు

పీరికి కల్పించితిన్! వెన్నపాల్చిగడలే! వెన్ననారిండ్లలో వాదిననే! ని

కొని! క్రీడించి మీరడుగు

నను||

37 యశోద: కావీరాగము—షణ్ణతాళము.

నిన్నింకి పైరింపరా! తుంటరికృష్ణ ||నిన్ని|| నీచోరతనములు! నీతంబులను

ములు! మన్నింపనికమీద! వినము కనుము! మదినినింకి||నిన్ని|| ఇట్లు

వెదకినె! నెంతెంత! యలసితి నేమన్నవిడనింక! తిట్టికొట్టి! కట్టివేతు||

38 కృష్ణ: జంజూటి రాగము—షణ్ణతాళము.

అనత్యమిహలుకు! వినోదం బనత్యమిహలుకు! అమ్మరో! అబద్ధమే

యగుగా! పినోదం! అన! మన్నుదిననునె! నమ్మరొవెట్టినె! మన్నింపన్

వలదే! యశోదా|| భూమికనాకును! ప్రేమము నిక్కము! ఈ మాట

క్కడదే! యశోద

||అన||

Prabanna Panchaleeyamu.

[An original Telugu Drama in Five Acts.]

BY
Janikella Purniah B.A.,
First grade Pleader, Bhimavaram.

PUBLISHED BY
Mallavajhala Venkata Subbiah,
Mutyalapalli.

First Edition 1000 copies.

Rajahmundry.

Printed by
Messrs. S. GUNNESS & CO. WARA RAO BROS.
AT THEIR CHINTAMONI PRINTING WORKS.

1913.

All rights reserved.

Price Rs. 0-12-0.

14759.